

90-4
L 59

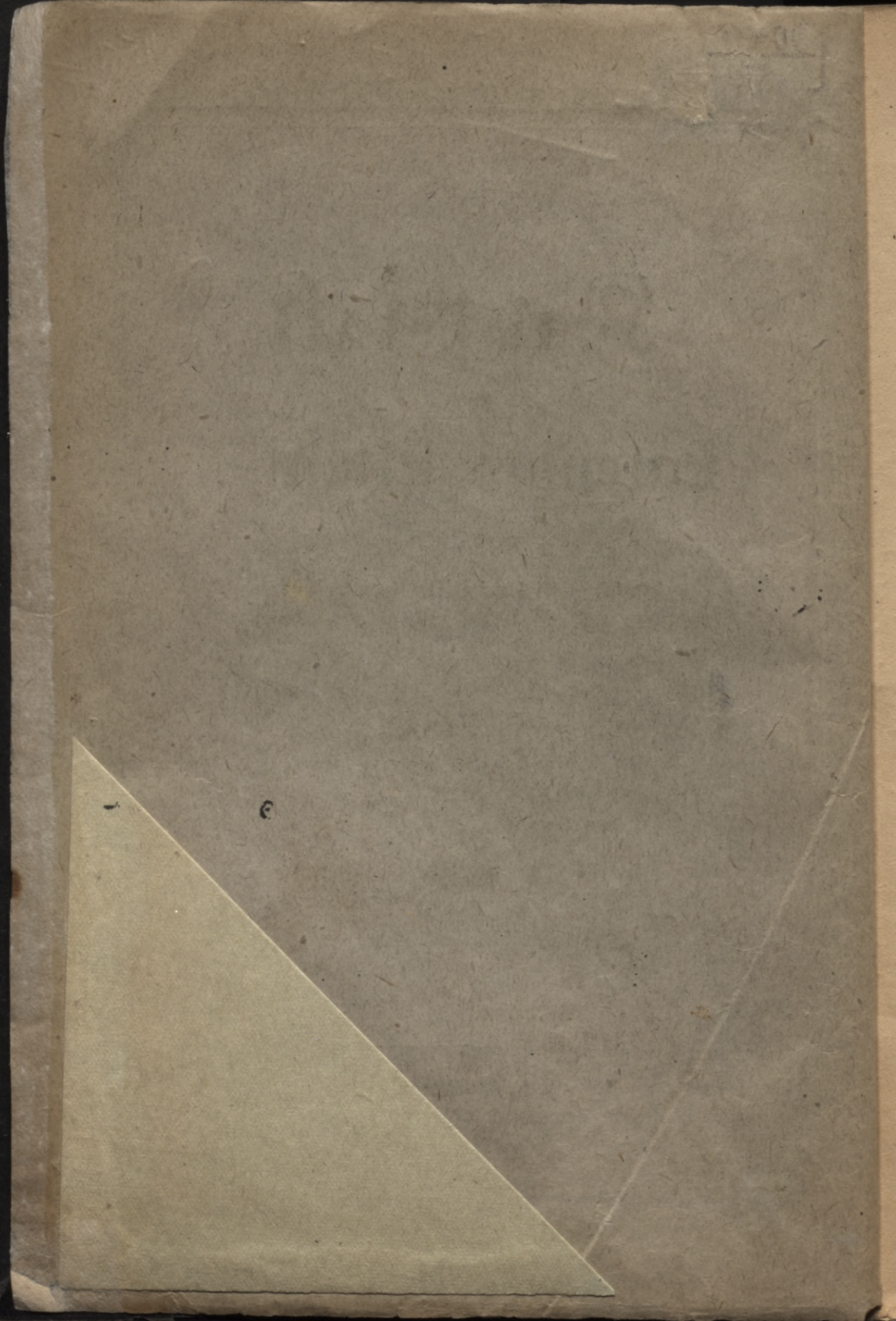
Karš un Latvijas liktenis.

=====
Wehsturiski - politisks apzerejums
=====
par Baltijas jautajumu

=====
F. Zina.

Latvijas Soz.-Dem. (mašineeku) Zentr.-Komitejas
..... grahmatu apgahdneeziba.
Peterpili, 1918. g.

90-4
59

Cinis, F.

L
2

» » **Karsch** » »
un
Latvijas liktenis.

=====
Wehsturiski = politiski apzerejums
=====
par Baltijas jautajumu. =====

F. Zina.

Priekšrogr. Zales.

Latvijas Soz.-Dem. (masineeku) Zentr.-Komitejas
***** grahmatu apgahdneeziiba. *****

Peterpili, 1918. g.

L-
B-

~~sf-47.722k~~ (9)

Latv. PSR Valsts bibliotēka

~~65-78.256~~

0304093124

Drukats J. A. Kufura drukatawā,
ooooo Pawlowfā. ooooo

Preeſſchwahrds.

Pasaules karšch blafus ziteem starptautiskās politikas pro-
blemeem ir iswirfijis ari tā ſaukto Baltijas jautajumu.
No wahzu puſes ſchis jautajums ir iſtirsats ſihki jo ſihki, tā kā
wahzu walodā pa kara laiku ir iſauguſe par ſcho tematu wiſai
leela literatura.

Lihds ar Rigas kriſchanu un Baltijas juhras ſalu okupe-
ſchanu Baltijas problems eenem jo ſwarigu weetu wiſpahrejā
pasaules politikā. Wahzu imperaliſms neatlaidigi teezās pehz
Baltijas un Baltijas juhras eeguſchanaš. Baltijas jautajums
wahzu imperialiſma ſiſtemā ſahk ſpehlet jo eewehrojamu lomu.

Jau pirmās Brest-Litowſkas meera ſarunas atklahti rahdija
ofizielās Wahzijas Latwijas eekarofchanaš planus ari teem, kurt
lihds tam wehl to ſkaidri nebija ſapratuschi. Dwinſkas ultimatumš
un otrreijejās meera ſarunas Brest-Litowſkā dewa beidsot wahzu
pangermaniſteem un Valiijas baroneem pilnigu gandarijumu
Baltijas jautajumā. Kreewu-wahzu meers, kas parafſtits Brest-
Litowſkā 3. martā 1918. g. nu nodod wiſu Baltiju wahzu
imperijas aiſbildneezibā un pahrwaldibā.

Œchis kreewu-wahzu ſeparatais meers noſlehds tagad pa-
ſaules kara weenu poſmu. Lihds ar to teef noſlehgtis Baltijas
jautajuma attihſtibā weens periods un Baltijas problems teef
eewadits otra ſtabijā. Zif ilgi ta wiſſſees, waj tikai tik ilgi,
kamehr tiks noſlehgtis wiſpahrejs un galigs meers pasaules kara
wakara frontē, waj gadeem jeb gadu deſmiteem ilgi, kamehr jaunās
katastrofas pahrgroſis no wahzu ſchkehpa tagad raditās Rihtu-
Ciropas politikiskās atteezibas, — to rahdis nahkotne.

Bet weens kas gan ir ſkaidri — muhſu ſeme pahr-
laiſch paſchlaif ahrſahrtigi ſwarigu wehſtured
brihdi. Tahdu laikmetu naw dauds muhſu ſemes wehſturē.
Pa gadu ſimteem, pehz leeleem laika poſmeem ir nahkufchi tik
ſwarigi notikumi, kureem lihdsigus mehš patlaban pahrdſihwojam.
Wahzu bruneneeku eelaufchanaš Baltijā un eedſimto tautu pahr-
wareſhana XIII. gaduſimteni, bruneneeku ordena ſabrufſchana un
leele Baltijas kari XVI. gaduſimteni, Leelais Œeemeku karſch
XVIII. gaduſimtena ſahkumā — ſchee ir leelo politikſko notikumu
luhſumu laikmeti muhſu ſemes wehſturē.

Utkal Latwijās liktenis ir leela kara isnahkuma swara kaušos. Pasaules karšch isščhīrs muhfu semes likteni us gadubesmiteem, ja ne us gadušimteneem. Wišā pilnibā nowehriet sčhi kara eešpaidu un šekas muhfu tautas attihstibā warēs tif wehlaš meerigš wehšturneekš.

Un tomehr mums, kas dšihwojam sčho leelo notikumumu laišmetam lihdsi, ir jazenščas galwenos wilzeenos šaprašt tekoscho notikumumu wehšturiskās konturas, isprašt leelo warbuhtigo pahr-grosibu šwarigās, draudoščās šekas.

Sčhi grahmatina, domaju, warēs noderet ari nahktnē muhfu semes wehšturneekam, tā sinams norahdijums par Baltijas jau-tajuma nosihmi pasaules karā.

Mariā 1918.

J. Zinis.

I.

Bagahnes gadufimtenoš.

„Die Menschheit schaudert von dem Blute, das hier in langen wilden Kriegen vergossen ward.“
J. G. Herder.

Druhma, ašinaina ir muhfu semes wehsture. No ta brihšča, tad latwju tauta pasaudeja šawu nazionalo patšahwibu, ta tapa par peleku beswehstures masu, kurai naw neds šawu politišku mehrku un idealu, neds šawas politiškas dšihwes wispahrigi. Politiško wehsturi formeja ziti špehki, politiškos listenus grosija zitas waras. Gadu fimteem zauri Latwijas nemas nebija, bija tikai no latweešcheem apdšihwoti semes gabali, ap kureem šweschi kara wihri nikni un ilgstoschi karoja.

Dani, wahzi, poli, sweedri, kreewi — wiši speedas us Baltijas juhras rihtu peekrašti, wiši gribeja waldit par semem, kas atradās us rihteem no Baltijas juhras.

Jau firmā šenatnē zaur Daugawu gahjis wezs tirdšneezibas zelsch. Wezas teikas stahsta gan par wilingu, gan zitu kara wihru eeraschanos Baltijā. Tad widus laiku otrā pusē danu un wahzu bruneneeki ussahf Baltijas kolonialos karus.

Šhee kari šemē jaunās sozialpolitiškas eefahrtas nodibinašchanos Latwijā. Ne meerigas ewoluzijas zelā dšima Baltijas wahzu muischneeziba, bet teeschi karā isauga un nostiprinajās jaunā Latwijas eefahrtā, kura šawos pamatos pastahweja fimteem gadus zauri.

Muhfu semei peemihf kolonialis raksturs — galwenee semes eksploatatori bija pee mums no zitureenes eenahfuschi kolonisti, warmahzigas kolonijas politiškas weidotaji.

Pils bija šhis eksploatatoru kahrtas politiškais zetosnis, bet muišča winas ekonomiškais pamats. Bes wiša ta Baltijā ir attihstijusees ari ihpatneja waldoscho kahrtu ideologija. Šchai ideologijai peemita kolonialo eksploatatoru warmahzibas gars. Ššauguse pastahwigās zihnās un karos šchi ideologija palihdseja arweenu pahrlaist kara wehtras un peemehrot wezo eefahrtu jauneem apstahfleem.

Un kara wehtras muhfu seme ir pahrlaiduse dauds, loti dauds. „Baltijas jautajums“ weenu wehstures pošmu nemas nenogahja no politiškas šlatuwes. Arweenu starp walschim zehlās štrihdi un kari deht Baltijas un Baltijas juhras. Tas notika šewišchi XVI. un XVII. gadufimtenoš. Polija, Kreewija un Sweedrija zihnijās nemitigi un širdigi deht Baltijas. Kreeweem

XVI. gadusimteni neisbewās islaustees us juhru, tāpat, kā nebija isdewees pirmāis mehginajums nostiprinātees pee Baltijas juhrās XIII. gadusimteni. Us fabrukuschā wahzu ordena drupām pazehla fawus spahrnuš polu-leišchu karalistes ehrgliš. Ar weenu spahrnu toš atbalsstijās us Widsēmi un Rigu, ar otru us Riht-Prusiju un Danzigu.

Polija neprata tapt par juhrās walsti un tapehz drihs tika nobihdita no Baltijas juhrās leelās wehstures štatuwes. Ar leelu straujumu fahpo us augšchu Sweedrija. Gustawš Udolfs ar drošču roku eenehna Rigu (1629. g.) un aišdsina polus no Widsēmes. Tas bija smags treezeens Polijai. Sweedrija turpretim eeguwa pirmās šķiras strategisku basi pee Baltijas juhrās. „Lihds ar Rigu stahw un kriht muhsu semju droščiba ne tikai Widsēmē, bet ari Leetawā.“ „Riga ir katram hetmanim tikpat, kā labā roka“ — šaka polu slawenais kara wadons Radziwiłs. Un šcho labo roku nozirta Sweedrija. „Tas bija gals polu kundzibai Widsēmē un isnahtums wairaku gadusimtenu zihnām par Baltijas juhru.“ „Lihds ar Widsēmi polu republika pasauđeja fawas waras atspaidu punktu seemelos un rihtos, un lihds ar to weenu no pamata pilareem šawam politiskam un tirdsneeziski-politiskam stahwošlim Eiropā wispahrigi,“ — tā isfatas par Rigas un Widsēmes nosihmi Polijas wehsturē kahds polu wehstures profesors.¹⁾ Warbuht war wehl wairak teikt — lihds ar Widsēmes un Rigas pasaušchanu šaktās leelās polu walsts beigu šaktums.

Igi newaldija ari ta walsts, kas nozeetinajās pee Baltijas juhrās padzihto polu weetā. Ar brutaleem un rupjeem šoleem zehlās jaunais austrumu milšis (Kreewija) un atspeeda pehz ilgstošča un afinaina kara Sweedriju šahrus. Leelā Seemelu karā (1701.—1721. g.) Kreewija eekaroja ne tikai few brihwu iseju us juhru, bet lihds ar Widsēmes un Rigas eeguščhanu, isfita Sweedrijas leelwalstij pamata akmeni. Palehnam fabruka Sweedrijas leelwalsts godiba. Bet Kreewija zehlās un zehlās šawā warenibā. Reis tikuse pee pasaules zela, ta šuhza few arweenu wairak spēhku, lihds beidsot tapa par šiprako leelwalsti pee Baltijas juhrās. Daščadu wirseenu wahzu wehsturneeki un šinatneeki, peem. Kanke, Lamprechts, R. Marksš, atsiht ahrfahrtigi leelo nosihmi, kahda peekrituse Baltijas eeguščhanai Kreewijas wehsturē. Tikai kopšč uswarošča Seemelu kara Kreewija tapa par Eiropas leelwalsti.

Rahdā weidā ispletās Kreewijas wara Baltijas juhrās peekraštē, to loti labi war-ralsturot ar šefoscheem škaitleem. (Pehz admirala Kirchhofs).²⁾ Ja Danijas robesčas platibu atsihmesim ar 1. tad pahrejo walstu robescha pee Baltijas juhrās ispauschās šefoschi:

¹⁾ Adam Czeglowski. Der Kampf um die Ostsee. München 1916.

²⁾ Vizeadmiral Kirchhof. Seemacht in der Ostsee. I. Band. Kiel 1907. 9. I. p.

	1700. g.	1800. g.	1900. g.
Danija . . .	1	1	0,6
Wahzija . . .	3	2,5	3,0
Sweedrija . .	10	7	4,3
Kreewija . . .	0	3,5	6,1

Raut gan peh3 leelà Seemelu kara wehl Kreewijai bija jafaro dehl Somijas ar Sweedriju, — bet Baltijas jautajeens, fà tahds, wairs nepazehlàs.

Kreewijas wara pee Baltijas juhras bija ispletufees arweenu plasçak. Tas notika us Sweedrijas (Igaunija un Widseme 1710. g. Somija 1809. g.) un Polijas rehkina (Kurseme 1795. g.). Kreewija tapa par spehzigako walsiti pee Baltijas juhras. Tas tomehr neweda pee tam, ka Kreewija taptu par pilnigu waldneezi Baltijas juhrà. Kreewija palika tãpat, fà agrafi fãussmees leelwalsis. To noteiza wairaki zehloni. No weenas puses Kreewija bija wehl arweenu fãimneeziiski masattihstiita seme, bet juhras waldischana un modernàs kara slotes ustructurehana prafa jau tahli attihstitu naudas fãimneeziibu. Tad ari pate tirdsneeziiba un fugeneeziiba Baltijas juhrà palika dachadu Ciropas tautu rokàs (angli, wahzi, norwegi, sweedri, dani, fomi, latweeschi un igauini) un kreewi nehma famehrà neleelu dalibu Baltijas juhras fãimneeziibã. Tas isskaidrojams ar to, ka kaut gan Kreewija waldija pee Baltijas juhras, tomehr kreewu tautas nazionalà teritorija nepeenahza pee pasças juhras un kreewu nazijã waldija agrarais mas usnehmigais gars. Tomehr, eeguhstot un nostiprinot arweenu wairak fawas Baltijas pozizijas, Kreewija bija eeguwwuse few brihwu iseju us juhru un ahrfahrtigi swarigus politiskus un strategiskus atspaida punktus Ciropas politiski-geografiskã sistemã.

Èhis Kreewijas stahwoklis pee Baltijas juhras tifa XIX. gadu fimtena otrã pusē wahjinats no Wahzijas. Kluwuse par apweenotu nazionalu leelwalsiti, wairakos uswaroschos karos pee waras nahfufe, Prufija-Wahzija pazehlàs fà jauns pretspheks Kreewijai pee Baltijas juhras. Un jaunàs wahzu leelwalsis spehks peh3 1870./71. gada ir audsis apbrihnojama ahtrumã. Gan fãimneeziiskã, gan finanziaelã sinã Wahzija kluwa arweenu stipraka un stipraka. Lihds ar to peeauga ari Wahzijas politiskais un militarais spehks un wara. Wahzija buhweja leelu kara floti, kura ar fatru gadu tapa jo warenaka. Èhi flote bija domata gan zihnai pret Angliju, bet ta wareja ari wajadsibas gadijeena greestees pret Kreewiju.

Raut gan fãimneeziiskã sinã zelsch zaur Seemelu juhru us Atlantijas ozeanu wahzu tautfãimneeziibã bija daudz reises swarigais nekã Baltijas juhras tirdsneeziistee zeli, Wahzija tomehr nozeetinaja fawas pozizijas ari pee Baltijas juhras. Tas notika palehnam. 1864. gada tifa no Danijas eekarota Schleswiga-Holsteina, kas dewa Wahzijai waldischanu pa Baltijas juhras deenwidus galu. Scheit tifa isfrakts leelais (keifara Wilhelma) kanals, kas faweenoja Seemelu juhru ar Baltijas juhru. Rile

un Danziga tika izbuhwetas par kara oſtam. Keisara Wilhelma kanals tika padſilinatš tã, tã ſmagã juhras kara flote wareja braukat no weenas juhras uſ otru.

Wiſš taš kopã nemot ſaſchaurinaja Kreewijas politiſko ſwaru pee Baltijas juhras. Raut gan Kreewijai bija laba ſtrategiſka baſe (Kurfemes peekraſte, Leepajas kara oſta), no fureenes ta wareja apdraudei Wahzijas ſeemeluš, tomehr Kreewijas ſaimneziſkaiš, politiſkaiš un militaraiš ſpehšs bija palziš tahtu eepatã Wahzijas ſpehka attihstibai.

Uſ daſchadeem wehſturikseem apſtahtseem, kuruš ſcheit tuwaſ neapluhkoſim, ſtarp Kreewiju un Wahziju nepazehlãš nelahdi aſi ſtarptautiſki konſlikti. Ubaš ſaiminu leelwaltišs dſihwoja labã draudſibã un ſatizibã, neſkatoteeš uſ to, ka abas bija par lozekleem Eiropas leelwalstu pretejãš ſaweenibãš. (Treſſaweeniba — Wahzija, Auſtrija un Itãlija un diwſan eeniba — Kreewija un Franzija).

Baltijas wahzeeſchu agitazija (Œիրrenš un ziti) Wahzijã XIX. gaduſimtena otrã puſē ſakarã ar pahkreewoſchanaš politiſku Baltijã, neatrada dſirdigaš auſiš wahzu augſtaķãš politiſkãš ſferãš. Wahzu imperaliſmšs toreiš wehl nebija dſiminiš un Biſmarka kontinentala polittkã, kura praſija labu ſadraudſibu ar zariſmu, nedš Balkanu, nedš Baltijas jautajumi neſpehleja nelahdu lomu.

Tã ween likãš, ka Baltija ir dabikſi ſaauguſe ar Kreewijas politiſko organiſmu, ka ta ir dabikſš gabalš Kreewijas politiſkã geografijã. Dehl Baltijas tahtſchu nebija karotš gandrihš waj 200 gaduš.

Sikã 1905. un 1906. gadoš, ſakarã ar pirmo latweeſchu rewoluziju, Wahzijã pazehlãš jo ſtalãš balſiš, kuraš ſauza pehž glabhina un praſija Baltijas eeĶarofchãnu latweeſchu rewoluzijas uſwaraš gadijeñã.¹⁾ Bet pehž 1905. g. rewoluzijas ſakaufchanaš ſchis balſiš atkal uſ laika noľuſa.

Un kad 1908. g. Kreewija, Wahzija, Œweedrija un Danija ſwinigi paſludinaja uſ muhſchigeem laiķeem status quo Baltijas juhrã, tad wareja pateeſcham likteeš, ka tuwaķã nahkotnē nelahdš ſtarptautiſkš Baltijas jautajeñš nepazelſeeš.

¹⁾ Wahzijã no 1905. lihđš 1908. gadam ir iſnahkuſe itin plaſcha literatura par Baltiju. Œchi literatura ir balteeſchu, ſewiſchki baronu, roku darbš. Rã ſwarigakãiš darbš jamin „Die lettische Revolution“, kaš diwoš ſehjumos ſem Berlinēš uniwerſitates profesoſora Œhiemana atbildibaš iſnahza 1906. un 1907. gadoš. (Wehlaſ ir iſnahziš otriš iſdewumš.) Œcho darbu ir ſarakſtijiš Wiðjemeš muichneeziabas notarš un paſiſtamãiš balteeſchu rakſneeeš Aſtav Tranſhe von RoſeneĶ. Œchi darbã teel noķengata un apmelota 1905. gada rewoluzija un latweeſchu tauta wiſpabrigi. Œchim pamileteem leelš eeſpaids uſ tagadejo kara literaturu par Baltiju. Toreiſejã balteeſchu uſſtahtchanaš ir preeſchſpehle tagadejai balteeſchu „ahrejãi politiķai“.

II.

Baltija wahzu imperialisma sistemā.

Pasaules karšch, šadragadams wišas Eiropas agratās politiskās atteezibas, eerahwa šawā ašinainā mutuli ari Latwiju. Blatūs ziteem strihdigeem starptautiskās politikas problemeem iswirsiņas uš pasaules wehstures štatuwes ari Baltijas jautajums. Kara šahkumā šchis jautajums neenehma redsamu weetu pasaules politikā, jo ap to nefaištijās neds kara ahrejee eemesli, neds dšitakee zehloni. Surpretim lihds ar Wahzijas uswarām par Kreewiju un Kurfemes okupaziju arweenu wairaf usmanibas faistija Baltijas juhras peekrašte. It fewiškfi Wahzija parahdijās jo plascha literatura par Baltiju un Baltijas jautajumu. Arweenu škaidraf un škaidraf ispaudās wahzu imperialisma eekarofchanas plani atteezibā pret Latwiju.

Lihds ar Rigas krišchanu un Baltijas juhras šalu (Šahmu, Dago un zitu) eenemšchanu Baltijas jautajums tapa par pasaules politikas jo šwarigu problemu. Ne tikai wahzu prešē jo dšihwi atbalsjojās leelgabalu dimdona, kas šlaneja pee Rigas un Arensburgas, bet šawu atbalsi ta rada ari zitu semju galwenos politiskos zentros. Par Baltijas jautajumu runaja tagad ne tikai Wahzija — tā tas bija lihds Rigas krišchanai — bet nu šahka rakštit ari angļu, frantschu, šweedru un zitu semju preše.

Šekams eefahkam šihkafi ištirsat šcho Baltijas jautajumu, tuwaf apgaismot wahzu imperialisma planus atteezibā pret Latwiju, mums eepreekšch wehl jafaka pahrš wahrduš par Wahzijas ahrejo politiku pasaules kara laikā wišpahrigi. Tikai tad mehš warešim šaprašt wahzu eekarofchanas mehrkus Latwijā, kad buhšim noškaidrojufchi kahdu lomu wišpahrejā wahzu imperialisma sistemā eenem Baltijas problems.

Pasaules karšch šawos pamatos grosās ap weenu aši, kura šahkas Antwerpenē un eet zaur Wini un Konstantinopoli uš Bagdadi. Šchis pasaules zekšch wed ne tikai uš bagato Mas-Usju, bet uš jaunatdšimstofcho Usiju wišpahrigi. Šchai zelā šaduhrās wišu pasaules leelwalstu (it fewiškfi Wahzijas, Anglijas un Kreewijas) ekonomiskās un politiskās intereses. Tapehž Balkanu puššala un Turzija atradās jau no pascha šahkuma pasaules kara strihdigo problemu wišredsamašā weetā.

Wahzijas imperialisms palehnam eeguhdams Konstantinopoli un pahrwehršdamš wišu Turziju par šawu faktisku koloniju, beidšot ari atklahti gribeja pahrgrosit wezo politisko status quo, kas meatbildeja Wahzijas isaugufchai ekonomiskai warai. Nahšdama

nf pafaules politikas ftatuwes wehla¹ kà zitas leelwalstis, Wahzija atrada ka wisa pafaule jau isdalita un ka tai buhs jalauschy faws zelsh pafaulè ar brunoleem elkoneem.

Kad iszehlās pafaules karsch, tad no fahfuma Wahzija waldija tahda pafchapsina un pafchpahleeziba par wahzu uswaru, ka pat nopeetni nemami wahzu sinibu wihri un politiki rehkinajās ar wahzu pafaules waras nodibinaschanu. Bet kad israhdijs, ka wifu pafauli tomehr tif ahtri un weegli eekarot neisdosees, tad nopeetnafee un gudrafee imperialistu teoretiki iswirsija schaurafus mehrkus. Schai karā Wahzija nemaš negribot eekarot pafauli, bet tai wajagot eeguht jaunu pafaules stahwokli, pahrweidojot lihdschinejo status quo.

It fewischi noteitā weidā tifa iswirsitās domas par Wahzijas politiska stahwokla nodroschinaschanu Ciropā. „Militar-strategiskas garantijas“, „politiskas droshibas“, „jaunas pahrgrupeschanas“ — ar schahdeem wahrdeem tifa atsihmetas wehlamās anekstijas. Lai guhtu ekonomisku un politisku eespaidu pafaulè, tad wispapreeshu wahzu imperialisti gribeja radit droshu politiskubast Ciropā, eeguhstot jaunas waras postzijas kontinentā.

„Tapeh3 wahzu pafaules politikas pirmais usdewums ir gahdat par to, lai Wahzija us kontinenta buhtu tif stipra, ka ta fatrai warbuhtigai walstu konstelazijai pretim tomehr paliktu uswaretaja“ — tā formuleja wahzu ahrejās politikas usdewumus neilgi preesh pafaules kara iszelschandās kahds pasihstams wahzu imperialistiskis rassneeks, Ruedorffer's¹).

Scho domu tahlak attihstija daschadās wariacijās ari zitt wahzu politiskee publizisti. Tā stary teem buhtu minams reichstaga lozeklis Nauman's, kursch fawā grahmatā „Das Mitteleuropa“ usstahda weselu jaunu Ciropas pahrgrupeschanas planu²). Wispirms Wahzija un Austro-Ungarija zeeschi jaapweeno, peetām stingri jafaisa wisa Balkanu pusfala un Turzija, tad peesch blofa wehl schahdā jeb zitadā zelā japeweeno Belgija, Polija un ziti Kreewijas zittautu apgabali, beidsot ap scho leelo konglomeratu tuwakā jeb tahlakā nahkotnē ekonomiski japeefaisa Skandinawija, Holande, Schweize un pat Italija un Franzija. Protams, ka schav jaunajā Widus-Ciropā dominejoschā walstis paliktu Wahzija, kurai kà fainneeziiski wisshpigakai lihds ar to peekristu ari politiska noteischana un wadiba.

Protams, ka schee leelee plati tifa teeshi wehrsti pret Angliju un Kreewiju. Geguhstot Belgiju tiktu nozeetinata Wahzijas juhras postzijas pret Angliju, jo no Antwerpenes un Flandrijas krasia war allasch bihsamā fahria apdraudet Angliju. Geguhstot Konstantinopoli, Warschawu un Rigu, teef isnihzinats Kreewijas

¹) J. J. Ruedorffer. Grundzüge der Weltpolitik in der Gegenwart. Stuttgart, 1914. Sem Ruedorffera pseidonima usstahjās bij. reichskanzlera Betmann-Holwega sekretars.

²) Naumann'a grahmata „Das Mitteleuropa“ nogahjuse wairaf kà 300000 eksemplars.

waras stahwołkīs Ciropā un diwās juhrās — Melnā un Baltijas juhrās. Tahdā zelā buhtu radita leelā Widus-Ciropas imperija, kurai lihds ar to buhtu nolihdsinats zelsch us tahlafu attihstibu par pafaules imperiju.

Tif ilgi kamehr Wahzijai gahja labi wišos kara laukos, til-
mehr wahzu imperialisti prašija „garantijas“ un „droščibas“ gan pret Angliju, gan pret Kreewiju. Bet kad israhdijās, ka abus šchos pretineekus šchai karā pilnigi pahwaret nebuhs eespehjams, tad šahdās plasčas debates par to, kursch no šcheem eenaidneefeem galwenais un tapeh3 wišpaprēekschu nowahjinams. Weens wahzu imperialisma wirseens ar grafu Rewentlowu preekšgalā fludinaja Anglijas šatreekšchanu, otrs wirseens ar P. Rohrbachu preekšgalā — Kreewijas šakaufchanu un šadalischanu.

Bes šchaubam, no tihri ekonomistā weedolla raugotees wahzu imperialismam galwenais pretineeks ir Anglija. Bet Anglija ir ari wišstiprakais un wišgruhtaki peeejamais pretineeks.

Wahzu ofizialā diplomatija ilgu laiku newareja išschirtees un tapeh3 atklahti nepeeweenojās ne weenam no šcheem wirseeneem. Wahzu walddiba palahwās us kara laimi un nogaidija šahdi buhs kara špehles rezultati. Ja apatschuhdens karsch isdosees un šalaustis Angliju, tad diktēs šawas prašibas pret Angliju, ja ne, tad meklēs eeguwmumus no Kreewijas. Šā domaja wahzu diplomati un nogaidija ar šawu ihsto planu atklahschanu.

Daschi no wahzu imperialistiskeem rakstneekeem, kuri kara šahkumā šahweja galwenām šahrtam par Anglijas šatreekšchanu, jau 1917. g. šahkumā lika wahzu walddibai preekščā atmešt wišus nodomus par Wahzijas išpleščanos us wafareem, toteesu jo noteiktaki išwest eefaroschanas planus us rihtu robescham. Šā peem. prof. Š. Delbrück's 1917. g. janwari rakstija: „Upstahleem janošaka waj Wahzijai buhs jaeekaro us rihteem jeb us wafareem. Wafaros ir daschadi politiski un moraliski šchehrschli, kuri eeguhtās jemes us wišem laikeem padaritu par loti nedrošču eeguwmumu. Rihtos apstahkli turpretim loti labwehligi un šchai wirseenā lihds ar Polijas šehnina walsis proklameschanu ir jau šperti pirmee šoli.“ Bes Polijas wehl japrašot Veetawa un Kurseme, lai tas maksatu šo maksadamš¹⁾.

Politiskee un moraliskee šchehrschli, par kureem runā profesors Delbrück's, wahzu imperialismam wafaru frontē ir nepahwarami. Anglija un Franzija, kurām wehlat wehl peeweenojās Seemel-Amerikas Šaweenotās walsis, dod Wahzijai leelu pretšparu, okupetās Belgijas un Franzijas eedsihwotaji israhda naidigu un šihstiu pretestibu, tā ka aneksijas šcheit nedš eespehjamas, nedš wehlamas. Pawišam zitas išredšes rihtu frontē. Kreewija štipri šakauta, okupetais apgabals apdsihwots no Kreewijas zittautam, par kurām war mehginat išwest wezo politisko formulu — škaldi un walbi!

¹⁾ „Preußische Jahrbücher“. Januar, 1917.

Wesela rinda wahzu publizistu un profesoru jau no pascha kara sakhuma usstahdija scho Kreewijas skaldishanas planu. G. Kleinow's, Arjel Ripke, prof. Schäfers, prof. Schiemann's, prof. J. Haller's, prof. Hettner's, prof. Wegemann's, prof. Brandenburg's, prof. Schuhmacher's, prof. Harnad's, Dr. P. Rohrbach's, Dr. U. Dir un ziti, sawas broshurās un grahmatās, gan schurnalu rakstos plaschi un sikhli norahdija Kreewijas nowahjinashanas eespehjamibu un wajadsibu. Daschi no scheem wihtreem, peem. prof. Schäfers, apkaroja Kreewiju isejot no wiswahzu ideologijas motiweem par slawu breefmam Widus-Giropai, daschi no wahzu nazionalās kulturās isplattishanas motiweem, ziti no militari-strategiskās wajadsibas; daschi turpretim raugotees no modernā imperialisma politiskām un fainneeziskām wajadsibam.

Scho pehdejo weedokli wiskrasaki formuleja un aisstahweja Dr. P. Rohrbach's gan sawas kara broshurās, gan daschadu schurnalu artikelos. Rohrbach's parego, ka Kreewija pateizotees sawām dabas bagatibam un leelajam eedshwotaju daudsumam, kas loti ahtri leelos apmehros wehl peeaugš, ir nahkotnes walstš, kura taps par wisleelako Wahzijas politisko un fainneezisko konkurentu pasaulē. Tapehž preekschlaitus, kamehr tas eespehjamš, janowahjina Kreewija. Un til pamatigi janowahjina, ka ta us ilgu laiku nemas newar, ka leelwalstš, atšhingt. Utmemot Poliju, Leetawu un Baltiju — Kreewija tiktū nowahjinata gan fainneeziskā, gan politiskā, gan militariskā finā. Bej tam wehl Somija un Ukraina jaatdala no Kreewijas walstš. Wiši schie apgabali schahdā jeb zitadā weidā jafaišta pee Widus-Giropas, pee Austro-Wahzijas. Tad wahzu imperialisms warēs waldit par wisu Kreewiju un nowest to sawā ekonomiskā un politiskā atkaribā. Waldot no Konstantinopoles pahr Melno juhru, no Rigas pahr Baltijas juhru, Wahzija galigi atgreestu Kreewiju no patstahwigeem un brijweem zeleeem us pasaules tirgu¹⁾. Tahdā zelā pateesibā Kreewijas leelwalstš tiktū isnihzinata un tas geografiskais semeš gabals, kas agraki fauzās par Kreewiju, tiktū pahrwehrtš par faktisku wahzu imperialisma koloniju.

Schai wispahrejā wahzu imperialisma sistemā Baltija ir tikai weens lozeklis, bet tomehr loti swarigs lozeklis. „Ja Baltijas juhras peekrašte top wahziska, tad waram atsiht, ka Wahzijas smaguma punkts Widus-Giropā ir ilgstoschi nodroschinats. Widus-Giropas stahwocklis ir mums pats swarigakais faktors. Ja Austro-Ungarija nostiprinajas Ballanos un Wahzija pee Baltijas juhras, ja wehl tahla Polija teef atgreesta no Kreewijas un ka Widus-Giropas sistemas lozeklis teef nostahdita jaunos apstahkos, tad wišs tas kopā, zif nu tas zilweka spehja stahw paredset, taps par paleekoschu un ilgstoschu bloku. Ne tikai schi bloka smaguma zen-tram jaatronas Wahzija, bet ari wahzu tautā, ka jau no paschas dabas raditā stiprakā sozialā elementā. Un lai wahzeetibu nostipri-

¹⁾ Sal. P. Rohrbach'a „Rußland und wir“. 1915.

natu, tad ūhim noluhkam jaeguhst wezais wahzu koloniju apgalbals seemelu-rihtos, kas ir nepezeeschams un pehz leetas apstahleem ari eespehjams". Tā P. Rohrbachs¹⁾ tehlo Baltijas nosihmi wahzu imperialisma planu ūsneegschana.

No ūhi zitata mehš redsam, ka wahzu imperialisti peeschkir Baltijai un Baltijas juhrai ūwarigu weetu wispahrejā wahzu imperialisma sistemā.

Lai gan Baltijas wahzeeschi islaiduschi Wahzijā plaschu literaturu un peefopj jo energisku agitaziju par winu aissfargaschanu pret kreewu ūpaideem un pret latweeschu rewoluzijas breesmam, tad tomehr ne dehl baronu glahbschanaš ween wahzu imperialisms grib eekarot Baltiju. Ja ap Baltiju nesaisitos ūwarigati Wahzijas walsis politiski mehri, tad par Baltijas wahzeescheem, tā tahdeem, Wahzija netehretu dauds pulwera un ūwina. Ja wahzu walsij nebuhtu ūwarigi politiski motiwi eeguhst Baltiju, tad Baltijas wahzeeschu ūauzeeni pehz palihdsibas paliktu bes ūewisckas eewehribas, tā tas bija 70-toš un 80-toš gados XIX. g. ū. un pa datai 1905. un 1906. gados.

Tagad turpretim apstahli ir grostijuschees. Karojoschā wahzu imperialisma plani ūakriht ar Baltijas ūeodalās aristokratijas nodomeem — pahrwehri Baltiju par wahzu ūemi. Schee wahzu imperialistu plani eeguhst lihds ar Kreewijas ūaufschanu un Latwijas ūufeschanu jo konkreti drauduschu raksturu.

Tapehz apluhkosim tuwaki ūahdā weidā un tā wahzu imperialisti domā ar Baltijas eeguhschanu stiprinat Wahziju un wahzeetibu.

Lai atbildetu ūs ūcho jautajumu, tad mums ūihkati jaisirsā wahzu imperialistu un nazionalistu mehri un plani atteezibā pret Baltiju. Schoš mehrius waretu ūadalit trijās kategorijās: politiskos, ūaimneeziskos un nazionalistiskos.

Ūamatojotees ūs plascho wahzu fara literaturu par ūcho jautajumu, pahreesim pee tuwakas analises²⁾.

1) P. Rohrbach. Woher kam der Krieg? Wohin führt er? Weimar, 1917. 78 l. p.

2) Pa fara laiku Wahzijā ir isnahkuschas pahri par 40 grahmataš un broūuras, kuras weltitas ūpeziali Baltijas jautajumam, un ūahdos 60 rakstos (ūhurnalūs neeskaitot) Baltijas jautajums teek istirsats ūatarā ar leelo „Kreewijas jautajumu“.

Wahzijas waldischana Baltijas juhrâ.

Cepreelſchejâ nodalâ tiku jau galwenos wilzeenos norahdijis kahdu lomu wahzu imperialisma wispahrejâ sistemâ ſpehlē Baltijas jautajums.

Mehs redſejâm, ka Baltija teef uſſtatita kâ weens lozeklis jaunzelamâ leelâ wahzu Widus-Giropas imperijâ. Geguhstot jaunās teritorijas rihtos, Wahzija grib wahjinat Kreewiju uſ wairafeem gadudeſmiteem un noſtiprinat ſewi ſaimneezifkâ, nazionalâ un politifkâ finâ.

Rahdus ſaimneezifkus eeguwumus grib panahft wahzu imperialisti Latwijâ un kahdi nazionalistifki plani wineem atteezibâ pret Latwiju, to noſkaidroſim nahtoſchâs nodalâs. Sagad apluh-koſtim tuwal, kahdeem politifkeem noluhkeem wahzu imperialisti grib eeguht Baltiju.

* * *

Weegli ſapraſti, zif leelâ mehrâ teef wahjinata kahda walſts, ja tai atnem bagataſ un wehrtigaſ ſemeſ. Ne tikai walſts ihpaſchumi, kaſ atronaſ uſ eekarotâs teritorijaſ, nahf jaunai walſts warai kâ eeguwums. Paſchi eedſihwotaji un winu priwatâs bagatibaſ, nahfdami ſem kahdas walſts ſuwerenitateſ, paleelina ſchis walſts ſpehku un waru. Taſ noteef daudſejadâ un daſchadâ finâ. Galwenam kahrtam gan finanziaâ finâ. Walſts ekonomifki iſmanto ar nodoklu nemſchanu eedſihwotajuſ. Tad ari nemot ſaldatuſ no ſinamaſ prowinceſ, walſts paleelina ſawu teeſcho ſpehku. Un jo kahds abgabals ſaimneezifkâ un kulturelâ finâ atihſtitataſ, jo taſ wehrtigaſ.

Latwija, kâ Kreewijas wiſattihſtitakais nowads, wahzu imperijai ir labſ eeguwums. Kurſemē ir daudſaſ krona muifchaſ, leeli krona meſchi, — wiſſ taſ nahfſ wahzu walſts ihpaſchumâ. Latweeſchi ir zentigi un ſtrahdigi, un ne weenu ween milſjonu nodokluſ warêſ eewahft no Latwijas un aiſwahft uſ wahzu metro-poli, kâ jau lihds ſchim praktiſeja zariſms. Un latweeſchu ſtrehlineeki ir labi kareiwji, toſ eefaukſ wahzu kara klaufibâ un dſihſ jaunos karos, lai aiſſtahw leelâs wahzu imperijas robeschaſ un kolonijaſ . . .

Somehr ne ſcheit ſlehpjas Baltijas ſwarigums wahzu imperialismam. Uri ne ſaimneezifke un nazionalistifke noluhki ir paſchi ſwarigakee. Swarigakais mehrkis ir — jaunās ſtrategifkaſ robeschaſ radifchana pret Kreewiju un Baltijas

Juhraš politiskās pahrwaldišānās eeguhšāna. Šai finā Baltijas atgreeschāna no Kreewijas buhtu ahrfahrtigi fwariga Wahzjai.

Jau panemot Kursemi un Rigu ween, tiftu radita, tā to aprahda peem. prof. M. Fridrichsens¹⁾, prof. Partš²⁾ un ziti, strategiski loti isdewiga šauššemes robescha Wahzjai. Noštprinātā Daugawaš linija Wahzjai buhtu ahrfahrtigi stipra defensives robescha. Ša garantetu absoluti pašču wahzu teritoriju no eebrukumu eespehjamibaš.

Dašči ziti wahzu imperialistu publizisti turpretim naw meerā ar Daugawaš linijas eeguhšānu, tee praša wišu Baltiju. Ša peem. par to energiski uštahjās prof. Brandenburgš³⁾, Dr. P. Rohrbachš⁴⁾ un ziti. Pehdejais norahda, ka weenigi eeguhstot wišu Baltiju, warot radit pilnigi nodrošchinatu strategisku liniju. Šai jaejot no Narwaš uš leju tā, ka Peipus esers paleek par robeschaš atdalijumu... Šcho robeschu šawā laikā jau esot teoretiski par nepeezeeschamu atfiniš wezais Moltke (1870./71. g. frantschu-wahzu fara wadoniš). Škaidri redšams zauri Rohrbacha noluhšš, turu wišch ari nemas neslehpj. Atņemot Kreewijas wišu Baltiju, Kreewija militar-strategiskā finā ir pastahwigi no Wahzijas apdraudeta, ta allasch atrastos sem wahzu imperialisma Damokla šchlehpā. Sewiški isdewiga šči jaunā robescha buhtu wahzu ofensives karam. Ša Wahzija eeguhstu šchahdu jaunu robeschu, tad Peterpils tā galwas pilsehhta jalikwidē un Kreewijas zentris buhtu japahrnes atpakal uš Maškawu. Pat neškatotees uš to, Kreewijas seemekt weenmehr paliktu sem wahzu šeelgabalu draudeem.

Wehl jo šwarigaka ir Baltijas eeguhšāna maritimi-strategiskā finā. Eeguhstot Baltiju, bet jo sewiški Baltijas šalas (Šamu šalu, Dago un zitaš), Wahzija eeguhst pilnigu waldišānu Baltijas juhrā. Seit šlehpjas Baltijas wisleelakais šwars un nošhme.

Wehl preešch Kursemes eenemšānās wairaki wahzu profesori un publizisti norahdija uš Baltijas juhraš eekaroschānās nošhmi. Ša peem. Ugel Ripke iszehla šahdā rakštā jau toreis, ka eeguhstot Baltiju, teek eeguhsta waldišāna Baltijas juhrā.⁵⁾ Ša pat šchis waldišānās nošhmi jau 1915. g. martā sewiški apškatija profesors Wegemans šahdā geografiškā šchurnalā, ušwehr-

1) Prof. Dr. Max Friedrichsen. Die Grenzmarken des europäischen Rußlands. Ihre geographische Eigenart und ihre Bedeutung für den Weltkrieg. Hamburg 1915.

2) Prof. Dr. J. Partsch. Der östliche Kriegsschauplatz. Leipzig 1916.

3) Prof. Brandenburg. Deutschlands Kriegsziele. Leipzig 1917.

4) P. Rohrbach. Rußland und wir. Ari zitos Rohrbacha rakstos teek taš pats prašš.

5) Ugel Ripke. Der Kampf um die Ostsee. Sammelbuch „Die Ver-nichtung der englischen Weltmacht und des russischen Zarismus durch den Dreibund und den Islam“. Berlin 1915.

dams, ka Baltijas juhrai jatop par noslēgtu „wahzu eseru“.¹⁾ Tapat ari pasihstamais Göttingenes wehstures profesors Johannes Hallers (bijis balteetis) norahdija us dominium maris Baltici (Baltijas juhras waldischanas) eeguhfchanu.²⁾

Kad wahzi okupeja Kursemi, tad tika sperts tikai pirmais solis. Ar to bija panahka tikai waldischana pahr Kursemes kraftu. Raut gan bija eeguhta jau Leepajas un Wentzpils ostas, tomehr Wahztijas rotas wehl nebija waldischana wisa Baltijas juhra. Kreewu kara un transporta fugi braukaja pa Rigas juhras lihzi un ustoreja fugneezibas fatikmi starp Rigu, Pernawu, Arensburgu, Reweli un Peterpili.

Tapeh3 wahzu imperialistu rakkneeki fubinaja eenem ari Rigu un wehl zitas Baltijas dalas. Peh3 ilgās gaidifchanas un pamatigas sagatawofchanas tika eenemta ari Riga, schi firma Baltijas juhras osta un Baltijas metropole.

Bet nekatotees us Rigas eenemfchanu no fauffemes, juhras zeksch us Rigu palika apdraudets. Sahmu fala ka fargu klints guleja preekscha wahzu fugeem zeka us Rigu. Schi klints bija jaecenem, lai wahzeeschi waretu waldit Rigas juhras lihzi. 1915. g. wahzi mehginaja ar weegleem spehkeem ahtri eelauftees Rigas juhras lihzi, bet tas wineem toreis neisbewas. 1917. gada schi operazija tika usnemta pa jaunu, bet leela, grandiosa stila. Nu Leepaja bija isaugufe jau par wahzu kara ostu, turā tika fakonzentreti ap 500 fugu, gan tirdsneezistu, gan daschadu karu fugu. Ar leeleem drednateem tika apschauditas Sahmu falas pozizijas un apbrihnojama ahtrumā eenemtas wisas zitas Baltijas falas.

Mas zllweku Baltija un ari laikam wisa Kreewija nojauta to wehsturisko nosihmi, kas peekrita 1917. gada oktobra mehnescha notikumeem Baltijas juhra. Kets kahds faprata Sahmu un zitu falu eenemfchanas leelo politisko swaru. Un tas ari weegli isfkaidrojams, fapraht juhras zihnu politisko nosihmi ir dauds grubtati, ka fauffemes. Bet juhras zihnās — ka isfakas wahzu wizeadmirals Kirchhofs³⁾ — militaree mehrki dauds wairak atkarigi no politiskeem mehrkeem, nekā fauffemes zihnās.

Kahda nosihme bija Baltijas falu eenemfchanai? Loti noteiktos un spilgtos formulejumos par scho jautajumu isieizās weenu mehnesi preeksch scho falu eenemfchanas kahds wahzu profesors. „Ram isdodās eeguht Sahmu falu un zitas masas fairinu falas Dago, Runo, Worms un Mohn, tas buhs speh3jigs pahr-

¹⁾ Prof. Wegemann. Die Ostsee als germanisches Meer. Mitteilungen aus Justus Vertes geographischer Anstalt. März 1915.

²⁾ Profesors Hallers atklati pasaka, ka Baltija jaeelaro ne deht latweeschu „atswabinaschanas“, ne deht Baltijas wahzu aistahweschanas, bet deht waldischanas eeguhfchanas Baltijas juhra. „Der Koloss auf tönernen Füßen“. München 1916.

³⁾ Wize-Admiral Kirchhof. Die Seemacht in der Ostsee. Band I. 1907. 291. l. p.

wal dit Baltijas juhru uf wišam pufem“¹⁾ „Bet waldischana Baltijas juhra ir Wahzijas imperijai weens dsihwibaš jautajums, pret kuru mums ar neatlaidigu mehrta noteiktibu jaenem stahwoflis“. Un mehneši wehlaš schis stahwoflis tika eenemts un salas okupetas. Jaschaubas waj kreewu plashakas aprindas wehl tagad sin, kapehž schis salas eenemtas, jo tad gan tik weegli nebuhtu lahwaschees isdshitees no schim salam...

Tagad wahzu kara flote, atbaltstidamās uf Leepaju, kura tiks isbuhweta par pirmās schiras kara ostu, un uf salām, kuras tiks nozectinatas un tāpat isbuhwetas par pirmās schiras flotes stazijām, warēs pilnigi strategiski wal dit par wišu Baltijas juhru un par wišem schis juhras lihšcheem — Rigas, Botnijas un Somijas. Kreewu flote tagad ir galigi likwideta, jo ta waj nu tiks pilnigi eeslehgta Kronschtatē, jeb tiks isnihzinata kahdā juhras kaujā. Wahzijas flote tagad pilnigi pahrwalda Baltijas juhru.

Kad tika eenemtas Baltijas salas, tad wahzu prefē parahdijās dauds rakstu par scho salu eenemšanas leelo nosihmi. Tā peem. wahzu wal dibas ofziosā organā „Rölnische Zeitung“, kahds juhras ofzeers šikti aprakstija salu eenemšanu un aprahdija scho salu maritimi-strategisko nosihmi. Wahzija uszelschot uf schim salam zeetofschuus un pahrwehrtschot tās par Baltijas juhras Gibraltaru. Wahzu kara fugeem tad buhschot pilniga domineschana Baltijas juhra. No schim salam wahzi prom nefad neeeschot.

Bes schis teeschās eespehjamibas wal dit pa juhru, schis salas dod rokā wahzu militarismam jaunus atspaida punktus ari faufsemes kara pret Kreewiju. No Baltijas salām war loti weegli farihtot leelus desantus Igaunijas krasā. Lihds ar to Reweles zeetofsnis top weegli eenemams no faufsemes. Bet lihds ar to Peterpils ir apdraudeta. Baltijas salas wahzu militarisma rokās ir tā aši isrihts schekhs wirs Kreewijas galwas...

Wahzu waldischanai Baltijas juhra ir ahrfahrtigi leela politiska un ekonomiska nosihme.

Upluhkosim tagad ihsumā šaimneezisko nosihmi. Baltijas juhra spehlē Kreewijas ahrejā tirdsneezibā leelu lomu. 1913. gadā Kreewijas ostās eebraufuschi un isbraufuschi pawisam 20587 tirdsneezibas fugi kopā 20866591 tonnas leelumā; prezes eewestas un iswestas 1.681 miljonu pudu. No wisa ta uf Baltijas juhru kriht 12386 fugu (60%), 9.551.000 tonnas (46%) un 820 miljonu pudu (48%), uf Melno un Usowas juhram turpretim 5228 fugu (25%), 8.434.744 tonnas (40%) un 710 miljonu pudu (38%). Zaur Baltijas ostam norisnajas galwenam fahrtam eewedums, zaur Melno juhru turpretim pirmā fahrtā eet iswedums. No wišem 1913. gadā Kreewijā eenahfuschem fugeem 71% eenahf zaur Baltijas juhru (83% no wišam pa juhras zelem eewedamām prezem) un

¹⁾ Prof. Wittschewsky. Großbritaniens Ostseepolitik. „Die Grenzboten“ Nr. 36 un 37. 1917.

zaur Melno juhru eenahf tikai 14% no wiseem eenahfufcheem ku-
geem un 10% no wisam eewedamam prezem.

Zaurmehrā pa 10 gadeem no 1903. lihds 1912. gadam Kree-
wijas ahrejā tirdsneeziba ispaudās ūchahdejadi (miljonu rubloš):

	Wispahrejā apgrošiba.	Eewedums.	Iswedums.
1. Wiša ahrejā tirdsneeziba .	2117	885	1222
2. Zaur Ēiropas robeūchu .	1720	710	1010
3. Zaur Baltijas juhru (beū Peterpils un Kronūtateš)	505	232	274
4. Baltijas tirdsneeziba attee- zibā pret wišu tirdsneezibu	23%	26%	22%
5. Baltijas tirdsneeziba attee- zibā pret tirdsu. ar Ēiropu	29%	32%	27%

Baltijas juhra tā tad apnem weūelu zeturto daļu no wišas
Kreewijas ahrejās tirdsneezibas. Baltijas juhra ir galwenais,
ehrtakais zelsch Kreewijas eeweduma tirdsneezibai. Wišs ūeemelu
un arī zentralais ruhneezibas rajons teef apkalpoti no Baltijas
juhras. Maūūinas, akmenogles, kimitalijas un ziti Wakar-Ēiropas
raūūojumi teef eewesti zaur Baltijas ostam. Tāpat arī ūee-
melu rajona iswedumi (koki, lini, ahdas, olas, ūweests u. t. t.)
lihds pat tahtlajai Sibirijai eet uū Wakar-Ēiropu zaur Baltiju.
War pat teift, ka Leepajas un Wentūpils ostās atbeidsās leelais
Sibirijas dselūzelsch.

Leelas wehrtibas apgrošās zaur Baltijas ostām. Zaur trim
Latwijas ostām ween, zaur Rigu, Leepaju un Wentūpili 1913.
gadā iswestas un eewestas prezes par 508 miljoneem rubku. Beū
tam Baltijas tirdsneezibai bija isredsēs arweenu peeaugt lihds ar
Kreewijas turpmako ūaimneezisko attihstibu.

No wiša ūazitā janahf pee flehdseena, ka Baltijas ostas ir
pilnigi nepezeesūamas Kreewijai. Wentūpils un Leepaja ir
Kreewijas weenigās neaiffalstosūās ostas Baltijas juhra un Rigas
osta arī aiffalst tikai uū ihūu laizinu. Beū ūchim ostam Kreewijas
ūaimneeziskā dūihwe tiftu ahrkahrtigi trauzeta, ja ne pilnigi paralifeta.

Wahzu imperialisti grib nu eeguht ūawu eespaidu par ūchim
Kreewijas ostam. Lihds ar to wini grib panahft wairakus eegu-
wumus. Wiūpirms wahzu burūhuasija ūagrahbtu pilnigi ūawās
rofās wišu Baltijas juhras tirdsneezibu un pa daļai arī ūugnee-
zibu un lihds ar to tirdsneezibas pelnu. Bet tas nebuhtu patš
galwenais. Dabonot Baltijas ostas ūem ūawa eespaida wahzu
ūapitalš waretu kontrolēt leelā mehrā Kreewijas ahrejo tirdsnee-
zibu, dūili eelaustees eelūā paūūā Kreewijā un tā palehnam eeguht
wišu Kreewijas ūaimneezibu ūem ūawa eespaida. Gan tirdsneeziskās
politikas, gan muitu politikas ūinā tad waretu atstaht uū Kreewiju
ūinamu eespaidu un pahrwehrt to ja ne par pilnigu koloniju, tad
par tahtu puūkoloniju.

Wairaki wahzu imperialisma teoretiki peesūēir ūūi eespaida
eeguhsūanai loti leelu noūihmi, netikai Kreewijas tirgu eeguht-

ſchanâ, bet jo ſewiſchki Anglijaſ apſaroſchanâ. „Ja Kree-
wija paſaudetu Leepajaſ, Wentſpilaſ, Rigaa un Reweleſ oſtaſ,
tað tiſtu iſnihjanati ari Anglijaſ plani. Tað Wahzija liħð ar
politiſko walðiſchanu eeguħtu ari tirdſneezifko walðiſchanu. Tað
Anglijaſ liħððaliba Ciropaa Kreewijaſ ſaimneezifkâ dſihwê atfa-
ratoſ weenigi no wahzu ſchehlaſtibaa. Ja tagað eet runa par wal-
ðiſchanu Baltijaſ juħrâ un par zihnu deħl ſchiſ walðiſchanaaſ,
tað ſchee jautajeeni jaapluħto no paſauleſ kara leelâſ perſpektiweſ,
kura noſaka Wahzijaſ paſtaħweſchanu, briħwibu un attiħſtibu
zihnâ pret Angliju. Jautajeenſ par to, waj mehſ pret Anglijaſ
gribu kluħſim par paſauleſ naziju un kaħða buħſ muħſu daliba
paſauleſ, ſchiſ jautajeenſ teel iſzihniſtſ un iſſchirtſ ari Baltijaſ
juħrâ“. Ar ſchahdeem wahrdeem rakſturo Baltijaſ juħraſ noſihmi
wahzu paſauleſ politiſkâ profeforaſ Johanneſ Halleraſ.¹⁾

Ari daſchi ziti wahzu imperialiſma gari un garini uſſwer
Baltijaſ noſihmi zihnâ pret Angliju. Peem. kaħðaſ A. von Wolffen
ſawâ broſchurâ par Baltiju²⁾ noteikti leel preekſchâ uſ angļu pre-
zem, kaſ naħtu zaur Baltijaſ oſtam, uſlikt ſpezialaaſ muitaaſ, ta
eerobeeſchojot briħwo ſaimneezifko apgroſibu Wahzijai par labu.

Schahduſ eektaſuſ iſteiz netikai atſewiſchki literati, bet toſ
war faſtapt ari leelo politiſko awiſchu ſlejâſ. Ta peem. nazional-
liberalâſ „Münchener Neueſte Nachrichten“ rakſtija, ka „eekarojot
Baltiju galwenam kaħtam teel panahkta Anglijaſ iſdſiħſchana no
Baltijaſ juħraſ un teel paħtraukta teeſcha ſatiſſime no Londonaaſ
uſ Peterpili zaur kaħdu no Baltijaſ oſtam“. ³⁾

Loſi noteiktâſ teſeſ formuleja Baltijaſ juħraſ eeguħſchanaſ
noſihmi pagahjuſcho waſaru paſiħſtamaiſ wahzu imperialiſtu ſchur-
nalaſ „Deuſche Politit“. „Tikai pilniga wahzu uſwara paħ
Kreewiju war apturet to meerigo Kreewijaſ eeguħſchanu, kuru ar
leelu weiħlibu un energiju tagað peekopj Anglija“. „Walſiſ wiħ-
ram par kara mehrki jaſtaħða pirmâħ kaħtam pretineeku koalizijaſ
iſjaukſchana. Bet Kreewija tikai tað iſeeſ no koalizijaſ, ja ta buħſ
uſ gadu deſmiteem nowahjinata un tiſſ nogreeſta no Baltijaſ
juħraſ. Zitadi Kreewija peederèſ pee muħſu pretineekeem. Gebil-
dumſ, ka Kreewijai wajaga iſeju uſ Baltijaſ juħru, neiſtur kritiku.
Ja Kreewija ir ta nowahjinata, ka ta uſ gadu deſmiteem wairſ
naw ſpeħjiga mumſ uſbruħti, tað mumſ ir weenaldfigi, kaſ no
Kreewijaſ iſnaħt“. ⁴⁾

Beſ tam weħl jaatſihmê, ka eeguħſtot politiſko walðiſchanu
Baltijaſ juħrâ, Wahzija war paħrweħrſt pilnigi par ſaweem poli-
tiſkeem un ſaimneezifkeem waſaleem S w e e d r i j u un S o m i j u,
kuraſ jau tagað ir leelâ ſaimneezifkâ atkariĸâ no Wahzijaſ.

1) Prof. Haller. Waſ bedeutet die Herrſchaft auf der Oſtſee? „Der
Oſten“. Berliner Wocheſchrift. Nr. 24 vom 18. Juni 1916.

2) A. von Wolffen. Die Oſtſeepröwinzen Est-, Liv-, Kurland. Ihre
Vergangenheit, Kultur und politiſche Bedeutung. München.

3) Münchener Neueſte Nachrichten no 28. februaſa 1917. g.

4) „Deuſche Politit“. Heft Nr. 25. vom 22 Juni 1917.

Sahdas, luhf, ir wahzu imperialistu domas par Baltijas juh-
ras eekaroschanas nosihmi.

Pehz wisa augschâ fazitâ nu mums ir skaidri zif ahrfahrtigi
leela politiska nosihme peekriht Baltijai un Baltijas juhrai patrei-
sejâ starptautiskâ politikâ.

Kreewijas politikâ un fainneeziskâ geografijâ Baltija ar sa-
wâm ostam eenem loti swarigu weetu. Ta ir kâ durwis us plascho
pasaules tirgu, brihwâs zelsch us ahrpafauli. Pasihstamais Heidel-
bergas geografijas profesors U. Hettners, sawâ grahamatâ par
Kreewiju¹⁾ aprahda, kahda swariga nosihme peekriht Baltijai Kree-
wijas wispahrejâ attihstibâ. „Mums jabuht skaidribâ, ja Kreewijai
atnemtu Baltiju, tad tiktu issaukta ahrfahrtigi swariga politiski-
geografiska rewoluzija. Kreewija tiktu nobihdita no brihwâs Bal-
tijas juhras, us kureeni ta islausâs pehz ilgstoscheem kareem, Pe-
terpils iseja us Somijas juhras lihzi buhtu pastahwigi sem sweschu
leelgabalu apdraudejumeem, Peterpils atrastos pee paschas robe-
schas un buhtu pastahwigi apdraudeta, Leeltreewijas plaschi apga-
bali pasaudetu sawu nepeezeeschamo kopsafaribu ar dabiskâm ostam,
no kurâm ta tiktu atgreesta ar muitu seenu“.

Baltijas nosihme Kreewijas attihstibâ ir tik leela, ka bes
pahrsphleschanas war teikt: lihds ar Baltijas atnemschanu un
Kreewijas atgreeschanu no brihwâs isejas us Baltijas juhru teek
i snihzinata Kreewijas leelwalstis. „Baltija ir kreewi-
walstis organismâ tas, ko dabas pehtneeks sawz par dshwai buhtnei
nepeezeeschamu organu (lebenswichtiges Organ). War Kreewijas
leelwalstij atnemt daschadas zitas prowinzes, kuras buhtu leelakas
un bagatakas, nekâ Baltijas prowinzes, un tomehr Kreewija pa-
liktu Eiropas leelwalstis. Ja tomehr Kreewijai laupitu to semi,
furu eekarojot ta tikai kluwa par Eiropas leelwalsti, tad scho semt
saudejot sustu ari Kreewijas leelwalstis stahwoklis, tad ta kluhtu
atkal par Maslawas leelknasisti, kahda ta bija lihds Petera Leelâ
laikem.“²⁾

Un tagad Wahzijas imperialiskâ waldiba ir nolehmuše is-
nihzinat Kreewijas leelwalsti, lai us tās drupam zeltu leelo wahzu
Wibus-Eiropas imperiju.

Bet waj Kreewija tik weenfahrschi lausees nobihditees no
Baltijas juhras, tas ir zits jautajums.

1) Prof. Dr. U. Hettner. Rußland. Eine geographische Betrachtung
von Volk, Staat und Kultur. Dritte Auflage. Leipzig 1916. 296. un 297. l.p.

2) Prof. Johannes Haller. Die Baltischen Provinzen. Sammelbuch
„Der Kolos auf tönernen Füßen“.

IV.

Wahzu eekarotaju fainneezifkee noluhki Latwijâ.

Raut gan wispahrigi imperialisma eekaroschanas planu pamatos atrodas fainneezifkâs intereseš, tomehr atteezibâ pret Baltiju wahzu fainneezifkee mehrki nestahw šwarigakâ weetâ. Baltija, resp. Latwija, pate par šewi ir mašs apgabals wispahrejâ pafaules geografijâ. — Pafaules turgû, kam rascho wahzu imperija, muhsu jeme neeenem redsamu weetu.

Imperialisma fainneezifkee mehrki išeet us tam, lai pafaules turgû eekarotu plaščaku darba lauku, pahrđodot prezes, gan pehrfot negatawâš weelas, gan eegulđot kapitalus. Lai to panahktu, tad ščaurakâ tehwijâ, metropolê, jašekmê ruhpnenezibas attihstiba un eespaidu sferâš un kolonijâš jaaištur industrijas attihstiba, atstahjot ščos nowaduš par laufšfainneezifkeem, agrareem apgabaleem.

Wahzu imperialistu fainneezifkee plani Latwijâ šawâ wišumâ ari išeet us tam, kâ waretu ščo semi paturet par agraru apgabalu. Šâpat kâ Polijâ, ari Latwijâ wahzu imperialisti nedomâ atjaunot agrako, uo fara nopostito industriju, bet ščos apgabalus pahrwehrst par turguš weetu wahzu prezem. Wišadi tekštil-industrijas rasčojumi, đselšsleetas (it šewiščki laufšfainneezibas maščinas) un zitas prezes atradiščot šawuš pirzejuš. Un tã ka plaščâ pafaule, Anglija un Amerika, draud boitotet Wahziju, tad labš un derigš katrs turguš, kas eewelkams wahzu muit. i jošlâ.

Jauna pretšču pahrđoschanas weeta teek šolita wahzu kapitališeem-rasčotajeem, bet wahzu tirdšneezifkam kapitalam teek šolitâš jaunâš pelnaš. Rigâš un Leepajas tirdšneeziba nahščot teekšči wahzu tirdšneezifko banku pahršinâ un no tam atleščot labâš pelnaš. Dašči no wahzu ščurnalistišem paredš Wahzijai leelus eeguwumus. Baltijâ buhščot atgreesteš wezee Hansâš laiki. Šã peem. rakšta Otto Rešler's¹⁾, Kuris Stavenhagen's²⁾ un dašči ziti. Lai to panahktu, tad wiša leelâ starptirdšneeziba, kura tagad norišinotees zaur Baltijas oštâm, pilnigi jamonopolisejot wahzeesču rolâš. Uri leelas kugneezibas pelnaš nahščot wahzu redereem.

Wahzijâš galwenee fainneezifkee plani Latwijâ nesaištas ap tirdšneezifkâš un ruhpnenezifkâš pelnaš guhščanu, bet ap laufšfainneezifko produktu rasčoščanu un to išeefščanu us Wahziju.

¹⁾ Otto Rešler. Die Baltenländer und Litauen. 1916. Berlin.

²⁾ Dr. Kurt Stavenhagen. Die Kriegsziele des Großrussentums und der Fremdvölker Rußlands. Berlin. 1916.

Wahzu kara literaturas daschadee autori iswirsa un pastrihpo-
testi, ka Wahzija sawa lihdsschineja usbuhwe neefot spehjiga tahlaf
attihstitees. Industrija esot tahl aisseigufees laufsfaimneezi-
ba preefshâ. Wahzijas laufsfaimneezi-
ba waldot tagad newehlama
disproporzionalitate stary industriju un laufsfaimneezi-
bu. Zif katiga warot tapt schahda neproporzionala raschotaju spehlu fadalishana,
to wislabakti peerahdot paschreisejais kara brihdiz. Wahzijas
laufsfaimneezi-
ba naw spehjiga apgahdat ar pahrtikas produkteem
sawas semes eedsihwotajus un no ahreenes eewedums apstahjees.
Tapehz Wahzijai schai nedroscha karu laikmeto wajaga turpma-
tapt pahrtikas sinâ pilnigi neatfarigai no ahreenes. Wahzijai
wajagot buht spehjigai dsihwot nazionalâ oifosa (mahjas) faim-
neezi-
ba.

Lai wisu to panahktu, tad esot pilnigi nepeezeeschams pee-
weenot pee Wahzijas jaunus agrarus apgabalus. Un ta ka
disproporzija stary ruhpnneezi-
bu un laufsfaimneezi-
bu jau tagad esot
itin leela, tad ari eeguhstameem agrareem apgabaleem jabuht itin
prahweem. Tad janemot wehra, ka eespehjama Wahzijas papla-
schinaschana ar ruhpnneezi-
kam prowinzem wakaros (Belgija), tapehz
janodroschinotees ar itin plascheem agrareem apgabaleem rihtu
puse.

Bes tam wehl janemot wehra wahzu tautas dabiska wairo-
schanas, kas ari prasot sinamas semes platibas paleelinaschana,
ja negribot weenpusigi-pahrspihletu industrijas attihstibu.

„Ja mehš gribam palikt spehzigâ tauta un us droscheem pa-
mateem isplest muhsu pasaules waru, tad ir wajadsigš lai muhsu
tautas skaitla peeaugschana turpinatos, lai muhsu tautas pahrtik-
schana taktu nodroschinata no paschu semes, lai taktu eecturets
lihdsswars stary pilsehtneezi-
ski-industrielo un lauzineezi-
ski-agraro
eedsihwotaju daudsumu, lai notiktu kolonizacija us mums peekrih-
toscheem semes gabaleem. Wisš tas stahw zeešchâ un nefarau-
jamâ kopsafariba weens ar otru“. Ta issakas par scho jautajumu
pasihstamais wahzu imperialisma teoretikis Arturs Diffs¹⁾ un
prasa lihdš ar ziteem imperialisma gareem plaschus eekarajumuš
Wahzijas robeschas rihtu puse.

Jautajumu par pahrtikas produktu raschoschana no praktiski-
agronomiska weedolla apluhko R. Wulle²⁾, turšch siki aprehkina
zif semes Wahzijai truhkstot. Graudu raschoschana truhkstot 3 milj.
hektaru semes, stahdu pahrtikas lihdsektu raschoschana — 1 milj. hekt.
peena produkteem — 1 milj. hekt., kopa 5 miljonu hektari. Wawisam
wajagot 180.000 kwadratkilometru semes. Un tas esot aprehkinats
nemot wehra tagadejo Wahzijas eedsihwotaju daudsumn. Ja
nemot wehl wehra eedsihwotaju dabisko peeaugumu, tad, protams,
wehl wairaf wajaga eekarot jaunus semes.

¹⁾ A. Dir. Der Weltwirtschaftskrieg. Leipzig 1914. 35. I. p.

²⁾ R. Wulle. Mehr Land! Grundlagen des neuen Deutschland.
Dresden 1917.

Rur nemt schis jaunās semes, schoš jaunos lauksaimneezifšos, agraros nowadus? Us rihteem no Wahzijas — plaschajās Kree-wijas apgabalos. Polija, Leetawa, Baltkreewija, Baltija — wifas schis semes wahzu agrareefcheem un imperialisteem schleet par no-derigām augščā apraštito mehrku šafneegšchanai.

It fewischki noderiga lauksaimneezifšā sinā wahzu imperia-listeem leelās Baltija. Šalihdsinot ar Poliju, Leetawu un Šeksch-Kreewiju Baltijas lauksaimneeziba stahwot itin augsti un tapehz teit warešhot dabut semšopibas, bet jo fewischki lopšopibas produktus. Ja Baltijas lauksaimneeziba tiftu pazelta lihds tah-dam pat augstumam kā Wahzijā, tad esot isredseš us leelu pro-duktu atlikumu, kuru warešhot eksportet us Wahziju.

Baltijas wajadsiba teef mineta ne tikai tanis rakstos, kur eet runa par lauksaimneezibas produktu apgahdaschanu. Jo fewischki Baltijas nošihme teef iszelta un paštrihpota tiklihds eet runa par kolonifazijas wajadsibu.

Lašot daschadu wahzu imperialistu un nazioralistu teoretiku tautšaimneezifšos rakstus, war dabut eespaidu it kā Wahzijā pa-stahwetu šwarigs un šareschgišs agrarjautajums un ka ši agrar-jautajuma weenigā atrifinašchana buhtu mešlejama kolonifazijā.

Prof. Šāšer's, Franz Röhler's, P. Rohrbachs un žiti weenbalšigi šuhdšas par to, ka Wahzijā truhštot semes, us kuras peeaugušchais eedšihwotaju škaitš waretu atrast nodarbošchanos lauksaimneezibā. Daschos apgabalos, fewischki deentwidus Wahzijā semes esot tik maš, ka semneeki šadalot to glušči šihšos gabalinos (parzellēs) no 2—3 hektareem un pat wehl mašak. Us šchahdeem gabalineem neesot eespešjams dšihwot un tapehz laudiš bešgot prom no laukeem us pilšehtām. Bet tautas wešeligatais šlahnis esot semneeki, kuri šastahdot nazijas pamatu. Ja semneeziba šahšs isfirt, putēs wifa nazija.

Šagadejā imperialisma laikmetā, kad wajadsigas leelas un špehzigas armijas. walstij jagahdā par semneeku šahrtas labšloh-iibu, par plasču šihsemneeku šlahna attihštibu. Walstij apštrioi jagahdā par nazijas loželln škaita peeaugšchanu, par nazijas šti-prumu. It fewischki janem wehrā taš, ka semneeku šamilijam ir wišwairak behrnu. Šapehz walstij jagahdā seme teem semneekeem, kuri wehlās šemi apštrahdat.

Bet tā ka Wahzijā žaurmehrā us semneeka isnahšot tikai ap 4—5 hektari semes un muiščas ari neesot eespešjams dalit, tad kolonifazijas mehrkeem, weenigi jaguhštot karā jaunās semes.

Un tā šchahds fewischki isdewigš kolonifazijas lautš wahzee-šcheem rahdās Baltija, ši wežā „wahzu kolonija“. Ne tikai ašje-wischki imperialiski literati un profesori praša Baltiju kolonifazijas mehrkeem. 1915. gada pawašari šeščas leelās wahzu šaweenibas (Lauksaimneeku šaweeniba, Wahzu semneeku šaweeniba, Kristigo semneeku beedribu zentrale, Wahzu ruhšneeku centralā beedriba, Ruhšneeku šaweeniba, Wišwahzu widus šahrtas apweeniba) ee-šneedša reišškanzlerim šlepenu petiziju, kurā štarp žitu teiktš: „Šā

tā ir nepeezeefchamš lift muhfu tautfaimneezibai wefeliguš lauffaimneezifkūs pamatus, plaschi organiset wahzifku lauku kolonifaziju, pazelt kara klaufibas ſpehjigo pilsonu ſkaitu, tad wiſi ſchee apstahlki praſa Wahzijas un Pruhſijas robefchu pahrfatifchanu tahlaf uf rihteem un proti: peeweenojot wiſmas dalu no Baltijaš un ſemeš, kuras atrodāš uf deenwideem no tāš“.

Wehl kategorifkafi un noteifkafi praſa Baltiju otra ſlepenā petizija, kura tāpat 1915. g. tika eefneegta reichškanzlerim un kuru parafstijufchi 1341 wahzu profefori, diplomati, politiki un augfti ſtahwoſchi walftš eerehdni.

Œhai petizijā ir teiftš: „Kreewijai jādod mums ſemeš, kuras war tapt par robefchu walni un par pamatu muhfu tautas peeaugſchanai. Œhim ſemem jabuht lauffaimneezibas kolonifazijas ſemem, kuras war mums dot wefeliguš ſemneekuš, ſchos tautas nu walftš dſihwoš ſpehkuš. Œhai ſemei jausnem dala no muhfu tautas dabifkā peeauguma tā ari toš wahzu ſemneekuš kaš iſze- lojuſchi uf ahrſemem un grib atgreestees dſimtenē. Œhai ſemei japadara Wahzija neatkariga no ahrſemem lauffaimneezibas produktu ſinā, jabuht tā pretſpehklam pret muhfu ſemeš progrefejojſcho indutrialifaziju un urbanifaziju (pilſehtu peeaugſchana), japafargā muhfu ſeme no tāš weenpuſibas, tahdā atrodāš Anqlija un jauf- tur wiſa ſaimneezifkā dſihwe ſinamā lihdfſwarā. Mums wajaga ſemi, kura waretu apturet dſimstibas fantaſinaſchanoš un uſlabot dſihwohku apstahlkūs pilſehtāš, ſemi, kura waretu tikt kolonifeta un pahrwahzota, kura tahdā zelā ari inteligentam proletariatam ſa- gahdatu jaunu darba lauku. Œahdu ſemi muhfu meefigāš, ti- lumifkāš un garigāš wefelibāš uſlaboſchanai mehš waram dabut rihtoš“. „Zeit ir atrodama wezā, jau 700 gaduš no wahzeefſheem kultiwetā ſeme. Baltijaš prowinzēš, kur ſeme ir augliga, bet loti reti apdſihwota un tapehž loti noderiga kolonifazijas mehrkeem; ſcho ſemju eedſihwotaji, latweeſchi un igauni, war noderet mums tā apfahrt-ſtaigajofchi lauku algadſchi“. Œhai petizijā wiſa pilnibā iſpauſchāš wahzu junkuru ſaimneezifke noluſki Latwijā. Koloni- ſazijas plani ſtahw zentralā weetā, bet naw aiſmirſtš ari ka lat- weeſchi un igauni ir noderigi, tā kalpi un algadſchi pruſchu jun- kuru latifundijāš.

Daudſi un daſchadi motiwi, kamdehl taiſni Baltiju. rezp. Latwiju iſraudſtjufſchees pruſchu junkuri un wahzu imperialiſti kolonifazijas mehrkeem. Wiſpirms, Latwijā, it ſewiſchli Kurſeme, loti reti apdſihwota (retal tā Veetawa un Polija) un tapehž teit daudſ ſemeš kolonifazijas fondam; Latwijā lauffaimneeziba un materialā kultura ir uf relatiwi augſtafāš pakahpeš un tapehž koloniſti weeglafi noweetojami; tad, treſchlahrt, Baltijā ir wahzu muifch- neeziba, kurai peeder puſe no wiſas ſemeš, kaš atweeglo koloni- ſazijas realifeſchanu, jo ta ir loti gruhš un ſareſchgītš darbš, tad zeturtſahrt, Latwijā ir Prufijai ſaiminoš un weegli peeejama

1915. un 1916. gadoš Wahzijā waldija tif leela ſajuſma par wezāš „wahzu kolonijas“ jaunatrafchanu un jauneeguhſchanu

wahzu kolonizācijas nolūkiem, ka ne tikai junkuru un imperialistu prese gawileja par to, bet arī nopeetnā un kreisi liberalā presē, kā piem. „Frankfurter Zeitung“¹⁾ un „Berliner Tagblatt“²⁾, tika drukāti plašāki apzērumi par kolonizācijas mehākiem vežā koloniju semē — Baltijā.

Savu atbalsi šķee kolonizācijas plāni atrada pat socialistu presē. Tā piem. „Frankfurter Stimme“ rakstīja 7. aprīlī 1916. gadā: „Arī wahzu sozialdemokratijai ir jāatstāst tas fakts, ka muhsu tahlakā netrauzetā attīstība prasa jaunās garantijas. Mehš waram kanzlera kara mehklus kritiset un toš labot, bet mehš newaram toš weenfahrschi atraidit ar frast — nekahdas anekšijas. Mehš esam gan pret zitu tautu iswarošhanu, bet . . . mehš neesam pret wahzu kolonizācijas semes peeweenošhanu rihtos“. Šchahduš wahrduš rakstīja socialistu awise, deenu pehz tam, kad reichskanzlers, Betmana-Holweg's, itin skaidri bija reichstagā isteizees par Rurfemes eekarošhanu un „atwabinaschanu“ wispahrigi.

Pehz wiseem šcheem daudšajeem, wispusigeem un neatlaidigeem prasijumeem pehz jaunās kolonizācijas semes waretu domat, ka pateeschan Wahzijai draud waj pilnigš fainneezifšs fabrukums, ja netifšs gahdats par jaunu koloniju semju eeguhšhanu un tahdā fahrtā netifšs atrifinats Wahzijas „agrarais jautajums“. Ar šchahdu fabrukumu arī draud junkuru prese un publizistika. Sabrukums tautfainneezibā, fabrukums tautas weselebā, fabrukums wifā walfst!³⁾

Jā tuwaki tomehr apluhšo šcho jautajumu no tihri finifka, tautfainneezifka weedokla, tad jafonstatē, ka nekāš tamlihdifšs Wahzijai nedraud, ka Wahzija war fawu pahrtikas jautajumu un fawu agrarjautajumu isšchirt bes zitu semju eekarošhanas.

Jā Wahzija atzeltu agrarās muitas, tad tā dabutu lehtus pahrtikas produktus no wifās pasaules, ja atteiktos no kara politikas, tad pasaules tirgi buhtu arweenu peeejami; un ja iswestu plašču eefšheju kolonizāciju us leelām prušchu junkuru latifundijam, tad atrastu peeteekofchi semes pašchā Wahzijā. Bes tam Wahzijas izjelotāju skaitš pehdejoš 15 gados ir famehrā loti neezigš, tikai 25—30.000 ifgadus, pee kam Wahzijā kauschu wairoschanās if gadus peeaug par 800—900.000 dwehšeldm. Bes tam Wahzija ir darba špehla eeweschanas seme: tā piem. 1910. g. Wahzija nodarbina 1½ ahrsemju strahdneekus, kuri galwenām fahrtam pee lauku darbeem eezelojuschi no Polijas, Kreewijas, Ungarijas, u. t. t. Wifš tas laezina, ka Wahzijai nebuht nebija zilweku wairaf, kā tā špehtu nodarbinat, taisni otradi — fainneezifkā dšihwe bija tif

1) Šal. piem. „Frankfurter Zeitung“ no 13., 14., 20., 22. un 24. dez. 1916. gadā. Arthur Feiler. Neuland. Tapat arī šal. otra „Fr. Z.“ korespondenta Dr. Friš Wertheimera grahmatu: Rurland und die Dünafont.

2) Šal. „Berliner Tagblatt“ korespondenta Dr. P. Michaelis grahmatu: Aus dem deutschen Osten. 1916. g. Berlin.

3) Šal. Schrader. Die Ostseeprovinzen — deutsch! 1917.

strauji attihstihjuseš, ka wiseem wahzeescheem bija darbs un maife,
tā arī wehl no ahreenes eezelojuscheem strahdneekem.

Ne dehl tautsaimneezisheem, bet aif nazionalistisheem un im-
perialistisheem motiweem grib wahzu imperialistu un junkuru po-
litiski eekarot jaunās semeš un tās koloniset ar wahzeem. Kolo-
nisejot un eekarojot sweschas semeš imperialisti ne tilai grib sa-
gahdat mantigām šķīram jaunās pelnās, bet radit pašhu tautā
šinamus ekonomiski priwiligetūs šlahnus, seht tautibu naidu starp
tautām un tā zihnitees pret sozialisumu.

Bes tam wehl ziti politiski waras motiwi speesch uf
kolonizazijas planeem. Rā mehš jau reis teizam — Baltijas ee-
guhschanai jasekmē Wahzijas un wahzeetibas nostiprinaschana
Eiropā.

Rahdā zelā?

V.

Germanifazijas noluhki.

„Leelais wahzu kolonifazijas darbs uš rihteem, kas ſahzees apmehram preekſch tuhſtots gadeem un wehl naw beidſees, ir tas wiſleelafais, ja pat weentigais wehſtureds darbs, kas mums wahzeescheem lihds ſchim ir iſdewees.“

Fürſt Bülow.¹⁾

Imperialiſmam ir daſchadi darbibaš weidi. Wara tomehr faſtahda imperialiſma pamatu. Tautibaš jautajumâ imperialiſms ir wezâ warmahzīgâ naziſmalſma politiſkaš turpinatajš. Paleelinat ſawu tautu, paleelinat ſawu armiju, paleelinat ſawu walſti ir imperialiſtu paſtahwiġâ wehleſchanaš.

Tapehž pret Baltiju wahzu imperialiſteem naziſmalâ ſinâ ir ſawi noteikti plani. Baltijai jatop par wahzu ſemi. Tikai tad ta buhš droſchš atbalſts wahzu imperialiſmam un droſchš lozeklis wahzu imperialiſma ſiſtemâ.

Baltijaš, reſp. Latwijaš pahrwahzoſchana wahzu naziſmalſteem un imperialiſteem leekas toti eeſpehjamš darbs. Baltija taſchu eſot wezu wezâ wahzu koloniju ſeme, kura jau ſen gaidot uš ſaweem iſhteem pahrwalditajeem, kâ ari ſen nolemta tapt par wahzu waraš atſpaida punktu rihtoš pret ſlaweem.

Latwijaš pahrwahzoſchana leekas wahzu naziſmalſteem tapehž loti eeſpehjama, ka jau tagad Baltija eſot pa puſei wahzu ſeme. Muiſchneeziſiba uš laukeem, augſta kâ un turiga kâ pilſoniba pilſehtaš ir jau wahzeeschi, kuri war noderet par pamatu jaunat ſemeš pahrwaldiſchanai un pahrtautoſchanai. Teit Baltija buhtu weegli faſtahdit wahzu adminiſtraziju un poliſziju, wahzu teeſaš un ſkolaaš, kâ kâ agrakâ krewu pahrwaldibaš aparata weeta waretu tuhliſt ſahht darbotees wahzu aparats. Wahzu birofratiju waretu faſtahdit wehl weegliſi, kâ krewu, jo Baltijaš muiſchneeziſiba ir kâ radita waldiſchanaš darbam.

No ſchahdeem motiweem iſejot, wahzu imperialiſti tad ari par weenu no ſaweem uſdewumeem uſſtahda Baltijaš wahzu muiſchneeziſibaš un pilſonibaš glahbſchanu gan no pahrkrewoſchanaš ſekam, gan no latweeſchu rewoluzijaš draudoſcham breekſmam. Ir taſchu ſkaidri ſaprotamaš, ka latweeſchu demokratiija nahkdama pee waraš, ar ſawu leelo maſu galigi pahrſpehš politiſkâ un ari ſaimneeziſkâ ſinâ Baltijaš wahzu pilſonibu un muiſchneeziſibu. Tapehž jaglahbj ſchee wehſtureds morituri ſamehr taš wehl eeſpehjamš.

¹⁾ Fürſt Bülow. Deutsche Politik. Berlin 1916. 258. I. p.

Nu ir patš pehdejais brihdis glahbt Baltijas wahzeetibas waru. Un wahzu imperialisms ari grib glahbt schoš wehstures fragmentus, lai ar to palihdsibu zeltu jaunu waras ehlu Baltija.

Seit pilna mehra sakriht Baltijas wahzeeschu teefmes ar wahzu imperialistu teefmem. Tapehz ne tikai tagad pa kara laiku (it fewischki pehz rewoluzijas) Baltijas wahzeeschi us to energiflato pabalsta Wahzijas imperialismu, bet ari turpmak sawstarpeji pabalstifees us to zeeschato.

Uri Latwijas pahrwahzofchanas jautajuma sakriht Wahzijas imperialistu un Baltijas priwiligeto wahzeeschu intereseš. Imperialiska Wahzija ir eeintereseta par to, lai jauneeguhā teritorija taptu wahziska, un wisi eedsihwotaji wahzeeschi. Tas atweeglo semes pahrwaldifchanu, bet, galwenais, rada eespehjamibu faistit plaschafas masas ap leelas imperijas ideju. Pahrtautojot kahdu apgabalu, lihds ar to teef paleelinats pahrtautojas nazijas spehks un wara.

No otras pušes Baltijas wahzeeschi ari ir eeintereseti par semes germanifaziju. Sagad Baltijas wahzu politiska literaturā teef stingri noschehlota ta kluhda, kuru wini peelaiduschi XIX. gadusimtena pirmā pušē. Baltijas muischneeziba, gribedama allasch turet latweeschu tautu tumšiba un padewiba, nemas nelahwa latweescheem mahzitees wahzu walodu. Lai tautai nebuhtu peejama plaschata isglihtiba, tad sawā laika bija pat noleegts mahzit „baureem“ wahzu walodu. Ir gadijeeni, kad skolotaji bahrgi foditi dehl schi noleeguma neewehrofchanas. Muischneeki lepmi gribeja atschkirtees no saweem kalpeem ne tikai ar sawu sozialo stahwolli, bet ari walodas stā. Wehlač gan israhdijs, ta schahda nazionalpolitika ir bijuse kluhda, jo ar to latweeschu nazionala attihstiba gahja sawu zeltu, un no wahzu mahzitaju un muischneeku rotam isflihdeja arweenu wairaf un wairaf noteifschana par latweeschu garigo dsihwi. Schkiru atteezibas lihds ar to peenehma arweenu afaku raksturu, lihds beidsot 1905. g. latweeschu rewoluzija galigi peerahdija, kahds nepahrejams besdibens stahw starp latweeschu demokratiju un weetejam wahzu priwiligetam grupam. Scho grupu ideologi nu domā, ta pahrwahzopot weetejo tautu, warēs to no jauna faistit pee fewis un proti — miglainam un mahnigam nazionalisma faitem.

Diwi spehki grib sahlt Baltijas pahrwahzofchanas leetu. Daudsi un daschadi plani teef isteikti kara literaturā. Daschi no scheem junkurisma ideologeem (Kohrbachs) grib itin bahrgā kahrtā kertees pee pahrwahzofchanas darba, noleedsot pilnigi mahtes walodas teešibas skolās, tāpat tā tas ir jau Prufijas polu semēs, kur pat tizibas mahzibu ir noleegts pasneegt mahtes walodā. Daschi turpretim negrib leetot til spehjus peespedu lihdsellus, wajagot atkaut leetot pirmos diwus gadus ari mahtes walodu, gan jau latweeschi paschi no fewis buhschot pahrwahzotees. Wajagot til atwehrt blafus latweeschu pirmmahzibas klasem tihri wahziskas tautskolas. Tas buhschot labati nostahditaš un tapehz

latweefchi paschi buhschot fawus behrnus fuhitt wahzu skolâs. (Stadenhagens.) Ir tahdi, kuri walstis un komunu skolâs grib peelaut weenigi wahzu walodu, bet atkaut priwatâs skolâs leetot mahtes walodu. Ir ari atronami tahdi nazionalpolitiki, kas wis-pahrigi sematâ tautskolâ grib atstah mahtes walodu, tikai augstakâ tautskolâ, widus- un augstiskolâs eetwest wahzu walodu kâ mahzibas walodu.

Pee nazionalpolitikas panehmeeneem buhtu japeestaita ari tee warmahzigee preeschlikumi, kuruš usstahda daschi junkuru literati atteezibâ pret k a r a b e h g l e e m. Wisus latweefchus, kas no Kursemes isbehguschu nemas newajagot atpakal laist. Semê pasihstamos kaitigos „kleedsejus“ un „kuhditajus“, — sem kureem gan domati latweefchu pasihstamee demokratiskee un sozialdemokratiskee literati un ſabeedribas darbineeki — nekahdâ sinâ nedrihst Kursemê wais eelaist. Tahdu metodi fludinaja kahds literats „Deutsche Politik“ flejâs. (Nr. 40. 1. oktobri 1916. g.). Kahds Johannes Wronka leef preeschâ wehl radikalaku lihdsekli: eekams Kursemes behgli drihstietu aigreestees us ſawâm wezâm dsihwees weetâm, wajadsetu katru no wineem iskontrolet').

Somehr wiſi ſchee pahrtautoschanas lihdsekli neleekâs winu fludinatajeem wehl peeteekofchi stipri esam. Wini nojauſch, ka weenu tautu, kura jau nahkuse pee nazionalas apſinas un kurai ir jau ſawa nazionala literatura. naw tik weegli pahriaatot. Tapehz wesela rinda wahzu publizistu leef preeschâ pawisam radikalus lihdselkus: pl a ſ c h u, p l a n w e i d i g u u n s i s t e m a t i ſ k u k o l o n i ſ a z i j u.

Daschi wahzu junkuru ideologi grib rihkotees gluschi tâpat, kâ wahzu kolonisti preesch apmehram tuhstots gadeem. Kâ sinams, tagadejâs Wahzijas teritorija us rihteem no Elbas bija apdsihwota no ſlawu tautâm, stary Wislu un Nemanu pee Baltijas juhras dsihwoja latweefcheem un leischeem radneezigâ baltu zilâs — ſenpruſchi. Cefarojot palehnam ſchis semes, wahzeefchi koloniseja tâs leelâs masâs ar semneekem. Tâ palehnam wiſ ſchis leelais apgabals tika pahrwahzots. Schis ir tas leelais westures darbs, par kuru issakâs tahdos zehlos wahrdos bijuſchais wahzu reichskanzlers, firſts Bûlow's. (Skati ſchis nodatas ſahfumâ).

Baltija, kura tika no wahzu bruneneekem eekarota tai paschâ laikâ kad Prufija, netika pahrwahzota, jo leelais wahzu semneeku kolonistu wilnis tik tahli us seemeleem neatwehlâs. Seit tika pahrwahzotas tikai ſabeedribas wirſkahrtas, bet tautas masa palika pee agrakâs tautibas.

Au, XX. gaduſimteni, modernâ wahzu imperialismâ koloniju politika grib turpinat Baltijâ to koloniseſchanas darbu, kuruſch nepabeigtis apstahjâs widus laiku beigâs. Daschi wahzu junkuri kâ imperialismâ ideologi eeteiz rihkotees tâpat, kâ ſenos widus laikos. Peem. kahds Adolfs Bâr leef preeschâ eeguht kolonizazijas no-

1) Johannes Wronka. Kurland und Litauen. 1917. 160 I. p.

luhkeem semi rihtos. Šho semi wajagot eeguht newis fà Wahzijas walšs ſuwerenitates teeſibas, bei teeſchi fà ihpaſchumu, t. i. padſenot agrakoš eedſihwotajuš no taš noſt¹⁾. Šho semi tad koloniſet ar wahzu ſemneekem. Tahduš pat eeſtatus iſſaka paſiſtamaiš imperialiſma rakſtneekš Arturš Diſkš²⁾.

Ziti koloniſazijas politiſkaš ſludinataji leet preeſchà druſtku miſkſtatus projektuš. Tà peem. kaħdš baronš von Taube³⁾ uſmet ſawà broſchurà leeliſku koloniſazijas planu Baltijà, kurſch liħdſinàš ſenàš Romàš militaràš koloniſazijas politiſkai uſ robeschàm pret barbareem. Koloniſazijai janeš militarš rakſturuš. Koloniſazijaš mehrkšs — noſtiprinat Wahziju. Tapeħz ſtary eeſaroto apgabalu eedſihwotajeem wiſur jadibina wahzu kolonijaš — fà uſ laukeem tà piſſehiàš; ari jadibina pawiſam jauni meeſti un piſſehinaš. Wiſpirmiš buhtu jakoloniſe ſaldati, kaš peedaliuſcheeš karà. Weetejeem newahzeeſcheem atnemt ſemi tiſ, žit buhtu wajadſigš koloniſazijaš mehrkeem. Tee kaš pahrwahzjojaš paſchi un top par pilnteeſigeem wahzu pawalſtneekem, teem ſemi neatnemt. Tahdà želà domà želt baronš Taube jaunu wahzeetibaš walni pee Daugawaš.

Neeeſim teit peeweſt wiſuš ſchoš projektuš. Sawoš pamatoš tee ir identiſki. Daſchi baħrgaki, daſchi miſkſtati. Utiſhmeſim, ka ar ſewiſchku energiju teek uſſweħrti taiſni Rurſemeš koloniſazijaš plani.⁴⁾ Latweeſchi tà jau eſot iſmirſtoſcha tauta, jo dſimſtibu ſkaiš tagad gandriſ nemàš nepahrfneedſot mirſtibaš ſkaitu. No kara ari daudš latweeſchu bojà gaħjuſchi. Deħt kara no Rurſemeš ari iſbeħguſchi loti daudš latweeſchi, kuri leelà ſkaità palikſhot Kreewijà. Tapeħz Latwijaš koloniſazija un pahrwahzjoſchana buhtu patlaban loti weegli eeſpeħjama. Itin weegli kaħrià waretu ſcho iſmirſtoſcho latweeſchu tautu pahrwahzot, itin weenkahrſchà želà eeguhtot to latweeſchu ſemneeku ſemi, kura buhtu wajadſiga koloniſazijai. (Dr. Hañš Weber⁵⁾.) Šho ſemi waretu eeſpropriet un pa dalai atpirkt latweeſcheem — tà domà tee, kuri neſtahw par weenkahrſchu widuš laiku warmahzigu padſiħſchanu no ſemeš.

Lai waretu iſweſt leela ſtila koloniſaziju, tad wajadſigi wairaki elementi: 1) ſemi, to koloniſet, 2) laudiš, kuruš koloniſet, 3) kapitali un 4) organiſazijaš aparatiš.

Tuwakuš aprehkinuš par koloniſejamo ſemi Baltijà ſneedš Baltijaš wahzeeſchi. Koloniſazijaš fondu waretu ſaſtahdit: 1) no Irona ſemem, 2) no dalàš muiſchneeku un 3) no dalàš ſemneeku ſemeš. Balteeſchi ir iſſtrahdajuſchi jau ſiħkuš planuš un ſneedš

¹⁾ Adolf Bär. Die Entwicklung der großen osteuropäischen und orientalischen Fragen des Weltkrieges. 1915. g. 6 l. p.

²⁾ Arhur Dir. Der Weltwirtschaftskrieg. 1914. g. 36. un 37. l. p.

³⁾ Otto Freiherr von Taube. Zur Frage deutscher Siedlung auf neu-erworbenem Gebiete. Die Brücke zu den Baltischen Provinzen. 1916

⁴⁾ Bar plaſchu Rurſemeš koloniſaziju ir iſteikuſcheeš daudš un da-ſchadi paſiħſtami wahzu nazionalee politiſki: Delbrückš, Rohrbachš un žiti.

⁵⁾ Dr. Hañš Weber. Die deutsch-russische Rückſiedlung. 1917.

praktiskus preefshikumus kolonizācijas jautajumā. Tā peem. pa-
 stāstamais Kursemes vahzu muischneefš, bijušchais zara eerednis
 un 1906. g. šodu ekspedizijas vadonis, S. Broedrichs¹⁾ tagad us-
 stahjas par Baltijas „atwabinaschanu“ un par vahzu koloniza-
 zijas mehrkeem. Winsch islaidis Wahzija kahdu broschuru, kura
 atraduse leelu peefrischanu. Broedrichs aprehkina, ka Baltija wa-
 reshot fastahdit 4 miljoni hektaru leelu kolonizācijas semes fondu.²⁾
 Krona semes, dala muischneefu un dala semneefu semes teef do-
 matas schim fondam. Ra Broedrichs sino, tad wisi Kursemes
 muischneefi jau 1915. gada augustā ofizialā sehde weenbalsigi no-
 mehmušchi weenu treschdalu no sawas muischu semes par lehtu
 zenu atdot waltstij kolonizācijas noluhkam. Warot ari latweeschu
 šaimneefus pa dakai ekspropriet. Broedrichs leef preefšā šaim-
 neefu mahjas us puši šamasinat un us schis atgreesišās semes
 katrā mahjā eefehdit wahzu kolonistus. Broedrichs usstahjas, ka
 leels praktiskis; winsch esot šahkot no 1906. gada jau kolonisejis
 Kursemē 20 000 wahzu kolonistus. Panahkumi labi. Nahkotnes
 šredses wehl labatas: „Bes schaubam, kolonisejot wahzeeschus
 šarp latweescheem, weenas paaudses laikā Baltija war tikt pah-
 wehrsta par ihstu wahzu semi“. (28. l. p.)

Weens otris balteeris, Dr. Kurt Stavenhagens, domā³⁾ ka
 latweeschu semneefuem waretu atnemt 1,1 miljonu hektaru semes.
 Stavenhagens tāpat leef preefšā wahzu semneefus koloniset
 šarp latweeschu semneefuem, peebilšdamš⁴⁾: „Schahda šarpkolo-
 nizacija no elementeem, kuri škaita un kulturaš sinā ir tikpat štipri,
 ka agrakee eedšihwotaji, ka to rahda seemel-rihtu Wahzijas weh-
 šture, ir absoluti drošs lihdeklis, lai germanisetu latweeschus un
 šgaunus“.

Loti šihli un plašchi ar scheem kolonizācijas planeem nodar-
 bojās šawā grahmhtā par Baltiju, barons Engelhardts⁵⁾. Winsch
 grib latweeschu šaimneefuem atnemt leelako datu semes, atšahjot
 teem masus semes gabalus, ne leelakus par 10—12 hektareem.
 Pawisam wareshot fastahdit Baltija kolonizācijas fondu no
 2300.000 hektareem, bet ja drusku peespeedišot tad wifus 3 mil-
 jonus. Protams, ka schis kolonizācijas mehrkis tāpat ka ziteem
 kolonizatoreem, latwju semes germanizacija.

Zit kolonisteem buhtu weeta Baltija? 3 miljoni — atbild
 Dr. B. Tornius liberalā šurnali „März“.⁶⁾ Tas peetifshot, lai
 raditu Baltija wahzeeschu škaitlisku pahrsvaru par zittautibneefuem.

1) Silvio Broedrich. Das neue Ostland. Tsnahkse 2 isbewumos, pa-
 wifam 40.000 eksemplaros.

2) Hektars gandrihs tik pat leels ka deselina.

3) Dr. Kurt Stavenhagen. Die Kriegsziele des Großrussentums und
 der Fremdvölker Russlands.

4) K. Stavenhagen. l. c. 71 l. p.

5) Freiherr von Engelhardt. Die deutschen Ostseeprovinzen Russlands
 1916.

6) „März“ Nr. 27. no 8. julija 1916. g.

— Peezi lihds feshi miljoni — šaka barons Engelhardtš, pee-
bilsdams, ka toš wjadsetu mehginat jau tuwakoš 10 gadoš ko-
lonišet. — Desmit miljoni kolonistu! — issauzās kahds Helbingš
šawā broščurā par Baltiju.¹⁾

Bet tur nemt šchis milstgās kolonistu mafas?

Pa dalaĭ wahlt no paščas Wahzijas ših- un bessemneekus,
pa dalaĭ no wišas pašales šaukt kopā wahzu emigrantus, kuri
XIX. gadusimteni izelojuschi gan uš Ameriku, gan uš zitām semem
tepat Ēiropā. Sewišchi izelšis teef plans par Kreewijā dšihwo-
jošcho²⁾ diwu miljonu wahzu semneeku pahrweetošchanu uš Val-
tiju. Par šcho jautajumu ir rakstis ne itlai awiššs un šchur-
nalos, bet ir pat isnahkuščas spezialas grahmataš. Šā peem-
kahds Dr. Hans Weber's ir šaraktiis par šcho problemu spezialu
apzerejumu³⁾ un ari pašistamais pangermanists Carl Cesar Eiffe
ari par šcho jautajumu islaidis spezialu grahmatu.⁴⁾ Ubi autori
ne itlai teoretiski, bet ari praktiski apluhto šcho leelo pahrweeto-
šchanas jautajumu. Un galwenam kahrtam uš Kursemi grih abi
šchee spezialisti transportet toš diwi miljoni Kreewijā dšihwojošchos
wahzu kolonistus. Sewišchi pehdejais autors grih warmahzigi
un jo ašchi kolonišet Kursemi, padšenot nost no semes toš, kaš
tur wehl palikuschī . . .

Kapitaluš scheem kolonizazijas darbeem domā šagahdat gan
no walšis lihdsfekem, gan priwatām beedribam. Un ka lihdsfekš
šcho planu iswešchanai itšs gahdati, to mehš šapratifim, ja atzere-
šimees, ka Prufijas walšis pehdejos gadu desmitoš ir isdewuše
wefelu miljardu markas kolonizazijas mehrkeem Prufijas polu semēš.

Organizazijas aparats, kaš waretu usnemtees šareschgito ko-
lonizazijas darbu buhtu no weenas pušes walšis, no otras pušes
daščadas priwatas beedribas. Šaatsihmē, ka Wahzijaĭ jau šagad
pastahw wefela rinda beedribu un šaweenibu, kuras nodarbojas
ar kolontjas politiku un kolonizazijas mehrkeem: „Verein für das
Deutschum im Ausland“, „Gesellschaft für innere Kolonisation“,
„Deutscher Rückwanderer-Verein“, „Deutsche Kolonialgesellschaft“,
„Alldeutscher Verband“, „Evangelischer Auswanderungs-Verein“,
„Katholischer Auswanderungs-Verein“, un zitas. Šagad pa kara
laiku nodibinatas wehl pahrš jaunās beedribas ar spezialeem ko-
lonizazijas mehrkeem: „Vereinigung für Siedlung und Wande-
rung“ un „Ansiedlungshilfe für deutsche Krieger“. Šchā pehdejai
beedribai, kaš nodarbojās ar wahzu šarewju apgahdaschanu ar
femi, ir jau ap 50.000 beedru un tai ir jau leeli kapitāli šawahkti.
Sewišchi šchi beedriba grih nodarbotees ar eekaroto apgabalu

1) Hermann Helbing. Die baltische Frage. 1916.

2) Deenwiduš Kreewijaĭ, kā ari pee Wolgas nodarbojas ar šemkopibu
ap 2 miljonu wahzu kolonisti, kuri eezelofuschī Kreewijaĭ XVIII. un XIX.
g. šimt.

3) Dr. H. Weber. Die deutsch-russische Rückfiedlung. 1917.

4) Carl Cesar Eiffe. Zwei Millionen Deutsche in Rußland. Rettung
oder Untergang? München. 1915.

koloniseſhanu ar bijuſcheem wahzu ſaldateem. Šchi beedriba kopà ar kaſdu zitu beedribu iſdod nedelaſ ſchurnalū „Der Oſten“, kura teef iſtirſati jo ſewiſchki Baltijas koloniseſchanas plani. Šchai ſchurnalà no praktiſkà weedokla teef jo ſihki apluhkoti kolonifazijas uſdewumi un eeſpehjamibas. Sludinajumu nodalà teef wahkti ſpehzigigi ſemneeki, kuri jau tuhli tagad, pa kara laiku gribetu braukt uſ Kurſemi kà koloniſti...

Un ka tagadejee ofizialee wahzu pahrwaldneeki Kurſemē ir nodomajuſchi jau tuhli praktiſki kertees pee kolonifazijas darba, to leezina diwi ſehjumi, kuruſ par Kurſemes laufſaimneeziabas apſtahlkeem ſazerejiſ kaſdſ ofizialſ wahzu eerehdniſ, B. Markwartſ¹⁾, kaſ darbojàſ kà Kurſemes galwenàſ ſaimneeziſkàſ padomeſ wadoniſ. Apluhkojiſ ſihki Kurſemes laufſaimneeziabas apſtahlkuſ, kà ari kolonifazijas eeſpehjamibas, autorſ grahmataſ beigàſ nahl pee ſekoſcheem ſlehdſeeneem: „Mehſ eſam palehnam peeraduſchi aiſiht, ka Kurſeme ir kolonifazijas ſeme, ka ta ir wahzu ſemneeku nahkotiſ ſeme“.

Nu mehſ eſam apgaifmajuſchi wahzu imperialiſtu un naziſonaliſtu kolonifazijas un germanifazijas noluhkuſ.

Wahzijà ſchiſ Baltijas kolonifazijas teekmeſ bija tiſ ſpehzigigaſ, ka ne tiſai noteiktee imperialiſti un junkuri ſtahweja par ſcheem kolonifazijas planeem, bet ari liberalàſ piſſoniſiſ preſe tee atrada peeſriſchanu. Ubaſ nopeetnàſ leelàſ wahzu liberalu awiſeſ „Frankfurter Zeitung“ un „Berliner Tagblatt“, ſewiſchki 1915. un 1916. gadoſ, runaja par jauno wahzu ſemi (Neuland) pee Baltijas juhraſ un ſchiſ ſemeſ kolonifazijas wajadſibu.

Šchoſ kolonifazijas planuſ uſ ſiltako apſweiz un eeteiz ari Baltijas baroni. Tagad leelà ſtilà muhſu muifchneeki grib koloniſet Baltiju ar wahzu ſemneekem, ar kuru palihdſibu tad waretu radit ſew droſchaku naziſonalu un ſozialu baſi ſemē. Šchahdi eeſtati par Baltijas muifchneeziabas ſozialàſ waraſ noſtiſprinafchanu un nodroſchinafchanu ar kolonifazijas palihdſibu, teef iſteikti paſchu balteeſchu literaturà. (Peem. Engelhardt. Die deutſchen Oſtſee-provinzen).

XX. gadu ſimtena Wahzija grib uſnemt no jauna to warmahziġo kolonifazijas un germanifazijas prozeſu, kurſch noriſinajàſ widuſ laiku otrà puſē. „Taſ kaſ notika 12., 13. un pa datai 14. gadu ſimtenoſ un wehlaſ apſtahjàſ, kaut ari ne galligi, ſchiſ rihtu koloniseſchanas prozeſiſ ir uſnemamaſ par jaunu un turpinamaſ“. Tà iſſakàſ par ſcho atjaunojamo kolonifazijas darbu paſihtamaiſ pangermaniſtiſ, profeſoriſ Dietriſch Šchäferſ²⁾

„Muhſu walſiſ robeſchàſ, wahziſkoſ rihtoſ, mehſ gribam lai dihgto no jauna wahzu graudi“. „Veeliſkaiſ rihtu apgabalu koloniseſchanas darbſ ir taſ labakaiſ, paleeſchakakaiſ muhſu

¹⁾ Benno Marqart. Die landwirthſchaftlichen Verhàltniſſe Kurlands. Berlin. I. ſehjums 1916. g. un II. 1917. Ratriſ ſehjums maksà 6 markas.

²⁾ Dietriſch Schäfer. Das deutſche Volk und der Oſten. 1915. Dresden.

widus laiku veštures eeguums". Tā domā cemeļojamais
 wahzu nazonalistiskais politiks, firšs Būlowš. (Deutsche Politik).
 Tuwakā nahkotne rahdīs waj wahzu imperialismam buhš lemtš
 uswaret. Lihds ar to pahrgrositos, ne tikai Eiropas politiskā karte,
 bet ar laiku warbuht pat etnografiskās tautu robesčas. Ja wahzu
 imperialisms waretu iswest bšihwē sčheit apštatitos planus, tad
 latwju tautai draud nopeetnas breesmas. Tad pateesčam pee-
 pilbitos tas, ko parego Dr. P. Rohrbachš¹⁾: ar noteiktu skolās un
 kolonizacijās politiku war panahkt, ka pehž weenas paaudses lat-
 weesču wairš nebuhš...

¹⁾ Dr. Paul Rohrbach. Rußland un wir.

VI.

Kas draud Latwijai un latwju tautai no wahzu imperialisma uswaras?

„Muhšu uswara, kas nodroschina Baltijas germanisaziju. pilda manu ūrdi leeleem preefeem. Schis uswaras leelo wehsturisko nosihmi pratis nowehrtet til muhtu behrnu behrni“.

Is keisara Wilhelma apšweikschanas telegramas Pruhjas landtagam 6. martā 1918. g.

No wisa eepreefsch ņazitā lasitajs galwenos wilzeenos jau buhs nojautis tās breefmas, kuras draud Latwijai no wahzu imperialisma pufes. Tagad ņanemot wisu kopā, mehginasim tuwat analiset wahzu uswaras warbuhstigo eespaidu latwju tautas turpmatā attihstibā.

Wispirms apluhkosim, kahdu eespaidu wahzu anefsija atstah tu us Latwijas ņaimneeziņko attihstibu.

Weenā no eepreefschejam nodalam tiku jau noskaidrojis, ka Baltija, resp. Latwija ņaimneeziņkā ņinā ir zeeschi ņaanguņe ar wisu Kreewiju. Seit es domaju Baltijas tirdsneeziņbu un ruhpnneeziņbu. Baltijas ostas ir leelās Kreewijas wahrti us Eropas tirgeam. Baltijas juhras zelsch ir leelam Kreewijas ņeemelu un zentralam rajonam, lihds pat tahlajai Sibirijai, wisidewigakais ņatiksmeš zelsch ar pafaulēs ņaimneeziņbu. Baltijas tirdsneeziņba ir isauguņe newis dehl paschas Baltijas, bet dehl leelās Kreewijas ņaimneeziņkās attihstibas.

Ja nu wahzu imperialisms monopolisejot Baltijas tirdsneeziņbu, jeb dodot kahdas priwilegijas wahzu kapitalam, eerobeschotu brihwu tirdsneeziņbu Rigas, Leepajas un t. t. ostās, tad Kreewija meklēs zitu isesu us juhru. No weenas pufes zaur Peterpils ostu pluhdis wairaf prezes us un no ahrsemēm, tā lihds ņchim. Sapat tiks isbuhwets un iskopts jaunais ņeemelu dselsszelsch us Murmanas peekraņti, ari us Archangelsku. Raut gan wifas ņchis ostas ir daudsejadā ņinā neisdewigas, tomehr tās ņinamā mehrā peewilks to tirdsneeziņko apgroņibu, kura agraf konzentrejās Rigā un zitās Baltijas ostās. Peterpils un Archangelskas ostas deesgan ilgi stahw aissaluschas, kas trauzē kahrtigu ņugneeziņbu, Murmanas peekraņtes ņeemelu gals (dehl Gollstroma) gan neaiffalst, bet atronās tahlā neapdsihwotā walsts maleenā, kur ņeemu pat ņaule neuflez... Lai Kreewijas ņaimneeziņba buhtu tomehr brihwa un patstahwiga, nenokluhtu pilnigi sem wahzu kontroles, tad walsts gribot negribot buhs ņpeesta dehl labaku ostu

truhkuma isift ar ſchim ſliktām oſtam, kuras Kreewijai wehl buhš břihiwi peeejamaš. Beš tam janem wehl wehrā, ka ar dšelfšzeta tarifa politiku Kreewijaš walštš war teeſchi eerobefshot preſtchu pluhſchanu uš Baltijaš oſtām un ſekmet to aiſwirſiſchanu uš ſawām, kaut ari attahlakām, neišdewigakām oſtām. Wiš taš ſamaſināš Baltijaš tirdšneezibu un trauzēš Baltijaš oſtu taškato attihštibu.¹⁾

Ja Baltija paliktu turpretim pee Kreewijaš, tad Baltijaš oſtām buhtu iſredſeš uš loti leelu un ſtrauju attihštibu. Tā peem. Wentšpiliš un Leepajaš oſtaš nedaudšoš gadu deſmitoš iſauga par itin eewehrojamām Kreewijaš oſtām.

Taš patš, bet wehl leelakā mehrā ſakamaš par Latwijaš ruhpneezibu. Latwijaš induſtriija raſchoja prezeš ne tikai weetejam Latwijaš tirgum, bet ari Kreewijai. Tā peem. Rigaš maſchinu fabrikaš, ķimiſkee ſawodi („Prowodnik“) un daſchaš zitaš noſareš apkaļpoja galwenam ſahrtam Kreewijaš tirguš. Tagad Latwijaš (reſp. Rigaš) induſtriija nopoftita, fabrikaš iſnihznataš un ewakuetāš, maſchinaš un proletariats iſmehtati pa plaſcho Kreewiju. Karſch galigi nopoftijiš Latwijaš ruhpneezibu. Bet waj Wahzija ſteigſeeš atjaunot Baltijaš ruhpneezibu? Uš ſcho jautajumu jaatbild ar nē.

Rapehž? Imperialiſma ſaimneeziklāš ſiſtemaš pomatoš — tā jau weenā eepreekſhejā nodalā iſteizoš — ir ſekofchš prinzijs: ſekmet metropolē ruhpneezibaš ſeļſchanu, bet kolonijāš jeb eeſpaidu ſſerāš pehž eeſpehjaš aiſturet induſtriijaš attihštichanoš, pabalſiit imperialiſkāš nazijaš induſtriiju, bet zitaš iſmantojamāš tautaš atſtaht pušnaturaalāš ſaimneezibaš ſtahwolli, jeb agrarāš, laukſaimneeziklāš attihštibaš lihmeni. Un tagad, kad wahzu kapitalam un un preſtchu eeſportam paſaulē buhš jarehķinajāš ar ſinamu ſaimneezikfu boikotu (Aſijā, Deenwiduš-Amerikā), tad katrš tirguš, to tagad Wahzija warēš monopolifet ſawam kapitalam par labu, buhš no ſwara.

Rā peemehru waram peemest Poliju. Seit teeſchi karſch nebija nopoftijiš pilnigi wiſu ruhpneezibu, bet to galigi nopoftija wahzu okupazijaš pahrwaldiba. Šchi pehdejā rihkōjāš pehž no teikta plana un ſiſtemaš. Par to polu ahrſemju literatūrā ir plaſchi rakſitiš. Wahzija aſſinigi trauzē atjaunoteeš Polijaš ruhpneeziba. Gan ar daſchadeem zirkulareem un liſumeem, gan ar wahzu banku palihdſibu teek likti nepahrwarami ſchēhrſchli Polijaš fabriku atdſihwinaſchanai. Polijaš tirgi turpretim teek palehnam eekaroti no wahzu komiſionareem un wiņu prezēm, bet polu ſtrahdneeki teek ſpeesti iſzelot uš Wahzijaš ſabrikām, jeb muiſchām darbu meklet. Un tahda pat wahzu ſaim-

¹⁾ Beš tam wehl jaewehro, ka tāš prezeš, kaš no Leetawaš, Baltkreewijaš un pat Polijaš zirkuleja zaur Baltijaš oſtām (peem. Leepaja), tad tiš ee- nn iſweſtaš zaur Karalaukſcheem un zitam Wahzijaš oſtām.

neezifka politika ņagaidama atteezibā pret Latwijū. Pret Baltiju wehl jo ņewiņĉki tapeh3, ka Baltija kā robesĉu ņeme buh3 uņ preeņĉu apdraudeta no jauna kara eepĆehjamiba3 un tapeh3 leelu industrija3 uņnehmumu dibinaņĉana teit nebuh3 wiņai droņĉa aiņ ņtrategiņĉeem motiweem.

Tā wah3u imperialiņma uņwara wair3 nelau3 atdņimt nopoņtitai Latwijā3 ruhpneezibai. Ja Baltija3 oņta3 dehl ņawa dabifkā geografiņkā ņtahwoņka war ņaudet ņawu noņihmi tikai lihds ņinamam mehram, tad industrija3 ņinā Baltija, atgreesta ar mui3u ņeenu no ņawa3 dabifkā3 baņe3, Kreewija3 tirgu3, un padota wah3u imperialiņma monopolifĉeem noteikumeem, — war tapt par ņastinguņĉu, ja ne gluņĉi miruņĉu ņemi.

Ne ta3 ņaņam3 par lauffaimneezibu. ņĉi3 tautņaimneeziba3 noņare3 attihņtiba tik3 no wah3eem ņekmeta. Ta3 tapeh3 lai paleelinatu Wah3ijā lauffaimneeziba3 produktu daudņumu. ņĉini ņinā — kā weenā no eepreeņĉejām nodalām jau aiņrahdi3u — wah3u tautņaimneeki leel leela3 zeriba3 uņ Baltiju. Raut gan Baltija3 lauffaimneeziba eeenem pirmo weetu Kreewijā, tomehr ņalihdsņinot ar Wah3iju muhņu ņemkopi3a wehl ir eepaņal palikuņe modernai kulturtechnikai un intensi3wai ņaimneezibai wiņpahrigi. It ņewiņĉki ta3 ņaņam3 par Baltija3 muiņĉām¹⁾. Beņ ņĉaubām Baltija3 lauffaimneeki dabutu no Wah3ija3 gan techniņka3 ņinaņĉana3, gan labā3 un ne wiņai dahrgā3 lauffaimneeziba3 maņĉina3 un wiņada3 Ćimikali3a3 mahĉņligeem mehņleem. Uri lauffaimneeziba3 produktu pahrdoņĉana3 ņinā iņdewigā ņtahwoņki nonahktu lauffaimneeki. Wah3ijā paņtahw mui3a3 uņ eewedamām lauffaimneeziba3 prezēm, tapeh3 ņĉo preņĉu zena3 ir jo augņta3. Ta3 eene3 lauffaimneekiem ņpe3ialu pelau. Ta3 pazet ari ņeme3 zenu, Ćura Wah3ijā wiņpahrigi, kā ņtipri industrialiņetā ņemē ir augņtaka neņā Kreewijā. Tā tad Baltija3 baroneem ir ņawi teeņĉi ņaimneezifki aprehĆini pakluht ņem Wah3ija3 labiba3 mui3u aiņņardņiba3. — Uri latweeņĉu turigeem, leeleem ņaimneekiem eekonomiņkā ņinā neetu gluņĉi ņlikti ņem Wah3ija3, ja tik jaunee wal3dneeki neaņawinatu dalu ņemneeku ņeme3 koloniņazija3 mehrcēem...

Tā tad wiņwairaf un wiņpirmā ņahrta no wah3u imperialiņma Baltijā nahktu3 zeeņt latweeņĉu pilņĆhta3 proletariatam, inte3ligenzei un pilņĆhta3 burņĉuasi3ai. Latweeņĉu Ćabrikā3 ņrah3dneeki3 neatraņtu Latwijā darbu, buhtu ņpeeņt3 palikt Kreewijā, jeb aiņliht uņ Ćitureeni, uņ ahrņemem, peem. uņ Ameriku... Tā kā Latwijā3 pilņĆhta3 lihds ar Baltija3 ruhpneeziba3 panihĉĉĉanu apņta3Će3 ņawā attihņtībā, tad, protam3, ari ņaņĉaurinaņe3 loti darba lauk3

¹⁾ Paņĉi wah3eeņĉi (St. Marquart. Die landwirtschaftlichen Verhältnisse Kurlands) atņihņt, ka Latwijā3 muiņĉu ņaimneeziba3, palikuņĉa3 eepaņal ņaimneeku ņaimneezibām. Ta3 teel iņņaidrot3 ar nedroņĉeem politiņĉeem apņta3Ćeem (rewoluzija3 eepĆehjamibu), ka3do3 atraduņe3 leelgruntneeziba

un peka latweeschu pilsehtas burschuasijai. Peem. namu buhweschana eestahsees jauna krihse.¹⁾

Pehez kara paces wehl labš laiks, kamehr Riga, Leepaja un Wentšpils isaugš atkal par tīf leelām pilsehtām, kahdas tās bija preeksch kara. Par Latwijas pilsehtu strauju tahlaču augšchanu — tā tas bija lihds karam — naw to domat. Reif Latwija buhs ar robešču un mitu ņenu atgreesta no ņawas dabistās, agrarās aismugures (Hinterland), leelās Kreewijas, tad Baltijas pilsehtu attihstibai tīs nowilftas ņinamas robesčas.

Sakarā ar to stahw wiņas latweeschu tautas attihstibā jaunš luhsumš. Pehejōš gadu deņmitōš Latwija strauji industrialisejās un pilsehtas auga, tā tā 1913. gadā jau apm. 45% no wiņeem Latwijas eedšihwotajeem dšihwoja pilsehtās. Tas ir ņamehrā leelš prozents, jo peem. mums geografiski radneezigās ņemēs, Skandinawijas walstīs, pilsehtneeku prozents ir daudš ņemaks: Danijā — 38%, Norwegijā — 28% un Sweedrijā tīkai 22%.

Karsch turpretim ir issauzīs pilnigu rewoluziju Latwijas eedšihwotaju ņastahwā. No Latwijas iņbehga, tīfa ewakueti un iņdšihiti wairaki ņimtu tuhņstōšču eedšihwotaji. Lauzineeki buhs pirmee, kas zentīsees nolkuht atpakaļ uņ ņawām agrakām dšihweš weetām. Ne tas ņakams par pilsehtneekeem. Teit es domaju galwenam kahrtam pilsehtas proletariatu. Tā tā Baltijā naw ņabriku, naw darba un ari maiņes, tad latweeschu pilsehtas ņirahdneeki mehginās tā nebuht eerihkotees Kreewijā, lai ari tee deht kultureleem motīweem gribetu braukt atpakaļ uņ wezām dšihweš weetām. Ja nu wehl wahzu pahrwaldiba apņinigi trauzēs Baltijas industrijas atjaunōchanu, — tā tas pardsams — tad waram ņapraņt zif ņwarigas ņelas war buht karam un wahzu uswarai uņ tahlako Latwijas likteni. Latwijas pilsehtu eedšihwotaju ņkattš no kara buhs ņamasinajeēs un ņamasinajeēs buhs taitni latweeschu elements pilsehtās.

Tas no weenas puņes. No otras puņes janem wehrā, tā Baltijas pilsehtās nahkotnē eezelos daudš reiseš wairak wahzeeschu, tā lihds ņchim. Latwija pakuhdama ņem Wahzijas paklus ari ņem wahzu eerehdneezibas. Rā agrak kreemu eerehdni un wiņadi administratori ņastahdija ņinamu procentu kreewuš Latwijā, to tagad ņastahdīs wahzu kalpotaju kahrtā. Tad, — zif pardsams — wiņa pahrwaldiba, administracija, teefas, polizija, komunalā pahrwaldiba un augstakās ņkolās nahšs wahzu elementa rokās, un wiņur tīs eewesta wahzu waloda, tā eestahšču waloda, tad Baltija buhs atkal wahzu ņeme, kahda ta bija lihds pahrkreewōchanai. Tad Baltija buhs ihstas „deutschen Ostseeprovinzen“, tā wehl tagad nosauz

¹⁾ Weņ tam janem wehrā, ņa latweeschu pilsehtu burschuasija ņaudēs ne tīkai deht pilsehtu ņinamas ņastingschanas (peem. namu zena war kriņt), bet ari tapehez, ņa ta nebuhs ņpehjiga konkuret ar Baltijas wahzu kapitaliņteem, aiņ kureem stahwēs Wahzijas leelbankas un organijetā walstš wara.

wahzu rakstneeki muhsu semi. Šahdâ Baltijâ eezelotaji radifees no Wahzijas deefgan dauds.

Šahdâ finâ, Latwijas pilsehtas no fara dabus stipru eespaidu: latweeschu elements samasinasees un wahzu elements peeaugs. Tas wehtures prozeš, kas norisinajās Latwijâ pehdejos gadu desmitos — Baltijas pilsehtu ahtra eekaroschana no latweeschu elementa, — ne tikai apstahsees, bet pahrsweedisees preteja wirseenâ. Baltijas pilsehtas šahšs peenemt atkal šawu agrato wahzisto nokrahsu.

Bet šahdam prozesam buhtu ahrfahrtiga nosihme latweeschu tautas turpmakâ politiskâ un kulturelâ attihstibâ.

Katras tautas politisko un kulturelo spehku nosaka winas šaimneeziskâ un sozjalâ struktura. Tikmehr, kamehr latweeschi dšihwoja weenigi uš laukeem, kamehr tee bija tikai semneeki, tee bija nedšihwa peleka masa, bes šahdas politiskās apsinās un nazonalās kopšakaribas šajuhtas, bes šawas isfoptas kulturās, jo par šahdu newar škaitit neds tautas dseefmas un zitas gara mantas, neds wahzu mahzitaju šazeretos gara raschojumus „preesch teem miškeem latweescheem“. Weenigi, šad latweeschi šahka eezelot pilsehtas, šad teit radās latweeschu pilsehtneeki (pilsoniba un šh-pilsoniba) ar šawu inteligenzi, šad radās ari latweeschu nazonalâ atmoda. Pilsehtas bija tee zentri, kur dšima latweeschu modernâ nazonalâ kultura, tikai pilsehtneeku-latweeschu elements ir bijis tas nertu sistemas aparats, kas radija semneeziskâ masâ nazonalo apštau un šajaitija ismehtatos pagastu un mahju eedšihwotajus par tautu. Semneeku-šaimneeku ekonomiskâ emanzipazija dewa tikai materialu spehku, šopejibas apšina un nazonalâ kultura isauga pilsehtas un tika radita galwenam šahrtam no pilsehtneekeem.

Tas pats šakams par latweeschu tautas jaunakâ laikmeta attihstibu pehdejos 20—30 gados, šad uš Latwijas šabeedrištās šlatuwes arweenu noteiktati un apšinigati šahka usstahtees modernâ latweeschu demokratiija, latweeschu tautas pamatšhira — proletariats. Šhis sozjalais spehšs ir pilnâ wahrda nosihmē isaudšis Latwijas labwehligos šaimneeziskos apstahškos, tas ir teeschš Kreemijas wišpahrejās šaimneeziskās attihstibas produktš. Tas ir — Baltijas pilsehtu un industrijas dšihwais pamats. Un ar šo šaitās latweeschu šabeedriškâ un kulturelâ dšihwē modernâ proletariata un modernās inteligenzes peeaugschana pilsehtas, tas ir pahraf šinams. Straujās šabeedrištās zihnas, politiskās dšihwes drudššainums, ahtra kulturās lihmena pazelšchanaš masās, jaunās demokratisšas un sozialisšas kulturās rašchanaš — wišs tas šahw šawos pamatos šakarâ ar muhsu semes šraujo šaimneezisko attihstibu, proti — ar muhsu pilsehtu ahtro augschānu, ar latweeschu elementa nostiprināšchanos pilsehtas. Teatri, beedribas, grahmataš, awišes, šjurnali — wišs tas radams un attihstams pilsehtas, šchais modernās kulturās zentros.

Un ja nu weenfahrt teek trauzeta Baltijas pilsehtu attihstiba wišpahrigi, otrām šahrtam latweeschu elementa stiprumš pilsehtas

wahjinats, un treschahrt wahjinats taisni wisenergiskakais un dšihwakais latweeschu tautas elements, pilsehtas proletariats, — tad, ka tas weegli saprotams, wisa latweeschu tautas tahlakā attihstiba teef eewiršita jaunās fleadēs. Ja wahzu imperialisma uswara eeflehgs atkal latweeschu ſabeedriško dšihwi ſemneeziskoſ rahmjos, ja latweeschu elements pilsehtās, un it ſewiſchki demofratijas elements, tiks wahjinats un mahſfliigi pahrwarets — tad ſozials faſtingums un politiſka nihkuloſhana pahrnems latweeschu tautu. Un ſakarā ar to ſtahwēs, ka teefchaſ ſeſas, latweeschu demofratiskaſ kulturās attihstibaſ wahjinafhana.

Netikai latweeschki, bet ari Auſtrijas maſās beſwehſtures tautas lihds tam laikam, kamehr tās bija tikai ſemneeku tautas, bija kulturelā un politiſkā ſinā beſſpehzigas un newarigas. Wiſas agraf nebrihwās un beſwehſtures tautas ir tapuſchaſ par apſini-geem wehſtures faktoreem weenigi lihds ar pilsehtu attihstibu, ar atteezigas tautibaſ pilſonibaſ, inteligenzes un proletariata raſchanos pilsehtās. Un jo ſtipraki ſchee pilsehtneezifkee elementi ſahdā tautā, jo augſtaki ta ſtahw kulturās un politiſkās dšihwes attihſiibā. Turpretim, tās maſās tautas, kurām wehl ſchodeen naw ſawu pilsehtneezifku elementu, ka peem. baſſi, (Wireneju kalnos), bretoni (Franzija), ir palikuſchaſ beſ nazionalas kulturās, beſ politiſkas dšihwes, tās ir uſglabajuſchaſ ka weenkahrſchi nedšihwi etnografiski fragmenti.

ſchahdu paſchu nedšihwa etnografiska fragmenta likteni grib ſagahdat latwju tautai pangermaniſti. Winu planos ir latwju tautu, ka apſinigu wehſtures faktoru, iſnihzinat.

Wahzu pangermaniſtu un imperialiſtu rakſteem, kaſ ſazereti par Baltijas jautajeenu, wiſeem zauri welkaſ ka ſarkans pawedeens weena ideja: Baltija, jeb „wahziſkās Baltijas juhraſ provinzes“, — ka mehds iſteiktees wahzu publiſiſti — ir jau tagad pa daikai wahzu ſeme un ta ir dabifkſ wahzu tautas mantojums. Sapehž nazionalās politiſkas ſinā wahzu nazionaliſti ſludina wiſenergiskaſ pahrwahzoſchanas nepeezeeſchamibu Baltijā. Œepreekſhejā nodalā jau aprahdiju ſahdā zelā ſcho pahrwahzoſchanu projektē iſweſt daſchadee literati un politiſki. Tagad paka-weſimees wehl druſku pee jautajuma par to, zil nopeetni ir ſchee plāni un ſahdas ſeſas waretu atſtaht uſ latweeschu tautas attihstibu ſcho pahrtautofchanas projektu iſweſchana dšihwē.

Wahzijas leeliſkā uſwara atteezibā pret Kreewtju pazelſ Wahzija ahrfahrtingā mehrā jaunu nazionalās apſinaſ wilni. Wahzu nazija buhſ uſ ſaweem plezeem iſneſufe breemigo karu uſ diwām frontem un galigi pahrwarejuſe leelo kreewu naziju, kura wairat gadu ſintus no weetas iſpletās un iſpletās gan uſ rihteem un wakareem, gan uſ ſeemeleem un deenwideem un furai neweens ſpehſ newareja pretim ſtahwet. Tagad nu wahzu nazija ir taſ ſpehſ, kaſ ſpehjis pahrwaret leelo Kreewijas walſti, kuru apdšihwo gandrihſ 200 miljonu zilweku, kaſ aptwer ahrfahrtingi plaſchu teritoriju ar leelām dabas bagatibām. Œee kaſ pahrwa-

rejuschi ſcho walſti wairs naw zilweſi, bet tee ir ſawâ ſinâ pahrzilweſi. Schahda nazionala paſchapsina ir jau attihſtijufees Wahzijâ. Preſe un ſkola eepotès to plaſcham tautas maſam.

Schahdu nazionalisma ſkurbuli iſmantos pangermaniſti un militariſti, kuri tagad Wahzijâ ſaſtahda waldoſcho partiju. Wini mehginàs realiſet ſawus leelos planus atteezibâ pret wahzu tautas ſewiſchkeem uſdewumeem zihnâ pret ſlâweem, mehginàs no jauna uſſahkt wahzu tautas leeliſko „Drang nach Oſten“ (dſinu uſ rih-teem), kurfch pehz Bülowa domâm ir taſ leeliſtafais notikumſ wahzu tautas wehſturê.

Un tà kâ Wahzijai kâ nekâ buhſ jagatawojas uſ rewanfchas karu pret ſlâweem, tad ſaſagaida jaunàs Baltijas robeschas no zeeſtinaſchana ne tilai militariâ ſinâ (zeetofſchnu un kaſarmu weidâ), bet ari wahziſkâ elementa noſtiprinaſchanas zekâ.

Tâ mehſ waram ſagaldit, ka wahzu nazijas pahrſpehku wilnis, pangermaniſtu nowadits, gahſchàs wirſu Baltijai, jeb pareiſali ſakot — Latwijai. Mums latweeſcheem buhſ pirmeem jaiſtur wahzu uſwaroſchâ nazionalisma un karojoſchâ germaniſma brutalaiz pahrſpehks. Mehſ eſam wiſmaſafais un wiſwahjafais kaimiſch leelai wahzu nazijai. Polu tawta ir leela un tai ir ſawſ politiſks ſpehks un politiſkas tradizijas. Uri leiſchi pehz ſkaita ir ſtiprakti, kâ latweeſchi, kaut ari kultureli tee maſal attihſtiiti. Bet galwenais zehlonſ, kapehz mehſ kluhſim par karojoſchâ pangermaniſma obſeitu, ir muhſu ſemes nazional-politiſkâ konſtrukzija. Muhſu ſemes muſſchneeziſta ir wahziſka. Tai peeder apm. puſe no wiſas teritorijas. Pilſehtu leelburſchnaſija ir wahziſka. Tai peeder leeli kapitali un nekufami ihpaſchumi. Utbalſtotees uſ ſcheem wahziſkeem elementeem muhſu ſemê wahzu nazionaliſmſ ar walſts waras palihdſibu mehginàs pahrwehrt wiſu ſemi par wahziſku un eedſihwotajuſ par wahzeefcheem.

Tiſko bija paraſtiſts behdigi-ſlawenais Brest-Litowſkas meers, tad wahzu leiſars apſweiza Hindenburgu un Ludendorfu un patreizàs teem, kâ ari wahzu deewam, par leeleeem panahkumeem, kaſ noſlehdſ karu pret Kreewiju. Schai apſweikſchanas telegramâ nebija ne wahrds minets par eeguhto Poliju, jeb Leetawu, bet ſewiſchi bija paſtrihpota Baltijas tautas brahlu atſwabinaſchana... Un wehl tinte nebija noſchuwuſe ſem ta paſcha Brest-Litowſkas meera lihguma, kad wahzu walſts ofizialais galwa, leiſars Wilhelmſ, atklahti kâ Baltijas „atſwabinaſchanaſ“ mehrki iſſino ſchis ſemes germaniſaziju, kuras noſthmi til behrnu behrni iſhti ſapratſſhot...

Schis ir jo ſliktas auſpizijas Latwijas turpmakam liſktenim. Mehſ ſtahwam jaunàs warmahzigas pahrtautofchanas politiſkas preeſchwakarâ. Zariſma pahrfreewofchanas weetâ draud uſmahktees kaiſeriſma pahrwahzofchanas ſpaidu politiſka.

Rahda ta buhtu? Ta buhſ daudſ launaka un kaitigata par zariſma pahrtautofchanas politiſku.

Schahdas politikas labu peemehru fneeds Prusijas polu politika. Prusijas walsis pret saweem Vosenes un Riht-Prusijas 3 miljonu poleem isleeto wisbreesmigatos spaidu lihdselus, lai tik panahstu winu pahrwahzofchanu. Skolas, ari tautskolu eestaitot, wahzu waloda ir mahzibas waloda. Polu waloda ir pilnigi isdihita no skolas. Sem zarisma Baltija kaut ari latweeschu waloda netika peelaista ka mahzibas waloda, bet tomehr latweeschu waloda palika ka preefshmetis un tizibas mahzibas tika pasneegtas latweeschu waloda. Prusijas poleem skolās pat pahtarus nawbrihw pasneegt sawa mahtes waloda . . . Un schi nazionala politika netika pat grosita pa kara laiku, kad Wahzijai wajadseja eeguht sinamas simpatijas pee Kreewijas poleem. 1917. gada gan tika apsolits, ka tanis apgabalos, kur sadabusot (!) wajadfigos tizibas mahzitajus, wareschot pehz wajadsibas pasneegt tizibas mahzibu polu waloda. Waj schis solijums ispildits, to nesinu. Bet wahzu konserwatiwee junturi uskata tas semes, kuras reis peeweenotas pee Prusijas, par sawam wahzu semem, kuram agrati jeb wehla jatop par ihsti wahziskam, tapat ka seno slawu un pruschu apgabaleem tagadejas Seemelu-Wahzijas nowados. Un skolu politikai jaspehlē eewehrojama loma schai denazionalizācijas prozesa. Rahds Prusijas pahrwahzofchanas politikas peekritejs isfatās — skolai ir jabuht lai eestahdei, kurai lihds ar wahzu walodu jauspesech Prusijas poleem ari wahzeetibas gars, jaisaudsina tee par ihsteem Prusijas pawalstneekem.

Ne tikai skolu politikas zelā Prusija mehgina pahrwahzot sawus polus. Ari kolonizācijas politika teek isleetota. Pehdejos 30—40 gados Prusijas walsis isdewuse weenu miljardu marķas, lai atpirktu peespeesta kahrtā poleem semi un lai us schis semes kolonisetu wahzu semneekus. Bet tā ka polu muishneeziba, pilsoniba un semneeziba turas stingri kopā un ar sawam nazionalam bankam apghada kaut kur zitur semi teem, kam ta teek atnema, tad warmahzigi pahrwahzofchanai naw sewischki swarigu seku.

Rahda pahrwahzofchanas politika, kahdi nazionali spaidi stahw preefshā latweescheem, to rahdis nahotne. Bet pangermaniska un nazionaliska kara literatura leel mums nojauft, ka kaut kas lihdsigs Prusijas polu pahrwahzofchanas politikai tiks atteezinats ari us Latwiju. Ja ne tuhli no pascha shakuma, tad drustu wehla.

Somehr, kamehr tikai ar skolas politiku ween wahzi mehginās pahrtautot latweeschus, tik ilgi nefas neishahs. Siks aistureis latweeschu tautas masu kulturelais progress, tiks trauzeta latweeschu kultura attihstiba, bet pahrtautot latwjus neishosees. Latweeschi runās, rakstis, lasis, dseedās sawa mahtes waloda tapat ka sem zarisma to darija, neskatotees us nazionaleem spaideem skolā. Tauta, kura jau nonahkuse reis pee nazionali-kulturelas paschapsinas, kurai ir jau sawa literatura un rakshneeziba, naw neds ar shahdeem garigeem, kaut ari spaidu lihdsleem isstau-

šhama. Špaibu lihdseki war šhahdas tautas garigo un kulturolo attihstibu aisturet, bet ne pilnigi apturet un nomahkt.

Ne gluschi tas pats šafams par leela stila kolonifeshanas politikas ešpaibu uš kahdu tautu, šewiški ja ta ir neleela pehz šawa škaita. Ja wahzeem isdotos realiset tos leelos kolonifazijas planus, kuruš mehš jau apluhlojam ešpreekšheja nodala, tad gan latweeschu, ka tautas, turpmata pastahwešana ir štipri apdraudeta. War kahdas tautas nazionala teritorija eezefot zittautibneeki, war no šhis teritorijas ari iszelot šawas tautas lozekli, tikmehr, kamehr tas noteek neleela proporzija, teritorijas nazionalo raksturu tas negroša. Šurpretim tahda leela stila mahšliga zittautibneeku eeweshana, ka to projektē Latwija iswest wahzu pangermanisti un imperialisti, war tapt, pateesham, par pilnigi bihstamu. Šem tahdeem apstahleem latweeshcem draudetu nahkotne ja nu ari negaliga isnihshana, tad gan pilniga nihkulošana . . .

Kahdas šekas atstahš wahzu imperialisma uswara Latwijas politiskās atteezibās, tas ari pehz wiša notikushā naw grubit paredset.

Latweeschu šozialisti un demokrati Latwijas jautajumā par šawu losungu usšahdija: „Brihwa Latwija brihwā Kreewija“. Šapat ka 1905. gada rewoluzija tika prasita plascha apgabala pašchwaldiba, ta ari tagad šakarā ar pašales karu Latwijas nazionala jautajumā latweeschu demokratija iswirsija plaschu politisku Latwijas autonomiju Kreewijas demokratiskās federatiwās republikas robeshas. Šattikas šinā zeshch ari bija nosprausts, — pašchu latweeschu tautas masu zihna, ejot rolu rokā ar wišam apšpeestām Kreewijas zittautām un kreewu tautas demokratiju.

Kad iszehlās 1917. gada rewoluzija nu wišem likās, ka lihdš ar kreewu zarišmu ir šagahstis ari Baltijas muišhneezibas juhgs, ka brihwās Latwijas nodibinašhanai zeshch ir nu jau isbrihwots, — wajaga tik šafaukt politisku eestahdi, kas nosformē un likumo Latwijas politisko, autonomo eekahrtu. Šeribas un gawiles par rewoluzijas uswaru bija tik leelas, ka pat pehz Rigas krišhanas un Šahmu šalas eeenemshanas tautas masas zereja un tizeja, ka tomehr brihwā Latwija tuhliť pazelsees . . .

Šurpretim tee, kas objektivi gribeja un wareja nowehrot wišpahrejo politisko šituaziju, jau toreis redseja, ka šhis gawiles ir weltas, ka ir presšpehšs, kas nelaus pazeltees brihwai Latwijai. Šhis špehšs ir junkuriska Prusija, kura radneeziga un tuwa Baltijas junkureem. Kas gribeja šaprast Baltijas wehšturisko šituaziju pašales karā, teem šen jau wehl preekšch 1917. g. rewoluzijas iszeshchandas bija pilnigi škaidris, ka Prusija šchai karā glahbs Baltijas junkurus gan no kreewu špaideem, gan no latweeschu demokratiijas peeaugošā špehka un draudošām latweeschu rewoluzijas breešmām.

Jau 1905. un 1906. gadā pa pirmās latweeschu rewoluzijas laiku Baltijas šila junkuri behga uš Prusiju un teit zehla leelas waimanas dehl latweeschu rewoluzionaru „breesmu darbeem“.

Toreis ſchēe waidi rada atbalsu tilai konſerwatiwā preſē, kura aizināja wahzu keiſaru glahbt Baltijas tautas brahluš, eejauzotees ar brunotu duhri Baltijas leetās. Jau toreis Baltijas baroni itin leelā ſtilā uſſahka ſawu „ahrejo politiku“ — tee apmeloja latweeſchu demokratiju, nomehtaja ar dubleem wiſu latweeſchu tautu, bet ſewi noſtahdija par weenigo iſto kulturas elementu Baltijā.¹⁾ Tee greeſās pee wahzu ſabeedribas ar luhgumu aiſſahwet wahzu „tautas brahluš“ no latweeſchu dumpineeku un rewoluzionaru uſwaras. Un kà daſčas ſihmeš rahda, tad jau toreis ofizialās Wahzijas waldbibas wihri ir ſpehruſchi daſchuš ſoluš Baltijas baronu aiſſahweſchanā. Tā peem. par pirmās latweeſchu rewoluzijas breesmigo apſpeeſchanas laitu 1906 gadā rakſta barons Engelhardts²⁾ ſeſoſcho: „Behz tam kad aſinainā Maſkawas ſazelſchanās bija laimigi apſpeesta un kad Wahzijas walſis waldbiba dehl draudoſchā ſtahwoſka Rigā bija zehluſe Peterpili preeſchā ſawuš norahdijumuš, tad Peterburgas waldbiba ſaſparojās.“ Tā tad 1906. g. ſodu ekſpedizijas ir organiſetas ari ſtarp zitu dehl baronu wahzu proteſchetaju peepraſijuma.

Sakarā ar paſaules karu Baltijas baroni pazehla atkal leelu brehku Wahzijā. Šchoreis ſchis waimanas bija wehl ſkalakas un kleedloſchakas, kà 1905. un 1906. gados. Seit bija manami zauri noteiktis plans un noteikta ſistema. Kreewijā balteeſchi iſteiza ſawu lojalitati Kreewijai un Wahzijā gatawoja lojalus pamatus jaunai tehwijai. Tāpat kà Leelā Seemeku karā Johannis Reinholds Patkuls dſina intrigas un nodewa progrefiwo Sweedriju reakzionarai Kreewijai, tā tagad Silwio Broedrichs (paſiſtamais Kurſemes ſodu ekſpediziju wadonis) un ziti nodewa Kreewiju un pahrgahja Wahzijas puſē.

Baltijas baroni wehl ſen preeſch 1917. gada rewoluzijas iſzelſchanās jo labi ſaprata wehſturisko ſituaziju, dauds labaki kà daudſi latweeſchu politiķi. Tee nojanda, ka Kreewija karu paſandēs, ka tam ſeſos otra Kreewijas rewoluzija, kura atkal jo dſihwi uſleesmos Latwijā. Balteeſchi gan wahzu preſē ſuhdſejās un waimanaja par kreewu apſpeeſchanām un wajaschanām, bet wiſam zauri ſpihdeja ſkaidras bailes no otrās latweeſchu rewoluzijas, un laiweeſchu demokratijas wehſturiskās teefas. Un ſchoreis balteeſchu waimanas rada jo plaſchu atbalsu wahzu ſabeedribā: ne tilai konſerwatiwā un reakzionarā preſē tika iſteikta wehleſchanās glahbt Baltijas „tautas brahluš“, bet ari liberalā preſē balteeſchi atrada lihđſjuhthibu un ſimpatijas un weenu laiku pat ſozialiski preſē („Vorwärts“, „Chemnitzer Volksstimme“, „Frankfurter Volkszeitung“). Turpretim 1905. un 1906. gados liberalā un ſozialiski preſe kritiſeja baronu politiku un aiſſahweja latweeſchuš

1) St. Ustav Tranſehe von Ronek. Die Lettiſche Revolution. Berlin I. Band 1906. II. Band 1907. Otris iſdewums Berlīnē 1908. g.

2) Freiherr von Engelhardt. Die deutſchen Oſſeeprovinzen Rußlands. 1916. 90. I. p.

no balteeschu usbrukumeem. Rad 1917. g. februari-martā izzehlās Kreewijas revolūzija, tad balteeschu diplomati wehl jo energiskāki sahka agitēt par Baltijas „atwabinaschanu“. Sahkās atkal wahzu presē pasihstamās wahzu lamentazijas par latweeschu demokrātijas patwaribām pret wahzu masakumu un zitas tamlihdfigas kuhdsechanās. Sewiški skatu agitaziju par steidzigu wišas Baltijas okupeschanu dsina Berlīnēs nedēļas šurnals „Der Osten“, šchis balteeschu diplomatijas faktiskais „leiborgans“. Šchai agitazijai bija šaws eespaidš, 1917. gada maija šahkumā Berlīnē tika nodibinata speziāla beedriba („Deutsch-baltische Gesellschaft“), kura leelā stilā sahka agitēt par wišas Baltijas „atwabinaschanu“. Šchis beedribas preeščshēdetaja amatu usnehmās Mecklenburgas herzogs Johāns Albrechts un tani drihs cestahjās un nehma dalību daudsi daschadu politisku wirseenu wadoschi wahzu sabēdriski darbīneeki. (Sk. par šchis beedribas darbību „Der Osten“ №№ 20/21. un 22. 1917. g.).

Weena dala wahzu imperialistu un balteeschu diplomatu lika preeščhā tuhlit usbrukt Kreewijai un okupēt wišu Baltiju. Turpretim tahlredzīgākie un gudrākie wahzu imperialisma politiki lika preeščhā nogaidit, kamehr Kreewija pate galīgi šabruht un tad Wahzija bes kahdeem spēhta patehrineem panems to, kas tai labpatiks panemt. Šchahdu tahlredzīgu politiku lika preeščhā plaschi pasihstamais Dr. P. Rohrbachs. Tas islaida par Kreewijas revolūziju speziālu broščhuru¹⁾, kurā pehz deesgan nopeetnās analīzes parego leelineeku nahščhānu pee waras un pilnīgu Kreewijas walsts militaru un politisku šabrukumu. Titai tad šitischot wahzu imperialistmām ihšid uswaras štunda.

Rā tas tagad post factum konstatejams, tad šchai propagandai ir bijis leelš eespaidš us wahzu waldbību, us ofiālās Wahzijas liktena lehmejeem. No šahkuma tika eekarota tikai Rīga (augustā, 1917. g.), tad Baltijas salas — Sahmu, Dago un zitas (septembrī), bet tad Wahzija eelaidās garās jo garās meera šarunās, kamehr beidsot iswilla no jauna sobeni no maksim un atgreesa wišu Baltiju no Kreewijas (februari, 1918. g.). Nu wahzu imperialistu un Baltijas baronu mehrkis tika peepildits.

Tagad pazelās jautajums, kā tiks isweidotās jaunās politiskās atteezības Baltijā? Tuwal par daschadeem Latwijas anekstijas un pahrwaldišchanas weideem runasim nahšošhā nodalā. Tagad tikai atbildešim us jautajeenu wišpahrejos wilzeenos. No wiša eepreeščhā šazitā netweenam newar buht šchaubu, ka Wahzija, kuras dselš rokās tagad ir Latwija, noteiks Latwijai tahdu konstituziju, kura aistahwēs Baltijas wahzeeschus wišpahrigi un muiščneezību jo šewiški. Man pat štipri leekās, ka starp Rursemes resp. Baltijas muiščneezību un wahzu waldbību ir jau labi šen noslehtis formelš lihgums (jauni „aforda punkti“), kūrščh nošafa galwenos wilzeenos kā Baltijas starptautisko štahwokli, bet

¹⁾ Dr. P. Rohrbach. Die Russische Revolution.

jo fewiſchki Baltijas eefſchejās politiſkās atteezibas. Kurſemes muiſchneeki nebuhtu tiſ noteikti wiſā maſā atklahti nodewuſchi Kreewiju, tā to wini darija lihds 1917. g. rewoluzijai, ja teem nebuhtu kahdas ſkaidri noteiktas garantijas. Ne par walti brau-
Taja keiſars Wilhelms uſ Jelgawu (1915. g. tuhliſt pehz Kurſemes okupeſchanas, tad 1917. g. waſaras ſahtumā) un uſ Rigu tuhliſt pehz Rigas kriſchanas.

Beſ tam janem wehrā, ka gluſchi tāpat kā Peterpilt pee zara galma Baltijas baroni ſpehleja leelu lomu, un lihds ar to wiſā Kreewijas eefſchejā un ahrejā politiſkā, tā ari Berlinē un Wahzijā Baltijas baroneem ir leels eespaids uſ reakzionarām, patreiſ waldošām aprindām. Paſiſtamais wahzu imperialiſma ideologs, Dr. P. Rohrbachs, kuram Wahzijā ir ahrfahrtejs eespaids uſ jo plaſchām aprindām, ir pehz zelfchanās Baltijas wahzeets, kurſemneeks. Göttingenes profefors Johannes Hallers, kuru es wairakahrt ziteju, ir ari balteetis, bijis Tehrbatas profefors; ari ſchim lungam ir leels eespaids Wahzijā — taſ droſchi un ſtingri kritiſe ſawos rakstos wahzu wiſaugſtaſos amatu wihrus un eewehrojamus darbineekus, un noteiktā kahrtā nem teoretiski wadoſchu dalibu Wahzijas liktenu iſlemſchanā. Tāpat Berlines uniwerſitates profefors, wezais Theodors Schiemann's, ir balteets un bijuſchais Tehrbatas profefors; ari ſchis wihrs, kā keiſara draugs, nem eewehrojamu dalibu wahzu augſtakā politiſkā. Beſ tam wehl weſela rinda balteefchu ir pratuſchi weikli eespeesteſ Wahzijā atbildigās weetas un nem dſihwu dalibu Wahzijas liktena weidoſchanā.

Raſ pee tahdeem apſtahlkeem ſagaidams no Berlines Baltijas liktena weidoſchanā, ſapratis tatrē laſitajs patē. Neds pret Poliju, neds pret Letawu naw ſagaidama tiſ neliberala, konſerwatiwa Wahzijas waldibas iſtureſchanās, kā pret Latwiju. Par kaut kahdu rewoluzijas eekarojumu patureſchanu naw ko ſapnot. Pilnā mehrā un apmehros tiſs aljaunota Baltijas muiſchneeziſbas politiſkā wara un ſaimneeziſkais pamats. Landtagi un ritterschafteſ paliks kā bijuſchi, bet polizijā, adminiſtracijā un teefās wiſus augſtaſos amatus eenems atkal baroni un ſoni, kā taſ bija lihds pahrreewoſchanai. Wiſemē konfiſzetās muiſchas nahks winu ihpaſchneeku rokās, bet par iſpoſtito un noſuduſcho inventaru un ziteem ſaudejumeem pagasteem buhs lihds beidsamai kapeikai jaſamakſā. Baroni buhs ſemes poliſtee pahrwaldneeki, bet mahzitaji eenems atkal ſawas weetas tautas gara kroploſchanas amatos — ſkolās, kā uſraugi, un kā zensori preſei un literaturai. Baltijas muiſchneeziſbas waras reſtauraziju un militaro dikaturu uſ gadu deſmiteem, luhk ko mums ſola politiſkā ſinā wahzu imperialiſma uſwara...

Ra taſ buhs tā un ne zitadi, to wiſlabaki peerahda ſinas, kuras nahk no Kurſemes un Rigas. Kurſemē wiſa adminiſtrazija ir nodota paſiſtamo Gahnu, Medemu, Broedrichu¹⁾ un

¹⁾ Roberts Broedrich's, taſ pats kaſ 1905. g. pee Wiſputes wadija Latweefchu apſlakteſchanu, ir no wahzu keiſara jau dabujis dſeſs truſtu.

zitu muischneeku rokās. Semes domas un interesēs ispausch wezais muischneezibas lantdags, kam peeaizinati klast nedauds preekschstahwi ari no pilsehtam, bet tahda proporzija, ka tee ir masakuma. Bet tam schee peeaizinatee preekschstahu ji no pilsehtam neispausch nedf latweeschu demokratijas, nedf pat liberalas pilsonibas domas, bet tikai schauru liku interesēs. No Rigas nahf pawisam druhmas sinas. Tur wifas demokratiskas paschwaldibas eestahdes likwidetas un neaprobeshoti walda militarā diktatura. Prese, sapulzes, beedribas pilnigi noschnaugtas, wifa pahrwaldiba nodota kara spehta wadonu rokās, kuri kopā ar Rigas selbstschugneekem un pasihstameem zara kalpeem eewed jauno wahzu kahrtibu, kura ir tik pat breefmiga pret demokratiiju, ja wehl ne breefmigaka, kā zarifma laikos. Rahdam weetejam sabeedribas grupam un ziftahl wahzu kara walde attauj Rigā usstahtees, tas redsamš no tam, ka war darbotees weenigi tahdas eestahdes, kā wezā Rigas pilsehtas (wahzu) dome, gilde, birshas komiteja un t. l. Pat Rigas wahzu pilsonibai naw atkauts isdot fawu laikraftu, bet weenigi ultrā-reakzionarai wahzu grupai isnahf weens laikraftis wahzu walodā, un Frizim Weinbergim latweeschu walodā otris¹⁾. Weetejam eedsihwotaju masam ir pilnigi noleegta jeb kahda sabeedrifka usstahshanās, bet weetejo wahzeeschu un neleelas latweeschu birgelibas grupas petizijas teef pa wifu Ciropu isfludinatas par Baltijas eedsihwotaju gribas ispaudumu.

Rahda weidā rihkojās Widsemē wahzu armija sem baronu wadibas, wehl wifā pilnibā naw noskaidrots. Bet zif pehz nepilnigam sinam war spreest, tad teit weetejee baroni grid iswest otro reisi 1906. gada fodu ekspedizijas. Tā laikraftos ir parahdijuschās sinas, ka wahzu kara spehts pehz melnam listem kahrtis rewoluzionarus Walmeerā un daschās zitās weetas. Ra baroni tahda weidā atreebfees, to jau wareja paredset,²⁾ bet naiwi zilweki tam negribeja un negribeja tizet.

Rahds no lasitajeem warbuht eebildis, ka schahda diktatura ir tikai pagaidam, ta ir tikai pahrejas parahdiba, kura nosudis, tiklihds semē buhs eewesta jaunā kahrtiba un nodroschinati jaunās walstis pamati un politiska eefahrtā. Protams, ka fodu ekspedizijas nedarbofees mehnescheem un mehnescheem ilgi, ka tahda diktatura, kā tagad pastahw, newar pastahwet gadeem ilgi, bet drusku mihstakā weidā ta tomehr war pastahwet gadu desmitteem ilgi. Ja jau Elsas-Votringijā pehz eefaroschanas pastahweja stingra militarā diktatura gadu desmitteem ilgi, tad Latwijā paredsama tāpat us ilgeem laikeem jo bahrga diktatura. „Pahrejas stahwolksis“ war wilktees gauscham ilgi un lai tas wilktoš jo garumā, par to gahdās atkal muhsu baroni.

* * *

1) Par to sk. Sehrbatas wahzu awise „Dorpater Zeitung“, Januar 1918.

2) Sk. peem. „Strahdneeku Awisi“ pa janwaru mehnesi 1918. g.

Tu mehs efam apluhkojufchi, kas draud no wahzu imperia-
 lifma uswaras Latwijai un latwju tautai fainneezifkâ, nazionalâ
 un politifkâ sinâ. Wahzu imperialifma uswara draud pahrwehrt
 Latwiju, fâ ruhpnenezifkâ attihstibâ atronoschos semi, par fainnee-
 zifkâ sinâ masaf wehrtigu agraru, laulfainneezifku nowadu, no
 Kreewijas preefchdurwim par Prufijas nefwarigu peedehtli.
 Wahzu nazionalifms draud uswelt warmahzigâs pahrkreewofcha-
 nas weetâ warmahzigu pahrwahzofchanu gan fkolu politifkâs, gan
 leela stila kolonifazijas politifkâs zelâ. Wahzu kaiserifms draud
 isnihzinat wiſas ar Kreewijas rewoluziju faiftitâs zeribas uf brih-
 wibu un pafchnolemfchanos plafchas politifkâs automijas weidâ,
 un draud ufzelt muifchneezibas waru semes pahrwaldifchanâ nn
 melufwahrtifchu usraudfibu fkolâs un kulturaſ dſihwê wiſepahrigi.
 Ne tikai latwju pamatſchkiras tahtakai brihwai attihstibai tiks litii
 preefchâ warmahzigi ſchlehrſchli, — wiſas latwju tautas fainnee-
 zifkai, kulturelai un politifkai attihstibai tiks nowilltas robeschas
 no wahzu birokratijas waras.

Karſch patſ par fewi ir galigi ſapofitijis Latwijas fainneezifko
 un kulturelo dſihwi. Poſtijufchi gan wahzu kara ſpehki ar kara
 darbeem un ar refwiſizijâm un nodewâm. gan kreewu kara pulku
 nedifziplinetâs nodalaſ ar wiſadâm nemſchanâm, patwaribâm un
 laupifchanâm... Kursemes lauki tika nopofititi, tee palika wairaf
 gaduſ dehl leelaſdâs dalaſ eedſihwotaju iſbehgſchanas neapſtrah-
 dati. Latwijas loylopiſa ir iſputinata, razionalâ peenfainneeziba
 iſjaukta. Rigas un zitu pilſehtu fabrikas ſaputinatas, maſchinas
 aiſweſtas, ſtrahdneeki iſmehtati pa wiſu plafcho Kreewiju. Simteem
 un ſimteem miljonu ſaudejumus ir nefis karſch Latwijai. Tikai
 wehlaſ pehz kara warêſ apmehram aprehſinat toſ materialos ſau-
 dejumus, furus karſch buhs nefis Latwijai.

Breeſmigi ir ſaudejumi latwju tautai paſaudeto zilweku ſinâ.
 Gan uf kara lauka ir tuhſtoſſcheem kritufchi, fâ kara wihri, gan
 behgot un ilgi aplahrt kſihſtot, ir bojâ gahjuſchi deſmiteem tuhſto-
 ſſcheem latwju tautas lozekli. Zil leelus dſihwibas upurus karſch
 buhs praſijis latwju tautai to wehl ſkaidri newar ſinat, bet ſchee
 upuri buhs ahrſahrtigi leeli... Un tik maſai tautai, fâ latwju
 tautai, ſchee upuri buhs pahraſ ſmagi ſajuhtami.

Bet tomehr, jaſata, fâ ſatra tauta pehz ſinama laika ſprihſcha
 war ſadſeedet ſawas karâ eeguhitâs wahtis. Pehz ſinama laika
 ronâs jauni ſpehki, jauna energija un tikai rehtas leezina par kara
 ſekâm. Bet taſ noteel tikai ſinamos apſtahtloſ, proti, — ja kara
 ſekas neifnihzina pilnigi tautas paſtahweſchanai nepeezeeſchamos
 ſpehka awotus, ja kara eſpaids nenoftahda tautas tahtako attih-
 ſtibu neeſpehjamos fainneezifkos, politifkos un nazionalos ap-
 ſtahtloſ. Tad karâ zirſiâs bruhzes nefadſiht, tâs paleef fâ ſli-
 moſofchas wahtis, no furâm pa wiſu tautas organiſmu iſpluhſt
 nahwejoſchi dihgli...

Schahdâ ſtahtwoſki draud patlaban eegruhſt Latwijas iſmc-
 zito kermenî uſwaroſchais wahzu imperialifms.

Jr tatschu ſkaidri, ka beš wiša ta teefchà pošta, ko karšč nešis Latwijai, beš wišam launàm un kaitigàm ſekàm, kuras draud atštaht uš Latwijas attihstibu wahzu ušwara, nahkotonè paredsamas jaunas kara breešmas. Kreewija, tagad galigi nošpeesta no Melnàs un no Baltijas juhràm, ar tahdu ſtahwołk neapmeerinašees. Neds Murmanas peekrašte, neds Archangelska, neds Peterpils warèš iſpildit to funkziju Kreewijas ſaimneezifkà attihstibà, kuru lihds ſchim iſpildija Baltijas oštaš. Ugraki, waj wehlaš kreewu nazija, nahkuše pee iſglihtibas un pee ſinama ekonomifka ſpehta (iſkopjot dšelfšzelus un t. t.), zels atkal augščà ſapoſtito leelwalſti. Un ſchai kreewu walšis atdšimšchanas un atjaunošchanas prozeſà Baltijas jautajums, zihna par brihwu iſeju uš Baltijas juhru eenems ſawu redſamu weetu.

Lai nemam wehrà, ar kahdu energiju, ar kahdeem upureem maſà Serbija zihnijàs dehl brihwas iſejas uš juhru. Leelà kreewu tauta, ja ta gribèš dšihwot lihdsi modernà attihstibà, neišbehgami lauſis pa jaunū ſew brihwu zeku uš ahrpaſauli. Utzereſimeeš, tà Kreewija tiša pee brihwas iſejas uš Baltijas juhru: gadu ſimteem ta karoja, kamehr to eeguwa.

Un ja nemam wehrà Baltijas leelo noſihmi Kreewijas attihstibà, tad ir ſkaidri, ka Wahzijas imperialifms, panemdams Baltiju. gatawo jaunu kreewu-wahzu karu. Par to ir ſkaidribà paſchi wahzu imperialiſti. „Utnemot Kreewijat Baltijas oštaš teef raditš pateeš pamats Kreewijas rewanſchu karam pret Wahziju“ — tà išteizàs 1916. gadà „Kölniſche Zeitung“. Taš bija wehl toreis, kad Wahzijas warenee gribeja ſlehgt ſeparatu meeru ar zariſmu.

Wahzu militarifteem un imperialiſteem jaunš karšč un gatawošchanàs uš ſcho karu ir loti pa prahtam. Taš noſtiprinatu militarifmu un reakziju walšis eekšeenè un dotu jaunus nazionalus motiwus wahzu imperialifma politikai.

Ilgſteſchi kari pagahinè ir tikufchi weſti dehl Baltijas un dehl Rigas. Šhee kari ſtahweja ſakarà ar waldiſchanu Baltijas juhrà. Un tagad atkal pazeltš no jauna ſtrihdus dehl „dominium maris Baltici“.

Mehš pahrdšihwojam ſwarigas deenas Baltijas wehsturè. Pihds ar Baltijas atgreeſchanu no Kreewijas tiks eewaditš jaunš kara laikmetš. Rehtas un bruhzeš, kuras zirta Latwijas organifmam paſaules karšč, ir dšilas jo dšilas. Bet ap ſaploſitàs Latwijas gabaleem nahkotonè draud atkal jaunš karšč.

VII.

Brest-Litowſkas meers un Latwijas liktenis.

Brest-Litowſkas meers noſauzams pilnā wahrda noſihmē par Rohrbacha meeru. To, to ſchis wahzu imperialisma ideologs nemitigi ſludinaja wiſu kara laiku, taſ tagad ir iſwefts dſihwē. No Kreewijas teef atdalitas wiſas uſ wakareem no leekreeweem dſihwojoſchās zittautas. Polija, Leetawa, Baltkreewija, Ukraine, Baltija un Somija teef pilnigi atſcheltas no Kreewijas. Lai gan Wahzija ſakas atwabinam ſchis ſemes no Kreewijas ſuwerenitates un ſola nodibinat ſchinis ſemēs patſtahwigas walſtis, tomehr tee ir tikai wahrdi. Pateefibā wiſas ſchis ſemes tiks ſchahdā jeb zitadā formā un weidā ſaiſtitas pee Wahzijas un eenemtas jaundibinamās wahzu Widus-Eiropas imperijas politiſkā un ſaimneezifkā joflā. Gan noſafot ſcho ſemju konſtituzijas, gan uſſpeeſchot tām militaras un ſaimneezifkas konwenzijas (ſopejas muitas, naudas ſistema uu t. l.), ſchis ſemes tiks zeeſchi eeflehgatas politiſkā un ſaimneezifkā ſinā wahzu imperialisma ſistemā. Polija, Leetawa un Baltija buhs ne tikai ſem Wahzijas ſaimneezifkā eefpaida, bet ari par ſcho ſemju politiſko likteni iſlems Wahzija. Turpretim Somija un Ukraine pakluhs tikai ſem Wahzijas ſaimneezifkā eefpaida, kā to leezina ar Ukraines un Somijas pilſoniſtām waldbām noſlehgtee ſeparatee lihgumi.

Ko noſafa par Latwijū Brest-Litowſkas lihgums? Par Latwijū, kā tahdu, lihgumā nekas naw teiktis, turpretim runa eet weenigi par daſchadeem Baltijas apgabaleem. Tapeh3 jaapſkata tuwaki, kahdā ſtahwolli noſluhst Latwija peh3 Brest-Litowſkas traktata.

Œhi traktata treſchajā paragrafā ir teiktis: „Apgabali, kuri atronās uſ wakareem no ſinamas linijas, kaſ noteikta no abām lihguma parakſtitaju puſēm, un kuri agrak peedereja Kreewijai, turpmat wairs nebuhs ſem Kreewijas ſuwerenitates; ſchi noteikta linija teef atſihmeta uſ klahſtpeeliktas kartes“. „Kreewija atſakas no jebkahdas eejauſſchšanās ſcho apgabalu eefſchejās darifšanās. Wahzijas un Austru-Ungarijas noluhks ir noteikt ſcho apgabalu tahtako likteni ſajinā ar ſcho apgabalu eedſihwotajeem“. Par kahdu apgabalu eet ſcheit runa? Kaut gan ſchi apgabala karte wehl naw publizeita, bet peh3 ahrleetu komijara, Œchitscherina, ſinojuma Maſkawas ſtrahdneeku, ſaldatu un ſemneeku kongreſā ſchis apgabals eetwer to teritoriju, kuras atgreeschanu no Kreewijas Wahzija praſija jau pirmo Brest-Litowſkas meera ſarunu laikā (15./28. dezembri 1917. g.) Œhi teritorija eetwehra Poliju, Leetawu, Balt-

freewijas daku un daku no Baltijas — Sahmu un daschas zitas falas, Kursemi, Rigu un toreis akupeto Rigas aprinka daku. Tã tab fchi latwju semes dala teef atgreesta no Baltijas, resp. Latwijas. Tãš turpmato starptautisko stahwolli nošaka meera lih-guma treschais paragrafs.

Rahds buhs fchis Latwijas dalas nahkoschais starptautiskais stahwolli? Wišã pilnibã tas wehl naw noskaidrojees, bet pare-dset to jau war. Pehz lihguma to noteiks Wahzija un Austro-Ungarija fasinã ar weetejeem eedsihwotajeem. Un tã tã par Kursemi jau finams, ka Wahzija usstata Kursemes papildinato landtagu par semes representetaju, tad Kursemes politiskais liktenis tiks noteikts no Wahzijas un Kursemes landtaga. Rã kahda telegrama no ahrsemem sino, tad Kursemes landtags, kursch nesin kapehz fewi nošauzis par „seimu“, jau nosuhthijs delegaziju pee wahzu reichskanzlera ar fefoschu lehmumu-luhgumu: „1) Seims, atsihdams par leelãto garantiju semes labklahjibai, kahrtibai un meerigai attihstibai konstituzieli-monarkisku walsts formu sem wahzu imperatora fzeptera, luhds wahzu imperatoru peenemt few un fa-weem pehznahzejeem Kursemes herzoga kroni. 2) Seims atsihst par wehlamu nodibinat stary Kursemi un wahzu imperiju wišzeeschakos fatarus us finamas konstituizijas pamateem, noslehdsot kopejas kon-wenzijas kara, mitu, dselszketu un zitãš leetãš“. Walsts-kanzlers kas deputaziju peenehmis, wehl galigu atbildi naw dewis, bet keisara wahrda pateizees par skaidri ispaustã kursemneeku lojalitãtes juhtã pret Hohenzollernu dinastiju. Wahziju un Prusiju, un teizis, ka pehz Kursemes agrãdãš walsts peederibas krischanas nekãš nestahwot zelã Kursemes eedsihwotaju wehleschanos ispildit un nodibinat patstahwigu Kursemes herzogisti. Tapehz kanzlers wahzu imperijas wahrda atsihst Kursemes herzogistes dibinashanu un apšola šawu lihdsdalibu pee konstituizijas isstrahdashanas.¹⁾ —

No fchi sinojuma mehš deesgan skaidri waram eedomatees Kursemes nahkoscho politisko eekahrtu un starptautisko stahwolli. Juridiski Kurseme buhs p a t s t a h w i g a h e r z o g i s t e sem Wahzijas protektorata, bet faktiski ta buhs nodota Kursemes muisch-neeku pahrwaldibã un tiks eeslehgta Wahzijas imperialisma fainneezistã un politiskã sistemã. Tãš teefibas, kas peekriht Wahzijas pawalstneekeem, peem. wišpahrigas wehleschanu teefibas us reichstagu, netiks dotas; tautas mafas wišpahrigi buhs teit bes politiskãm teefibãm un atšewischki mantigo latweechu preekschstahwji, kuri tiks peezazinati nahkoschã Kursemes „parlamentã“, buhs tikai fã deforazijas, tãpat fã tagad papildinatã landtagã. Tã Kursemite taps atkal par meerigu Deewsemiti, kura tãpat fã senos laikos buhs muischneekeem debesis, mahzitajeem — paradise, bet darba tautai — elle . . .

Uzim redsot R i g a un finams apgabals no Rigas aprinka gar abãm pušem Daugawai lihds juhrai dabus šawu „konstituiziju“,

¹⁾ Kursemes herzogistu dibinashanas planu apšiprinãjis ari reichstags.

kaš noteikš šchis teritorijas un pilsetās politisko un starptautisko stahwofli. Kašda buhš šchi konstituzija, to wehl ſkaidri newar noteikt, bet paredset jau waram. Ta buhš warbuht lihdſiga Bremenē konstituzijai, bet ar ſinameem pahrlabojumeem. Riga ar tās aplahrti tišs nodota bagato Rigas wahzu patrizeēſchu pahrwaldišchanā un kašdā nebuht juridiskā formā tišs eeflehgta wahzu imperijas ſistemā.

Par pahrejo Latwijas dalu runā zeturtais un ſestais meera lihguma paragrafi. Widſeme un Igaunija pehz ſcheem punkteem teef noſtahditas zita daļā ſtarptautiskā ſtahwofli, tā Rurſeme un Riga. Pehz Brest-Litowſkas lihguma paleef wehl pawiſam nenoteikta ne titai nahkoſchā Widſemes konkretā juridiskā eefiſteſchanas forma, bet nenoteikts ir pat wiſpahrejais turpmatais Widſemes politiskais un ſtarptautiskais ſtahwofli. Šchi lihguma daļa laiſam ar nodomu ſaſtahdita tiſ nenoteiktos wahrdoš, lai wehlat, eeleefot tanis konkretu ſaturu, waretu to iſtulkot ſtatotees pehz apſtahleem. Zeturtais paragrafs noſaka: „Wahzija ir ar meeru, tiſlihdſ buhš noſlehgts wiſpahrejs meers un iſweſta pilniga kreewu armijas demobilizacija, iſtihrit toš apgabalus, kuri atronās uſ rihteem no treſchā paragrafa pirmā daļā noteiktās linijas, zittahl ſestais paragrafs nenofata to zitu.“ Bet šchis ſestais paragrafs teefchi runā par Widſemi. „Igaunija un Widſeme ari nekawejoſchi teef iſtihritas no kreewu kara ſpeheem un kreewu ſarkanās gwardijas. Igaunijas rihtu robeſcha wiſpahrejos wilzeenos eet pa Narwas upi, Widſemes rihtu robeſchas wiſpahrejā linija eet pa Peipus un Pleſtawas eſereem lihdſ pehdejā eſera deenwidus-wakara galam, tad pa Lubaneš eſeru uſ Liwaneem (Livenhof) pee Daugawas. Igaunija un Widſeme tišs eenemtas no wahzu polizijas waras lihdſ tam laiſam, kamehr ſabeedriſtā droſchiba nebuhs garanteta no paſchas ſemes eefſtahdem un kamehr nebuhs teit atjaunota walſis kahtiba. Kreewija nekawejoſchi atſwabina wiſus areſtetos un no Igaunijas un Widſemes iſweſtos eedſihwotajus un garantē wiſu aiſweſto droſchu atgreeschanos.“ No šchi punkta pawiſam neſkaidrs paleef Widſemes turpmatais politiskais liktenis. Ahreji un formeli nemot iſnahſ, it tā Wahzija gribetu Widſemi okupet uſ laiſu, weenigi lai nodibinatu meeru un kahtibu un pehz tam lai to atſtahtu waj nu weetejo eedſihwotaju ſinā, jeb pat nodotu atkal Kreewijas walſis pahriſinā, ja teit nodibinatos walſis kahtiba, kuru par kahtu atſihtu Wahzijas walſis.

Pehdejā tulkojumā ſcho Brest-Litowſkas meera lihguma punktu iſtulkot teefibu profefors barons Nolde.¹⁾ Bet ta ir maldiſchanās. Raut gan lihguma ſeſtā punktā naw teiktš, tā Kreewija atteezibā pret Widſemi pilnigi ſaudē jeb kašdas teefibas, — tā taš ir ſkaidri noteiktš par Rurſemi un Rigu ar aplahrti, — tad tomehr ſcho punktu war iſtulkot, tā Kreewija ſaudē wiſas tee-

¹⁾ Cf. „Нашъ Вѣкъ“ no 21. marta 1918. g.

Fibaš uš Widsemi, jo no weenas pušes kreewu kara špeheem jaifeet, un jauno kahrtibu semē nodibina un uštur wahzu polizija — un ari kara špehš — jau tagad un tik ilgi, kamehr šabeedriškā drošchiba nebušs garanteta no paščas semes eestahdem. Šhee diwi pehdejee no manis paštihpotee wahrdi leef nojaust, ka kreewu eestahdem pee Widsemes walšis kahrtibaš un formaš ušbuhweš naw turpmat nekāš wairš daramš, ka Kreewijai Igaunija un Widseme teef atnemtāš. To leef nojaust ari ušwehrtā robesču linija. Labakā gadijeenā Kreewijaš teefibaš atteezibā pret Widsemi un Igauniju bušs tahdas pat, kahdas palika Turzijas lihdš 1909. g. atteezibā pret Bosniju un Herzogowinu pehz 1878. gada, kad šchi jeme tika okupeta no Austro-Ungarijas polizijaš un kara špehka, ari tāpat lai nodibinatu kahrtibu un meeru. Turzijas palika juridikaš (bet pilnigi fiktivaš) suwerinates teefibaš uš Bosniju un Herzogowinu, bet faktiškā walšis wara bija pilnigi Austro-Ungarijas eerehdau un kara špehka rokāš. Militarā un polizejiškā okupazija starptautiškā politikā un starptautiškāš teefibaš ir politiškā un juridikaš pahrejas forma uš pilnigu kahdas semes peeweenošchanu (aneksiu) jeb pahrwehřchanu par wafalu (protektoratš).

Un nemt wehrā tagadejo Wahzijaš ahrejo politiku, it fewi šchi škaidri ispauštāš teefšmes pahrwehřst wišu Baltijaš juhru par nošlehgtu wahzu ešeru no weenas pušes, un Baltijaš baronu aišstahweřchanu pret latweeřču demokratiu no otras pušes, mehš waram šagaidit, ka taš nenoteiktaiš pagaidu stahwokliš, pa ņuru wahzu polizija dibināš Widsemē kahrtibu un ušturēš meeru, war wilkteeš ne tika gadeem, bet pat warbuht gadu dešmiteem ilgi, tik ilgi, kamehr weenā jaukā deenā Wahzija daris galu šchim nenoteiktam pahrejas stahwoklam un iřfludināš šchahdu waj zitadu noteiktu paštahwigu stahwokli Widsemi. Kahds buhtu šchis nahloščaiš stahwokliš taš atkaratos no daščadeem apstahleem, bet pagaidam Widsemes starptautiškaiš stahwokliš ir tomehr pušlihdš škaidriš, — taš ir administratiwāš un militarāš ilgstoščas okupazijaš stahwokliš, kaš wišu faktiško walšis waru nodod okupetaja rokāš.

Teefchi praktiški taš nořimēš to, ka Widsemē waldiš wahzu kara pahrwaldneeki un no wineem eeželtāš un apštirinatāš perřonas. Tāš bušs atkal muišchneežibaš preekřstahwi... Un tā kā okupazija tai paščā laikā nahl kā řodu ekspedizija, tad militarā diktatura bušs jo ņingra. Ta eeflehgš wišu semes šabeedriškā, politiškā un kulturelo dřiwi nepaneřamos un nežeēřchamos apstahloš. Un jo wairā latweeřču demokratiija zihnišeeš pret šchahdu kahrtibu, jo ņingra pēturešeeš pee řeštā paragrafa okupanti un un permanenti ušturēš „kahrtibu“ un „meeru“ semē.

Uzim redřot, pehz Brest-Litowřkaš meera lihguma Baltijaš latweeřču dala tika šaščķelta trijāš, weena no otras politiški atšķirtāš dalāš — Rurřemes herzogiste, Rigāš pilšehta un tāš patrimonialaiš apgabāš un Widsemes okupazijaš apgabāš. (Pee

Iam wehl paleef neffaidris waj Widsfemes gubernata tifs pahrwaldita lopeji ar Igauniju un waj tifs uftureta Widsfemes agrafas robeschas kopâ ar igaunu aprinkeem, jeb ta tifs fadalita latweefchu un igaunu dalas). Wifa Latwija turpretim tifs fafchelta fchetros gabalos, jo Latgale paleef fa bijufe pee Witebfas gubernas un uf to neatteezas festâ meera lhguma paragrafa paredfeta ilgstofcha okupazija. Uf Latgali atteezas zeturtais paragrafs, un ta atronas tikai pagaidu okupazijas stahwokli lihds wispahrigâ meera noslehgschanai un lihds freewu armijas demobilisazijai. Tikai weens Latgales gabals, trihsstuhris starp Lubanes eseru Liwaneeem (Liwenhof) un Krustapili, teef atgreesis no Latgales un peeweenots Widsfemei.

Sahdos politiskos apstahklos nostahda Latwiju Brest-Litowfklas meera lhgums. Sahdu kara isnahkumu gan laikam neweens latweetis nefagaidija. Latweefchu demokratijas losungs Latwijas jautajuma bija — brihwa, apweenota, autonoma Latwija Kreewijas federatiwa republikâ. Sagad nu Brest-Litowfklas meerz fafchelt Latwiju fchetros gabalos, padara to nebrihwu un issflehds no Kreewijas federatiwas republikas...

Behz wifa eepreefch fazita wehl tuwat paskaidrot schahda kara isnahkuma draudofchi-postofcho eespaidu uf Latwijas un latwju tautas turpmako likteni — nebuhs wajadsigs. Dauds reises labakas isredses buhtu latweefcheem, ja Latwija netiktu fafchelta un ja Wahzija to weenfahrschi buhtu aneffejusi. Sad latweefcheem peekristu wifas tas paschas ziwilas un politiskas teesibas (peemreichstaga wehleschanas teesibas) kuras peekriht wifem wahzu pawalstneekeem. Sagad, turpretim, latwju tauta tifs pahrwehrsta politiskâ finâ par besteefigeem parijeem un Latwija par Wahzijas un Baltijas baronu kolonialas eksploatazijas lauku.

Safchelta gabalu gabalos gul tagad Latwija fawas afinis... Leefas, itfa Brest-Litowfklas meera lhguma autori atteeziba pret latwju tautu buhtu stahdijufchi weenu mehrki — to isskaust un isnihdet no semes wirfus...

VIII.

Latwijas pašnoteikšchanās.

Dauds runatš sakarā ar tagadejo faru par tautu pašnoteikšchanos. No wišadām pušem ir solitas apšpeestām nn nebrihwām tautām brihwiba un atšwabinaschana. Solija Wahzija, solija Unglija, solija Kreewija... Lihds ar Kreewijas rewoluziju nu pateeschām likās, ka latwju tautas zeribas reis peepildisees, ka nu reis tiks nokratiti gan kreewu zarisma spaidi, gan wahzu baronu juhgs, ka un latwju tauta warēs konstituetees sewi, brihwi attihstii sawas ipehjas wišos sabeedristos dsihwes un kulturās jaunradišchanas laukos un tā kulturtauta nostahtees blakus zitām Eiropas tautām.

Kreewijas rewoluzija proflameja tautu pašnolemschanas prinzipu, scho wišu tautu demokratijas un sozialdemokratijas taišnibas prinzipu nazionalā jautajumā. Teoretiski nelikās nekahdi grubhumi pee pašnolemschanas prinzipa atteezinaschanas pret latwju tautu. Latweeschi apdsihwo slehgta masā sinamu teritoriju, kurā tee šastahda apm. 80% no wišiem eedsihwotajiem. Tāpeh3 jaorganise un šasasauz us wišplaschaleem demokratiseem pamateem wehleta Latwijas Satwersmes Sapulze, kuras usdewums buhu išsrahdat Latwijas pamatlukumus (konstituziju), kas noteiktu, tā Latwijas eeschejo politisko eefahriu, tā ari Latwijas starptautisko stahwokli — gan atteezibā pret Kreewijas demokratisko, federatiwo republiku, gan pret Eiropu wišpahrigi. Ka weenigi Latwijas Satwersmes Sapulze wat buht ta augstākā cestahde, kura war publiksi-teešiskā weidā proflamet latwju tautas un lihds ar to Latwijas pašnolemschanos, par to no šahkuma nebija domu starpibas. To atšina it wišas latweeschu partijas, — gan pilsoniškās, gan sociališkās (abas sozialdemokratijas frakzijas, tā leelneeki, tā masineeki). Ari Kreewijas rewoluzionarā demokratiija (burschuasiju, protams, iškemot) atšina, ka Kreewijas zittautas, kas eerautas fara joklā, war išpaušt sawu gribu weetejo Satwersmes Sapulsihu weidā.

Bet ahrkahrtigi šchēhrschli išwiršjās pee scho wišpahrejo prinzipu un atšinumu išweschanas dsihwē. No weenas pušes, tad tita praktiski zilats Latwijas Satwersmes Sapulzes šasaulšchanas jautajums pagahjušcho rudenī (Widšemes Pagaidu Semes Padošmes autonomijas šekzija), tad bija no wahzeem jau eenemta Riga un daļa Rigas aprinkā. Bes schaubām, schahdos apstahklos šasaulka Latwijas Satwersmes Sapulze nebuhtu gluschi pilniga — nebuhtu preešchstahwi nedš no Kuršemē palikujgeem Latwijas ee-

dsihwotajem, neds no Latwijās metropoleš Rigaš. Bet tomehr wjadſiba pehz Latwijās Satwerſmes ſapulzeš bija tiš nepeze- ſchama, ka katrā ſinā wjadſeja apmeeratees, kaut ari ar nepil- nigu Satwerſmes Sapulzi, jo Kurfemes un Rigaš paſtahwigo eedſihwotaju leelaſā dala atradās Kreewijā un praktiſki bija ee- ſpehjams, kaut ari ar ſinameem gruhtumeem, organiſet Kreewijā dsihwojoſcho Latwijās eedſihwotaju preeſchſtahwneezi bu Latwijās Satwerſmes Sapulzē. Šči preeſchſtahwneezi ba, beš ſchaubām, waretu runat ar ſinamām teeſibām ari okupetā Latwijā palikuſcho tautas daku wahrdā. Tā ari ſaprata ſcho jautajumu Widſemes Semeš Padomeš autonomijaš ſełzija un kehrās praktiſki pee Latwijās Satwerſmes Sapulzeš preeſchdarbu organiſeſchanaš.

Tad nahza ſchkehrſchi no otras puſeš. Kreewijaš oktobra rewoluzija noweda pee walſiš waraš wēnu rewoluzijaš partiju, kura dsihwoja iluſijaš, ka Kreewija pahrdſihwojuſe (wehl pawiſam to neiſdsihwodama!) demokratijaš laiķmetu un ka peenahziš jau laiķ proletariata ſozialiſtai rewoluzijai. Sahlās „proletariata dik- taturas“ laiķmetš. Kreewijaš komuniſtā partija (leelineeki) uſſahla ſawu utopiſko darbu — ſemē, kurā truhkſt dselſežeku, ſkolaš, kur raſchotaju ſpehki loti wahji attihſtiti, kur tautas maſu kulturāš lihmeniš wehl loti ſemš, kur ar wahrdu ſakot wehl truhkſt gan ſaimneeziſke gan kulturelee preeſchnoteikumi ſozialiſma iſweſchanaš, tiſa mehginatš iſweſt wiſleelako un wiſſareſchgitako wiſaš ſabee- driſkās dsihweš pahrgroſiſchanaš uſ prinzipleri jauneem pamateem. Rahdā weidā ſchiš reorganizačijaš darbš atſauzāš uſ Latwijū, taš pahraſ ſinamš.

Latweeſchu leelineeki noposti ja wiſaš wehl tiſko ſawaš attih- ſtibāš un noſtiſprinaſchanaš ſahkumā atronoſchāš paſchwaldibaš eetahdēš, likwideja preſeš un ſapulſchu brihwibu, un kehmoda- mees pakal pehz ſawaš ſozialās dabāš anarkiſtiſkeem kreeweem, eeweda ari wehl neokupetā Latwijāš dala behdigi ſlaweno „dikta- turu“. Widſemē waldoſchā partija tagad aiſ prinziſpa noleebſa wehl neſen no paſcheem leelineekeem atſihto — Latwijāš Satwer- ſmes Sapulzeš ideju un likwideja wiſuš preeſchdarbuš ſchiš ſa- pulzeš ſaſaukſchanaš. Ta bija wiſleelakā latweeſchu leelineeku po- liſiſkā kluhda un noſeedſiba pret Latwijū. Wiſpirmš tiſa ka hjam ſabradata Latwijāš ſozialdemokratijaš programa, kura praſa wiſ- pahrigaš, weenlihdſigaš u. t. t. wehleſchanaš teeſibaš. Un taš notika ſtarp zitu beš maſakāš praktiſkaš wjadſibaš. Latwija jau pehz ſawa ſaſtahwa ir protetariſka ſeme un tapehz ari pee pilnigi demokratiſtām wehleſchanaš weenmehr proletariſtā demokračija ſa- ſtahdiš wairakumu tautāš preeſchſtahwneezi baš eetahdēš. Tad nebij ne maſakāš ſihmeš, kuraš rahditu, ka Latwijāš glehwā pil- ſoniba organiſetu ka hdu brunotu zihnu pret proletariatu. Tapehz, laupot preeſchſtahwneezi bu pilſonibaš, leelineeki tiſai apleezinaja itkā wini haiditoš no pilſonibaš garigā ſpehka... Bet maſu ap- ſtau wiſlabaki war noſkaidrot tad, kad atklahti teeſ iſteikti uſſkati pret uſſkateem, platforma pret platformu, atzelot wiſpahrigāš,

weenlihdfigās, bet jo fewiſchki proporzionalās wehleſchamu teefibaš, latweeſchu leelneeki tikai leezinaja ka tee baidās no mafakuma kritikaš (it fewiſchki gan laikam no otra ſozialdemokratijaš ſpahrna puſeš) un nejuhtaš garigi un idejiſki ſtipri ſawāš poſizijaš.

Un ſchiš poſizijaš pateeſcham nebija ſtipraš. Bija tatſchu ſkaidri, ka ſozialdemokratijaš programa, kura ir rakſtita un pee-mehrota leelakam laika ſprihdim, newar tiſt atmeſta beš kahda nopeetna teoretika motiwejuma, tā newajadfigš, ja pat kaitigš ſrahmš. Un drihš ween iſrahdijaš ka iſjauzot Latwijaš Satwerſmeš Sapulzi leelineeki iſdarijuſchi ſmagu un nelabojamu politiſku kluhdu. Satwerſmeš ſapulzeš weetā tika gan ſafauktš otraiš Latwijaš ſtrahdneeku, ſtrehlineeku un beſſemneeku kongreſš, kurſch, lai gan bija wehleš tikai no Widſemeš, tomehr noſauza fewi par wiſaš Latwijaš augſtašo politiſko eeſtahdi, kaut ari no Latgaleš preeſchſtahwi truhka. Œhai kongreſā waldija tahdaš iluſijaš par toreiješo Latwijaš ſtarptautiſko ſtahwokli, ka kongreſš, kurſch fewi noſtahdija Latwijaš Satwerſmeš Sapulzeš weetā, nedš proklameja Latwijaš ſtahwokli un atteezibaš pret Wahzijaš eekaroſchanaš planeem, nedš ari iſſtrahdaja kahdu noteiktu konſtituziju Latwijaš eekſcheenei. Bet kad daſchāš deenaš pehž kongreſa iſkllihſchanaš ſakarā ar turpmakām meera ſarunām Breſt-Litowſkā ſkaidri iſpaudaš wahzu nodomi paturet Ruſemi un Rigu, tad jaunewehleš Latwijaš ſtrahdneeku, ſtrehlineeku un beſſemneeku padomeš iſpildu komiteja, aſfina par wajaſfigu iſlaiſt maniſeſtu, kurſch proklameja Latwijaš paſchnoteiſchanaš un runaja ne tikai latweeſchu ſtrahdneeku, beſſemneeku un ſtrehlineeku wahrdā, bet wiſaš latwju tautāš un wiſaš Latwijaš wahrdā, aiſrahdot, ka wiſaš latweeſchu partijaš, ari pilſoniſkāš ir pret Latwijaš peeweenochanu pee Wahzijaš. Tā, luhš, beidsot leelineeki indirekti aſfina ſawu kluhdu un bija ſpeeſti runat wiſaš latwju tautāš wahrdā, kaut gan wahrdš tauta leelneekem ir weenš no leelakeem peedauiſibaš akmeneem.

Patš par fewi ſaprotamš, ka „Iſkolata“ maniſeſtam par Latwijaš paſchnolemeſchanaš newar peekriſt nekahdā ſinā nedš tautāš eekſcheene, bet jo fewiſchki uš ahreeni ne, taš politiſkaiš un juridiſkaiš ſwaraš, kaš buhtu peekritiš pilnteeſigaš, uš wiſpahri-geem, weenlihdſigeem, teeſcheem, aiſklahteem un proporzionaleem pamateem wehleš Latwijaš Satwerſmeš Sapulzei. Pahrdſihwo-ſamā laikmetā, kad Wahzija iſmanto ne tikai ſpehku, bet ari wiltu, kad ta aſſinigi un metodiſki ſalſiſize gan ſawāš tautāš, gan nei-tralo ſemju preeſchā Latwijaš eedſihu otaju gribu, tad no ahr-tahrtigi leela ſwara bija autoritatiwaš eeſtahdeš, kura buhtu kahr-tigi wehleš un repreſentetu wiſu Latwiju, uſſtahſchanaš Latwijaš liktena proklameſchana. Ka ſchahda eeſtahde war buht weenigi Latwijaš Satwerſmeš ſapulze, to aſfina pat paſchu krewu leeli-neeku atbildigee preeſchſtahwi treſchā Krewijaš ſtrahdneeku, ſal-datu un ſemneeku kongreſā, kur tee paſinoja, ka wini tikai Kree-wijaš noleedſot Satwerſmeš Sapulzi un wiſpahrigāš wehleſchamu teefibaš, turpretim teem apgabaleem, kuri okupeti no wahzu kara

ſpehka, atſihtot demokratifki wehletas Satwerſmes Sapulzes, kuras tur weenigi warot iſpaust tautas gribu. Urū Rigas latweeſchu leelineeki praſa Latwijas Satwerſmes Sapulzi un demokratifki wehletas paſchwaldibas eſtahdes. (Salihdſini Danifchewſka wehstuli „Prawdā“). Un lahda liktena ironija, — tani brihdi, kad pehz apſtahku buhtibas Latwijas Satwerſmes Sapulzes loſungs teef iſwirſits wiſredsamatā weetā, kad paſchi leelineeki dſihwes ſpeesti ſahk atgreestees pee ſchi loſunga, tad Widſemes latweeſchu leelineeku waldiba atrada par wajadſigu ſlehgt weenigo Latwijā wehl iſnahkluscho neleelineezifko preſes organu dehl tam, ka tas uſſtahjās par Latwijas Satwerſmes Sapulzes ſaſauſchānu. („Strahdneeku Umifi“.) Par ſchahdu latweeſchu leelineeku obſkurantiſmu atļaujām teesu ſpreesi nahtoſcham Latwijas wehſturneekam.

Sagad wiſa Latwija okupeta no wahzu kara ſpehka, militarā diktatura ſchnaudſ ſawos dſelſs zimdos wiſu ſabeedriſko paſchdarbibu un nu, pateeſcham, tuwakā nahſotnē naw wairs iſredſes ſaſauſt Latwijas Satwerſmes Sapulzi. Wahzijas agenti un militarās waras preeſchſtahwi jo zihgti organiſēs tahtak Latwijas eedſihwotaju gribas falſifikaziju un ar wehl labakeem panahkumeem tā lihds ſchim. Neapſinigas ſabeedribas grupas — un warbuht ne tikai no mantigās pilſonibas — eebaiditas un nokuſuſchas no anarkijas un juſām, kas pehz kreewu muſtura eeweſās ari Widſemē, ſahks labwehligi iſturetees pret wahzu „atwabinataju“. Tā latweeſchu leelineeki ne tikai pabalſtidami rewoluzionarās Kreewijas un Latwijas militarās pretſchānās ſpehku iſſauſchānu (peem. latweeſchu ſtrehneeku iſmehtaschānu pa wiſu Kreewiju), atſihdami Breſt-Litowſkas ſeparatās meera ſarunas rafa ſapu brihwai Latwijai, bet iſjauzot Latwijas Satwerſmes Sapulzes ſaſauſchānu wahjinaja latwju tautas idejifko pretimureschānos wahzu imperialiſmam un tā teeſchi ſekmeja pehdejā uſwaru.

Un tomehr neſtatotees uſ to, ka patreiſejas iſredſes ir loti behdigas, tomehr mehſ ſakam lai dſihwo Latwijas Satwerſmes Sapulze! Kaut ari tuwakā nahſotnē ta newaretu ſanahkt, tomehr ſchai praſibai, ſchim loſungam jatop par latweeſchu tautas patreiſejo ſwarigalo praſibu. Tikai demokratiſki wehleta Latwijas Satwerſmes Sapulze war un drihkt lemt par Latwijas turpmaſo likteni — ſchai idejai jatop par latwju tautas pamatſinu un pamatpraſibu. Tapehz lai wiſā Latwijā, Kurſemē un Widſemē, Latgalē un Semgalē, Rigā un Peepajā, wiſās malās, kur ween latweeſchi miht, lai atſkan praſiba pehz Latwijas Satwerſmes Sapulzes. Echo praſibu jo ſewiſchti jaegaumē wiſeem behgleem, kuri ſahks greeſtees atpaſal uſ dſimtent. Weenigi Latwijas Satwerſmes Sapulze war apweenot ſaſcheltos Latwijas gabalus un nodibinat brihwu Latwiju.

Bet ar Latwijas Satwerſmes Sapulzes praſibas uſſtahdiſchānu ween wehl naw teoreiſti iſſchjirts turpmaſais wehlamais

politiskais liktenis. Wehl jateek staidribā ari par to, kā konkrēt mehš eedomajamees břihwā Latwijā turpmāko politisko eekahrtu.

Latweešču demokratiija lihds šchim usstahdiija par šawu mehrki Latwijāš jautajumā — břihwu Latwiju břihwā Kreewijā. Pateestibā latweešču šabeedribā pastahw trihs pamatwirseeni Latwijāš jautajumā: pilsoniskais, komunistiskais (leelineeziskais) uu sošialdemokratiskais (masineeziskais). Latweešču pilsoniba, kura sem zarišma sinaja politikāš laukā tīkai patriotiski urjawot uu ne-usdroščinajās pat wahrdu „autonomija“ laist par šawām luhpām, pehz rewoluzijāš itin šhirgti šahka runat un rakstīt par Latwijāš pašnolemšchanos. Bet tā ka latweešču pilsoniba politikāš laukā allasch ir darbojušees bes šahdu teoretisku prinziipu un bes šahdas wehsturiskās perspektiweš eewehrošchanāš, tad ari šchini darbibā nebija nedš noteiktāš prasībāš, nedš šcho prasību motiwazija. No šahkuma gan latweešču pilsoniskās grupāš un wirseeni it kā wehl peekrita lošungam: „břihwā Latwija břihwā Kreewijā“, prasija autonomiju Kreewijāš federatiwā republikā, — bet beidsot noštahjās us pilniga separatisma weedokka un prasija Latwijāš pilnigu atdalishchanos no Kreewijāš un patšahwigāš Latwijāš walstis nodibinašchanu. (Sal. Latweešču Nazionalās Padomes usšautumu pehz otrās pilnās padomes šehdes.) — Latweešču leelineeekem, kureem tāpat Latwijāš jautajeenā nebija gluschi nekāhdās pahrdomataš, teoretiski un wehsturiski motiwetas usstahšchanās, mehtajās gan starp pilniga walstis zentralisma, gan autonomijāš atšihšchanāš. Bet wišpahrigi Latwijāš jautajeenā leelineeki usstahjās bes noteikta plana, bes pahrdomataš taktikāš. No šahkuma dašchi leelineeki atšina Latwijāš autonomijāš jautajumu par neswarigu (Danishewskis pat par „zauru seki!“) un atšina šcho jautajumu par zaur un zauri „birgelisku“. Šak, reiš ari pilsoniba praša autonomiju, tad sošialisti to nedrihstī prašt... Šhee leelineeku wadoni ašmirša, ka wiša sošialdemokratijāš minimalā programa ir pahrkemta no agrāko Eiropāš pilsonisko rewoluziju aršenala un pehz šawa šatura ir peenemama ari pilsoniskai demokratijai. Bet Eiropāš pilsoniba un ari kreewu un latweešču pilsoniba nebija špehjigāš zihnitees par šcho agrāko rewoluziju prasībām un proletariatam tāš nu bija jaiszihna. Ja nu pehz Kreewijāš rewoluzijāš pilsoniba atkal peegreesās demokratiskām prasībām, tad par to wareja tīk preezatees, kā par proletariata idejistu uswaru. Turpretim leelineeki atšina šawas agratāš prasībāš par nederigām, un noleegdami demokratiiju nowiršijās us anarkisma puši. Weenu rewoluzijāš laiku latweešču leelineeki Latwijāš jautajeenā atradās gan stipri sem masineeku idejistā eepaida. Ari wini prasija Latwijāš autonomiju, pee lam arweenu wehl tureja par wajadšigu peekahrt klahst frašes par walstis zentralismu. Weenu laiku leelineeki pat atšina Latwijāš Satwersmes Šapulzes ideju, pašchi nemas nenojaušdami, ka atšihstot šchahdu prasību teek noleegts pilnigi zentralisms un teek jau atšihis sed ralisms. Tad atkal nahja negazijāš laikmets un Satwersmes Ea-

pulzēs noleegšchana. Nekahdas prinzipielās linijas, nekahdas teoretiskās šaprāfchanas par tautu pašnolemšchanos, ne masāto spēhju orientetees konkrētā Latwijas wehsturiskā situāzijā. Bes pahrspihlejuma war teikt ka latweeschu leelineeku wadoni rihfojās ar tikpat leelu teoretisku šaprāfchanu kā Goldmani un Sahlišči, tikai protams pretejā wirseenā. Kā Goldmans un Sahlišči sem zarišma šendināja lojalitāti un zentraliismu, kalpoja un gribeja isdeenetees pee wezās kreewu waldibas, glušči tāpat pehz oktobra rewoluzijas latweeschu leelineeku wadoni šludināja lojalitāti un zentraliismu un kalpoja un gribeja isdeenetees pee jaunās kreewu waldibas. Paralele tik pilniga, ka pat latwju strehlnieeki, ar kureem Goldmans gribeja spihdet wezās kreewu waldibas preeščā, tagad atkal tika iswirsiiti, kā labi kalpi pee jauneem kreewu waldneeeem... Latweeschu sozialdemokrati (masineeki) turpretim noteikti iswirsiija Latwijas autonomijas prasibu un nostahdija to kā šinamu prinzipielu prasibu un ari noteikti motiweja šcho prasibu, kā ari uswehra (kaut gan ari no šahkuma ne wiši un ne wišai noteikti) Latwijas autonomiju kreewijas demokratiškā federatīvā republikā. Somehr jaatšihst, ka masineekeem truhka noteiktas taktikas, noteiktas usstahšchanās un wadibas, waldija šinams kompromisa gars un šwaidišchanās un tapehz tee palika latweeschu šabeedribā bes wadoscha eespaida. Šā noteek arweenu, — nenoteiktiba un šwahrstišchanās nes katram wirseenam nespehlu... Šā beidsot jakonstatē: latwju darba tauta palika bes noteiktas apšinas Latwijas jautajumā, bes stingras gribas un apnemšchanās zihnitees par noteiktu Latwijas poltiisku eefahrtu...

Tagad, kad Kreewija nonahkuse pee dšila ekonomiska un politiska šabrukuma, kad Brest-Litowskas meers nodod wišas kaut zif kulturelās Kreewijas zittautas wahzu imperialisma warā, kad wiša Latwija ofupeta, tagad pazelās jautajeens ko nu tahlāt darit? Reiš naw wairs demokratiškas Kreewijas, reiš faktiski naw pat federatīvās Kreewijas republikas (kuru proflameja gan Wiškreewijas Šatwersmes Šapulze, gan treschais strahdneeku, šaldatu un šemneeku deputatu kongrešs), waj war mas us preešču usturet spēhka prasibu par Latwijas autonomiju Kreewijas demokratiškā — federatīvā republikā? Jo naw wairs nedš demokratiškas, nedš federāzijas, nedš pašchas Kreewijas, un zif ilgi pašahwēs republika, tas ari wehl naw šinams...

Tapehz nost no juku šemes Kreewijas, lai dšihwo patstahwigā Latwijas walstis! — atbild latweeschu pilsoniba. „Šā tad patstahwiba mums ir jaeeguhst. Bet ja tā, tad weenalga, kas to patstahwibu mums dod“. („Šauta“ Nr. 23. janw. 1918. g.) Šee kas zarišma laikos šauza mirt latwjus par šopejo Kreewijas tehwiu un gribeja waj Berlini eefarot, tagad grib pilnigi atraisitees no Kreewijas. Wišpahrejais šabrukums, politiska anarkija, kas mehnešcheem pašahw Kreewijā, Wiškreewijas Šatwersmes Šapulzes likwidēschana, leelineeziskais mantas dalischanas komunizms, „proletariata“ diktatura un nebrihwibas, wišs tas eedšinis latwju pil-

jonibai tahdas bailes, ka ta noteikti prasa Latvijas pilnigu atdalischanu no Kreewijas. Wisas zeribas us Kreewijas demokratiju teef atmetas un teef prasita Latvijas walsis, lai to dotu kas dodams.

Un, pateescham, no weenas puses usmahzas jautajeens waj patreiseja pahrdsihwojamā laikmetā patstahwiga Latvijas demokratiska republika nebuhtu latwju tautas wispareisafa prasiba. Kree-wija pehz schi pasaudeta fara pamodisees nazionalisms un agri waj wehli pehz pahrdsihwojamās anarkijas sahlfesē sabedriska reakzija. Rur ta apstahfesē lihdschinejo rewoluzijas eeguwumu likwideschana — tas skaidri naw paredsams. Kree-wija ir sihsemneeku walsis. Un tikuschi pee semes krewu semneeki nomeerinafees un laps no weenas puses weenaldsigi pret politiku, no otras puses zif tee nems dalibu politika prasē — stingru fahrtibu. Tā, no finama politiska weedofka isejot, war nonahft pee patstahwigas Latvijas republikas prasibas. Schai prasiba paschā par sewi naw neta pilsoniska. Patstahwigu Poliju prasija sawā laika Martšs un Engelsš, un tagad to prasa polu sozialisti, par Somijas patstahwibu usstahjās ari somu sozialisti un tautu paschnolemschanos lihds pat patstahwigu walsu nodibinaschanai sludinaja prinzipā pat leelineeki.

Bet teit nu pazehlās jautajums zif tas ir politiski tahkredsigi prasit patreiseja pasaulēs wehstures pahrdsihwojamā briedi pilnigi patstahwigu Latwiju. Pilnigi patstahwigai walsij ir jarada sawas muitas, sawa nauda, saws fara spehš, sawa ahreja politika. Tagadejos apstahklos, kad wehl naw eewesta wispahreja atbrunošanās, katrai atsewischakai walsij, ja ta pateescham grib buht un palikt patstahwiga, ir wajadsigi ahrfahrtigi materiali spehki, gan finantschu-ekonomiskā gan militarā sind. Patstahwiga Latvija ne-fahdu leelu materialu spehku newar radit, tas skaidri. Bes tam naw jaaismirst, ka bes Polijas un bes Leetawas Leekreewija wehl war pastahwet, bet bes Ukraines un Baltijas, ta tā moderna leel-walstis naw spehjiga us plaschu, patstahwigu fainneezisku attihstibu. Baltijas ostas Kreewijai ir pilnigi nepeezeeschamas. Agri waj wehlu Kree-wija zihnisees deht briedwas isejas us Baltijas juhru. Baltija newar tilt ilgstošchi ar muitas feenu atgreesta no Kreewijas. Baltija geografiski ir tā saauguse ar wisu Kree-wiju un fastahda sinamu nepeezeeschamu gabalu wispahreja Kreewijas geografiskā sistemā.

Bes wisa ta, pats galwenais, kas runā pretim patstahwigas Latvijas prasibai ir sekoschais motiws. Ugrakā Kree-wija teef sa-schelta weselā rindā wairaf jeb masaf patstahwigās walsis, bet blafus turpina essistet leelā apweenotā Wahzija, kura sem sawa politiskā un fainneeziskā eespaida patur Balkanus, Austro-Unga-riju un indirekti wehl daschas zitas semes. Wis tas sekme ahr-fahrtigā mehrā leelās Wahziflās Widus-Giropas imperijas no-dibinaschanu. Bet schahdas imperijas dibinaschana ir wisaugstakā mehrā faitiga turpmafam Giropas soziam un politiskam progresam.

Wahzu imperialismus un militarismus nostiprinasees un lihds ar to militarismus peeaugs wiša pasaulē.

Wahzija jau tik tapeh3 ween pabalsta patstahwigo pilsonisko Somiju, un fekme patstahwigas s3htpilsoniskas Ukraines dibina-
šhanu, lai šhis semes waretu jo labi fainneeziški ismantot un
palehnam pahrwehrst par šaweem politiskeem wafaleem un tā
eewesti kà lozeklus Widus-Giropas imperijā. Šho semju šhowi-
niskā pilsoniba un nazionalistiskā s3htpilsoniba ir tik aklas, ka is-
ejot no prinzipa „weenalga, kas mums to patstahwibu war dot“,
behg no leelfreewiskā komunisma un anarkisma, bet eefkreen wahzu
imperialisma weikli ismestos tihklos. Neds politisku patstahwibu
šawām tautām, neds ekonomisku brihwibu šawām semēm eeguhš
šomu un ukraineeschu nazionalisti, šlehdsot lihgumus un brahlo-
jotees ar wahzu imperialisteem. Imperialismam ir šawa logika.
Walstu atteezibām un koalizijām ir šawi eefšheji likumi — stipra-
lais ja ne pilnigi apehd wahjako, tad palehnam nemas nemanot
pahrwehrsch to par šawu ismantošanas objektu.

Lai wišas tās tautas, kuras dšihwo starp leelfreeweem un
wahzeem, kà poli, ukraineeschi, baltkreewi, leišchi. latweefchi uu
igauni, waretu wislabaki attihstit šawu semju fainneeziškos špeklus
un aistahwet šawas nazionalās kulturās attihstibu, tad tām ir
jaapweenojās šahadā jeb zitadā weidā. Ja šhis tautas paliks
šascheltas, tad Wahzija waldis par wišām tām. Uš tam tagad
iseet wahzu politika. Šaschelt un pat šalaiš eenaidā šawā starpā
— ir patreijejais Wahzijas noluhšs. Peem. polus ismantot pret
leifcheem, ukraineeschus pret poleem un wišus kopā pret kreeweem.
Turpretim šhim tautam ir jaatron politiska forma, kura garantetu
wišām winām patstahwigu politisku un kulturelu dšihwi, bet to-
mehr kas wišus apweeno, kà kopeju špehu uš ahreeni. Un šahada
forma buhtu federatiwa republika, kura wišas atšewišchās walstis
weenibas šaista uš sinameem kopejeem mehrkeem un usnehmumeem
(peem. kopeja ahreja politika, kopejas muitas, kopeja naudās
sistema).

Peē šhās federatiwās apweenibas šašaista ari Leelfreewija,
protams ne kà dominetajs, bet kà lihdsteefigs lozeklis. Ja Leel-
freewija paliks weena pate šawam liktenim, tad ta, nogreesta no
modernās attihstibas eefšehjamibas, paliks weenigi agrara walstis
un buhs besšpehziga un taps par Wahzijas faktisku koloniju, tā-
pat kà Polija, Letawa, Ukraine un zitas agrafās Kreewijas semes.
Uri wiš Kreewijas agrako ziltautu gabali, šaschelti un dšahadās
formās šaistiti peē wahzu imperijas, pašchi par šewi buhs bes-
špehzigi gan fainneeziškā, gan politiskā šinā. Wišs tas trauzēs
kulturas attihstibu šhais semēs. Lai waretu kahdu nopeetnu
preššpehku radit wahzu imperialismam, kusch fainneeziškā šinā
buhš loti špehzigs, tad wišām tautām, kas dšihwo agrafās Kre-
ewijas robeschās, wajaga newis pilnigi šascheltees un nepahrdo-
matā separatismā klišt un mehtatees uš wišām pušēm, bet ap-
weenotees šinamu kopeju mehrku šasneegšhanā. Šas nenosiēmē —

atgreetees atpakaļ pēc centralizētās Kreewijas, bet dibinat no jauna no šachkesteem gabaleem brihwu us lihguma pamata (federazija) apweenojuschos Kreewijas Saweenotās Walstis, kuras sinamā mehrā lihdsinatos Seemel-Amerikas Saweenotām Walstim. Tahdu wehsturistlu usdewumu nazionalā politikā usleek wišām Kreewijas tautām pahrdsihwojamais wehstures Brihdis. Eitai Kreewijas Saweenotās Walstis, federatīvās demotratiskās republikās weidā, war garantet wišeem apgabaleem fainneezisku attihstibu, un aissargat wišas agrakās Kreewijas tautas no usmahzoshā wahzu imperialisma waras.

Rahds no lastajeem warbuht eebildis, welti tagad runat par schahdeem planeem, tee ir utopiski, tee naw reali, dsihweš teeschaniba rahda pawisam ko zitu. Wahzija stahw tā uswaretajā kolofalā spehka warentibā. Kreewija šachkihduše gabalu gabalos, starp šcheem gabaleem pastahw nesaftanas, leekreewu nazijā walda pilnigš chaofs un anarkists wišu nopostischanas garš, un tapehž Kreewijas Saweenoto Walstu dibinaschanai paschreifejšos apstahklos naw nekahdas isredses. Un tomehr, kas tā raugas us paschreifejšo stahwolli, tee ir politiski ihfredsi, jeb pareisaki šakot, reds wišas parahdibas tikai diwās dimensijas. Surpretim šabeedristās un politiskās dsihweš weidotajeem jafareds ari muhsu azu preekschā moritoschās dsihweš treschā dimansija, t. i. jawehro plaschakā wehstures perspektiwē.

Rurp wed ihfredsiga nazionala politika, kas iseet no oportunniska separatisma prinzipa, to jau redsam no Ukraines Radas peemehra. Ukraines nazionalisti ari isgahja šawā nazionalā politikā no prinzipa, „patstahwiba mums jaeegulsi, weenalga, kas to patstahwibu mums dod“. Bet tahlakā gaitā šchis oportunisms noweda Ukraines nazionalistus pēc neisbehgama isnahkuma: patstahwiba mums japatur, weenalga šahda ta isfkatas. Un pehž nedaudseem mehnescheem israhdijas, ka ar šcho Ukraines patstahwibu no wahzu imperialisma schehlastibas isfkatas deesgan behdigi. Wahzija peeprasa no wišas iswedamās Ukraines labibas 85% šew, tāpat peeprasa leelos daudsumos zukuru, iswed metalus, eezel pilsehtās šawus komendantus, dselszelos šawus augstakos pahrwaldneekus un t. t. Un tas noteek jau paschā šahkumā, kad Wahzijai peeklahjibas pehž wajadsetu drusku nogaidit ar šawu ihsto nodomu atklahchanu. No Kreewijas nahk jau sinas, ka paschas Radas widū raduschees konflikti dehl Wahzijas usbahsigās ekonomiskās politikas. Tahdos apstahklos ir paredsams, ka agri waj wehlu, bet Ukraines nazionalisti noschehlos šawu draudschanos ar wahzu-austreeschu imperialismu un mekles atkal šatarus ar Leekreewijas demotratiju.

Ari behdigi beidsās igaunu burschuasijas mehginajums ar Wahzijas palihdsibu nodibinat patstahwigu Igaunijas walsti. Igaunu pilsoniba gan apšweiza wahzu šara spehku, tā atswabinataju no anarkisma, un tā brihwibas neseju, bet wahzi atswabinaja šemi ne tikai no leelineekeem, bet no wišeem rewoluzijas eeguwu-

meem — atzehla igauņu demokratisks republikas eestahdes un restaureja wezās zara-laikmeta pilsketu domes un landtagu . . . un nostahjās priwiligeto Baltijas wahzeeschu puse.

Šhee separatisma politikas mehginajumi rahda, tā Wahzija šaprot palihdsibas sneegšanū „patstahwibas“ nodibinaschanā. Rahdas šchauras līkes war few kahdus eeguwmumus no Wahzijas issfaulet, bet tautas wišplāschakām masām no šchis Nazaretēs netas labš naw šagaidams. Un latwju tautai nepawisam naw eespehjamš zeret kahdu palihdsibu Latwijas uszelschanas darbā no Wahzijas puses.

Tā beidsot ne tikai Kreewijas daschado tautu masas, bet arī šcho tautu šhkpilsoniba un dala pilsonibas buhs speestas meklet kahdus atbaltus pret imperialisko Wahziju kreewu un wišas agrakās Kreewijas zittautu demokratiā. Un daudš sīhmes leet domat, ka Leekreewija beidsot isees no tām jufām un chaosa, kursch patlaban walda, un nodibinās demokratisku šahrtibu. Mantas dalischanas komunisms, ismehginajees tagadejos apstahklos realiset šawas utopijas, beidsot pats no šewis šagruhs un noees no škatumes. No tuhlitejā sozialisma eeweschanas paliks tikai tas, kas buhs eespehjamš dšihwē iswest — plāschas sozialas reformas, tā semes jautajuma isškiršchanā, tā arī walstis wišpahrejā kontrolē par šainneezisko dšihwi. Un tagadejā diktatura arī ilgi newarēs pastahwet — reis šabrūks ekonomistā utopija, tad arī politisfam reschimam jagrosās. Un nelahdā finā naw šagaidams, ka Kreewijā atgreesifees reakzija un restaurazija; par daudš dšikt rewoluzija ir šatrinajusi wišu leekreewu naziju, par daudš leelu mahzibu dod zarisma politikas šelas, lai rewoluzijas atpluhdi noetu pahraš tahli atpakaļ. Zerams, ka neskatotees us wišu noteekoscho anarkiju, Leekreewija tomehr atdšims un atjaunošees, tā demokratiska walstis.

Bet to warēs lihdsēt šchi demokratiskā walstis, kas karu pašaudejuse, kuras militarā wara tagad isnihzinata, kura mantojumā šanems Brest-Litowškas meera lihgunu, — jautās atkal kahds lašitajs. Wahzija ir uswaretāja un Brest-Litowškā nodiktetais meera lihguns ir jau radijis jaunu status quo, kas isflehds Kreewijas Šaweenoto Walstu nodibinaschanu. Šapehž waj nebuhtu leetderigaki atšiht notišuscho par negrosamu, un šahkt zihnu ejot paškompromiša zelu, peemehrojotees jauneem apstahkleeem, proti zihnu par Latwijas autonomiju, kaut arī sem Wahzijas protektotara un wahzu walstis šaweenibas robeschās. Šahdā zekā, mellejot pabalstu pee wahzu demokratiijas, waretu nodroschinat kaut jel kulturelu pašnoteikšchanos, ja arī politiskā finā nebuhtu daudš kas gromams. Šuhwredšigi oportunisti lai eet par šchahdu zelu, bet Latwijas n a h k o t n e š zihnitajeem šchis peemehroschanas zelsch naw peenemams. Dehl nahlotnes mehrka mehš nedrihštam eet netahdosš kompromišos. Mehrku nodoschanas zelu ejot, mehš pašaudefim nahlotni, bet arī tagadnē eeguhsim tikai wišchanas un neewehroschanu, un labakā gadijeenā tikai teesibu drumstalas.

Ja Wahzija schat karà wifur uswarès, tad Latwijas politifko eefahrtu noteitš pilnà mehrà prufchu un balteefchu junkuri. Zeret uf wahzu demokratijas pabalstu, ir welta ilufija. Jau tagad reichstags apftiprinaja Brest-Litowfka meera lihgumu, faš ifwaro Kreewijas zittautas un nodod wifu Kreewiju wahzu imperialifma warà. Demokratija Wahzija tagad ir tif wahja, fa winas weenigee representanti ir pehz flaita ne wifai leelà neattarigo fozialifftu partija, turpretim ofizialà strahdneefku partija ne tifai wairš naw fozialifka, bet ta jau ir nodewufe un atmetufe godigu weenfahrtu demokratifmu. Sa ir imperialifka pehz mehrteem, bet demokratifka un fozialifka weenigi pehz nofaukuma. Pehz Brest-Litowfka meera wahzu fozialiffti-imperialiffti balfo tahlaf par kara krediteem un zer uf tahdu pat uswaru wehl wakara frontè. . . Ja ari atsewifchtos gadijeenos fchee fozial-imperialiffti un pat pilfonifkee liberali (Freifinnige) wahrdos atbalstis eekaroto semju tautu kulturelās pašnoteitfchanās teefibas, tad tam nebuhs teefchas nofihmeš. Ja Wahzija ifdotos karu pilnigi winnet, tad fahtos wehl nerebfeta reakzija Wahzija, tad keifarijms un birokratija buhtu noftiprinati uf gadu defmiteem, un reichstags faktifki pahrwehrtos par padomdewuju eestahdi, fa tas jau ftiprà mehrà notizis tagad pa fara laifu, tad wahzu waldiba noftahda reichstagu jau notifufchu faktu preefchà. (Beem noflehdjot jau eepreeftch bef reichstaga finas Brest-Litowfka meeru) Zeret Wahzijas uswaras gadijeena uf Wahzijas demokratifaziju un uf wahzu demokratijas realo pabalstu Brest-Litowfka meera atzefchanà un Latwijas liktena grofifchanà, war weenigi naiwi fafnotaji, kam glufchi nefaprotams realās wehftures logifkais wirfeens.

Bef tam wehl nemaf naw teitš, fa Brest-Litowfka meers ir jau galigi radijis stabili Eiropas ftarptautifko ftahwolli, radijis noteiktu un ilgftofchu status quo. Kamehr karfch naw iffchlihees wakara frontè, kamehr naw noflehtis wifpahrejs meers, tikmehr Brest-Litowfka meera noteikumi ir tifai pagaidu noteikumi. Agrafo Kreewijas fabeedroto walftu preefchftahwu konferenze (Londone, 15. martà 1918. g.) nolehmuše neatfihft Brest-Litowfka meera lihgumu un praftit ta zauruhkofchanu. Un tas fafrotami, Anglija, bet jo fewifchli Seemel-Amerikas Saweenotàs Walftis ir teefchi eeinterefetas pret Wahzijas noftiprinafchanos Eiropa, pret Kreewijas pahrwehrtchanu par Wahzijas koloniju. Anglija ir teefchi eeinterefeta par brihwas tirdfneezibas ufturefchanu Baltijas juhrà. Tapehz, ja wifpahreja fara beigàs Kreewijas fabeedroto walftu foalizijai ifdodàs ja ne dittet, ta eefpaidu atftah uf wifpahrejem meera noteikumeem, tad war zeret uf Brest-Litowfka lihguma atzefchanu un Latwijas fchahdu jeb zitadu atfwabinafchanu no wahzu juhga.

Newajaga lautees apfchilbinatees no leelàm wahzu uswaràm. Pasaules wehfture ir redsejufe wehl warenafas uswaras, fa tagadejās wahzu uswaras, wehl leelafas Eiropas kartes pehfchinas pahrgrofibas, fa Brest-Litowfka nupat nowiltàs. Un tomehr wifas

tās uswaras un pahrgrosibas ir atkal samehrā ahtri nobahluschas un pahrgahjuschas wehstures gaitas pahrwaretas. Lai atzerramees Napoleona swaignes uslefschanu un noreeteschanu. Frantschi fahwa wifas Eiropas tautu armijas un eefarofa wifu Eiropu, Napoleons paschos pamatos pahrgrosija Eiropas politisko karti, inihzinaja un samasinaja walstis, dibinaja jaunās, eezehla tanis fawus pahrwaldneefus, un beidsot wifas uswaras mitejās un ahtri raditās pahrgrosibas atkal fabrufa. „Nefad naw iszihnitas leelafas uswaras, nefad naw farihfoti genialati kara gahjeeni, un tomehr nefad naw tif gaischi ispaudees uswaras nepfehš (Ohnmacht des Sieges), kà toreis“ — tã issafās par Napoleona uswaru pahrejoscho dabu wahzu filosofš, Hegelš¹⁾.

Wehstures rihdeenu mehš neweens newaram flaidri pare-dset. Wehsture nefad neatkahrtojās. Bet tomehr ir fawi likumi wehstures attihstibai, ir fawas paraleles wehsturisko laikmetu noteikumos. Un weens kas gan ir flaidri — Brest-Litowfškas meers naw soziali dabisfš. Tas rada nazionali un politiski mahfšligas pahrgrosibas, mahfšligus fadalijumus un robeschas (kà agrafos Kreewijas zittautu apgabalos, tã ari Balkanos). Tapehztas newar ilgstoschi pastahwet. Weenas nazijas waldischanafaulē pee tagadejo tautu kulturās un faimneezisfšas attihstibas ir kaut kas ahrlahrtigi mahfšligš, uspuhstš, un tapehznecedomajams, kà wehsturiski neisbehgams. Amerika un Anglija lifs wifus spehškus us spehli un nelaus nodibinat Wahzijas waldischanu pafaulē, lai zihna wilktos wehl gadeem ilgt...

Un ari no otras puses Eiropā naw eestahjees pawifam fahstindis politisfš stahwollis. Ar Brest-Litowfškas meeru nebuhs meerā neds polu, neds leifchu, neds ukraineeschu tautas mafas. Šapat Austro-Ungarijas tšheki, slowaki, serbi un kroati nebuhs apmeerinati ar lihdsšchinejo politisko stahwollu. Wifur demokratija pazels no jauna zihnas karogu par tautu paschnolemschanos, wifur norisinafees konfliktu un fadursmes ar wahzu imperialismu. Zihnisees atkal tahlat diwas tendenzeš — imperialisfš ar demokratifsko, tautu apspeeschanas wara ar tautu brihwoschanas spehku. Un beidsot, ja Wahzija karu pilnigi neuswares, tad ari teit paschā Wahzijā pamodisees soziali konfliktu un politisfšas zihnas, kuras beidsot war fahmet, jeb pabalstīt tagad no wahzu imperialismā iswaroto tautu zihnu par brihwibu.

Un lai nahf, kas nahfdams, lai noteef kas notifdams, wispirmā kahrta mums japafaujas us faweem spehkeem, pascheem zeeschi jaapnemās zihnitees par faweem mehrkeem, un tad tif otrā weetā jamefle palihgi no ahreenes. Un ka tahdi palihgi mums buhs, par to naw jafchaubās. Pats wahzu imperialismā ar fawu brutalo warmahzibu, radis few tif daudš pretineefus, ka fahahdā jeb zitadā zetā tas tiks beidsot pahrwarets. Šad fitis ari latwju tautas paschnolemschanās stunda.

¹⁾ Vorlesungen zur Philosophie der Geschichte.

IX.

No pagahtnes uf nahlotni.

Zaur gadufimteem latwju wanags frees,
 Pa tumſchu meſchu naktim, dumbu purweem.
 Par faileem, kaulu balteem kaujas laufeem,
 Ur fauli ſapaujubras ſtaidri ſneegs.

J. Rainis.

Neismehrojamas zeeſchanas un ſahpeſ ir pahrdſihwojuſe latwju tauta gadufimtenu wehſtured gaita. Muhsu tauta ir dſihwojuſe tahda paſaules mala, fur ſaduhras daſchadu tautu kruſtzeli. Muhsu tautas wehſturifka nelatme ir bijuſe muhsu ſemeſ geografifkaiſ ſtahwoſkis. Tas peewilla daſchado tautu kareiwjuſ muhsu ſeme, kura likas ka loti iſdewiga weeta gan tirdſneezifkas pelnas guhſchanai, gan weetejo eedſihwotaju ekſploatazijai.

Bateizotees ſcheem apſtahkeem muhsu ſemeſ un tautas wehſturifka attihſtiba naw noriſinajuſees wairaf jeb maſaf ſozialnormalos apſtahkos, ka tas bija pee leela wairakuma zitam Ciropas tautam, bet wara un waras leetoſchana ir atſtahjuſe jo teeſchu un leelu eeſpaidu ka ſemeſ wiſpahreja, ta ari eefſcheja attihſtiba. Raram ir bijis arweenu leelſ eeſpaids Baltijas wehſtured. Muhsu tautas dſihwe naw warejuſe normali iſ ſewis attihſtitees, bet pa laifeem kataſtrofeli luhſumi ir pahrrahwuſchi wiſpahrejo ekonomifko un politiſko attihſtibu un eewirſijuſchi to jaunadſ zitadas fleedes.

Neefſim teit tuwat analiſet faru eeſpaida ſwarigumu latweeſchu tautas wiſpahrejadſ attihſtibas daſchados laifmetos.¹⁾ Peewediſim tik daſchus wehſtured peemehruſ. Domaju, ka war weegli ſapraſt, kahda ahrfahrtiga noſihme latwju tautas wehſtured bija wahzu bruneneeku kolonialeem fareem XIII. gadufimteni un eedſimto pahrwareſchanai. Tas eewirſija latwju tautas attihſtibu pawifam zitados rahmjos: ſagrahbjot waru par latwju tautu un pahrtautojot weetejos latwju diſchziltigos, itka iſſtrihpoti no latwju tautas kulturwehſtured weſeli gari laifa poſmi, ta ihpatnejadſ bruneneezifkas, ka nazionalipilſehtneezifkas kulturadſ laifmeti. Ne tikai nazionaladſ kulturadſ attihſtiba wahzu bruneneeku uſwarai bija ſwariga, iſſchiroſcha noſihme, ari ſemeſ ſozial-ekonomifka attihſtiba ſchai uſwarai ir ſawſ nenoleedsams eeſpaids. Muhsu ſeme eeguwa noteiktu kolonijas rakſturu, ar wiſam ſchahdam ſemem peemihſtoſcham ihpaſchibam. Un nefur kolonijadſ ſoziald

¹⁾ So domaju apſtatit kahda ſpeziala apzerejuma par ſcho jautajumu.

un politiskā dsihwe naw attihstijusees pehz teem pascheem wehstures likumeem, kà brihwās, patstahwigās semēs.

Wehl waretu aisrahdit us Sweedrijas laimeta politikas eespaaidu Widsemes wehsture, tāpat Leelā Seemelu kara un ta rezultatu teescho eespaaidu muhsu tautas wehsturiskā attihstibā. Mehš efam tikuschi swaiditi un mehtati leelu wehstures notikumumu pahr-grosibās. Pastahwigi efam bijuschi sem zitu tautu un walsiu waras un eespaida. Wifs tas atstahjis dsitas paleekamas setas muhsu semēs un tautas attihstibā.

Un tagadejam karam, ja tas beigtos ar Wahzijas uswaru, buhtu — pehz wisa eepreekschejās nodalās norahdita — atkal ahrfahrtiga nosihme muhsu semēs un tautas wehsture. Tas war apturet muhsu semēs lihdschinejo attihstibu, un ewirsit to zitās fleepdēs, tas war atstahjt dsilu eespaaidu muhsu tautas sozialā strukturā un muhsu semēs nazionalās atteezibās.

Un tomehr, lai nahk kas nahkdams, tahdi nazionalas pagrimschanas un paseminaschanas laiki, kahduš mehš efam pahr-dsihwojuschi dsimbuhšchanas un wehrdsibas laikos, wairs, protams, nefad neatgreesifees. Un lai ari kà nopuhletos nahkofchee Latwijas waldneeki politiksi un nazionali apspeest latwju tautu, galigi nomahkt un apspeest to nebuhs nefad wairs eespehjams. Wisleelakā pasemoschana, to wehsture leel pahrdsihwot kahdai tautai, ir paschpasemoschanaš, ir pilnigas paschzeenas un paschapsinas saudeschana un garigas wehrdsibas un lihdelibas gara eeweeschanaš tautā.

Kad XIII. gadusimteni wahzu bruneneeki pahrwareja eedsimtos, tad Widsemes dsichziltige latwju bajari ahtri gahja ar uswaretajeem kompromisā un weegli pahrwahzjojās, peenembami uswaretaja kahrtas likumus un tikumus. Sita Semgales wirsfaischi nenodewa sawu tautu un zihnijās wefelu gadusimteni par tautas brihwibu un neatkaribu un gahja schai zihnā bojā.

Sagad atkal, kad Latwijas liktenis teef ischfirts, pazelas jautajums, fur buhs tee spehki, kas zihnifees neatlaidigi par latwju tautas paschnolemšchanos, neekatotees nedš us kahdeem gruhumeem un upureem. Un teit jaatbild, ka schis spehks buhs p a m a t ſ c h k i r a, proletariats. Ja warbuht ne gluschi weenigais, tad tomehr pats galwenais. Muhsu tauta ir tik proletariska, kà neweena tauta Siropā. Pilnā wahrda nosihmē ta ir darba tauta. Muhsu tautas mantige flahni fastahda neleelu dalinu no wiseem tautas lozefleem. Un nefad mehš neefam redsejuschi, ka leelus zihnas zelus buhtu gahjuse muhsu pilsoniba. Ramehr latwju pilsoniba progresiwās nazionalās atmodas laimeta felmeja tautas nazionalo un kulturelo attihstibu un sawā usstahschanaš bija pat deesgan pahrdrošcha, tikmehr wina darija swarigu wehsturiski-progresiwu darbu. Bet pat toreis truhka paschschas flats un leelata perspektive, jau toreis nepalahwās us paschas tautas zihnu, bet pa dalai us schehlastibu no zitās puješ (freewu flawofileem).

Pa tagadejā kara laiku latwju pilsonība israhdija gan sinamu pparu un energiju, bet truhka atkal noteiktas programās, noteiktās prasības un noteiktās taktikas. Peemehroschandš — tas tagadejai latweeschu pilsonibai augstākais realpolitiskais bauflis. Un waj pehž wahzu uswaras latwju pilsonība neees atkal pa paseminašchandš un peemehroschandš zetu — to rahdis rihtdeena. Mantu kraht — tas turigai latweeschu pilsonibai patš galwenais. Un latwju turigeem laufšaimneekem, kuri tagad ir latweeschu pilsonības galwenais representants, wahzistā Latwijā war atwehrtēes sinamas ekonomiskās isredses. Tas war wehl nowest pee kahdas nekahdas šameerinašchandš ar jauneem apstahleem. Un ašais sozjalais konfliktš ar bessemneekem war nowest turigakoš laufšaimneekus-latweeschus pee sinama islihguma ar baroneem, šcheem latwju tautas gadusimtenu wisleelakeem eenaidneekem.¹⁾

Latwju pamatschkira turpretim newar islihgē un neislihgš ar wahzu imperialismu un wina šatrapeem — Baltijas junfureem. Wahzu imperialismš atradis latweeschu proletariatā wisšihwako pretineeku. Pamatschkiras atšwabinašchanas zihnas apšinigai wadibai buhš jaeenem noteiktš stahwoflis Latwijas nazionalā jautajeenā. Šaisni pamatschkira ir wiswairaf eeintereseta lai mahtes waloda buhtu wisu Latwijas politisko un šabeeedrišo eestahšchu ofizialā waloda. Šitai tad tautas masām wifas šchis eestahdes, kā teefas, administracija un t. t. ir wisehrtaki peeejamas. Un kaš eeinteresētš par mahtes walodas teefibām tautškolā, tāpat par demokratisšas kulturās attihstibu mahtes walodā, ja ne wispapreeshchu latwju daiha tauta. Latweeschu pamatschkirai kultura ir peeejama tikai mahtes walodā. Un tā kā latweeschu pilšehtas strahdneekš allasch jo dšihwi interesejees par kulturās isplatšchanoš, tad ari latweeschu strahdneezibai janem ne tikai dšihwa, bet pilnigi wadošcha daliba Latwijas pašchnolemšchandš jautajeena išschkiršchana.

Saweenot un apšinigi waldit gan šawas semeš proletariata schkiras zihnu par politisko un ekonomisko atšwabinašchānu, gan zihnu par šawas tautas nazionalo brihwibu, luhl maso, apšpeesto tautu sozjalās demokratisšas wehsturiskais usbewums. Neds weenalbsigu istureschanoš pret šawas tautas likteni, neds atteišchanoš no šawas tautas dšihwes weidošchanas praša internazionalismš. Tas praša wispahreju proletariata solidaritati, kura šawas tautas interesēs nestahda pahr par wisu un nelauj šawas nazijas teefibu aišstahwešchānai nowirsitees pa šchaurširdiga nazionalisma un uspuhtiga šchowinisma zekeem.

Un ja lihds šchim latweeschu strahdneeziba daschahrt internazionalismu ir šapratuse, kā anazionalismu, kā weenalbsibu pret šawas tautas nazionalām interesēm, tad šchis ruhgtais pahrpantumš tiks no pašchas dšihwes štolas drihs nowehrštš. Latwju

¹⁾ Par Kasandru buht un paregot to šaunako naw patihkami. Es, protams, nekaku ka wisa latweeschu pilsonība un wisa pilsoniškā inteligenze ees pa šchahdu tautas nodewibas zetu.

pamatschķira sahķs beidsot ņapraŝt ņawa leelā dķejneeka waronu tehlus, kuri uŝ waronigu zihnu aizina pamatschķiru. Schaĭ wehsturisķā zihnā, kura no jauna eedegķees, latwju strahdneekķ zihnīdamees par ņawu atŝwabinaŝķanu, atŝwabināķ ari reĭŝ latwju tautu.

Ķapehķ mehķ, neŝkatotees uŝ wiŝām druhmām ŝhodeenas iŝredķēm, ar droŝķu ŝtatu raugamees naħķotnē, jo eŝam tai pahrleezibā,

„Rā prolets strahdneekķ latwiķ ŝķuħķ reĭŝ briħwķ!“

(J. Rainiķ).

Kara literatura par Baltijas jautajumu.

Sīkai bibliogrāfiskā sarakstā ir ūņemtas wias grahmatas un brošuras, kurām es nofekoju lihds 1917. gada augustam. Šis saraksts tomehr wehl nebuhs pawisam pilnigs, jo šis tas war buht pagahjis man nepamanits garām. No šurnalu raksteem peewedu tīkai nedaudsus, jo tas aīņemtu pahraļ dauds telpas un ari wīseem šurnalu raksteem nofekt nebija pawisam eespehjams. Awīschu rakstus nemas nepeewedu sīkai sarakstā.

Scheit peewestā literatura ir anekšioniska literatura, fura prasa otklahtu jeb noslehtu Baltijas jeb wīnas aīsewīschko datu (peem. kursemes) eekaroschanu jeb „aīswabinašchanu“. Aīsewīschkos pret- anekšionistiskos rakstus aīsīhmeju ar spezialu peesīhmi.

1914. g.

Grahmatas un brošuras.

1. Anonym. Das Zarenreich. Mächte des Weltkrieges. Verlag Vorwärts. Berlin. 52 S. (Neds par neds pret anekšju).
2. Haller, Prof. Dr. J. Warum und wofür wir kämpfen. Tübinger Kriegsschriften. „Durch Kampf zum Frieden“. Tübingen. 28 S.
3. Koloff, Prof. Dr. G. Deutschland und Rußland im Widerstreit seit 200 Jahren. Politische Flugchrift aus der Serie „Der deutsche Krieg“. 9. Heft. Herausgeber E. Jäckh. Stuttgart. 31 S.
4. Schmidt, Axel. Die Russische Sphinx. Politische Flugchrift aus der Serie „Der deutsche Krieg“. 7. Heft. 31 S.
5. Ullmann, Hermann. Welche Früchte soll uns der Krieg bringen? Mehr Menschen oder mehr Güter? Von den Kolonisationsaufgaben des Deutschtums. Verlag Deutsche Arbeit. Prag. 24 S.
6. Wundt, Prof. Wilhelm. Ueber den wahrhaften Krieg. Alfred Kröner Verlag in Leipzig. 40 S.

1915. g.

A. Grahmatas un brošuras.

1. Bär, Adolf. Die Entwicklung der großen osteuropäischen und orientalischen Fragen des Weltkrieges. Panes Verlag. Weimar. 32 S.
2. Bruck, Moeller van den. Belgier und Balten. Aus der Serie „Der deutsche Krieg“. Heft 59. Stuttgart-Berlin. 38 S.
3. Boehm, Dr. Max. Die Krisis des deutsch-baltischen Menschen. Eine Studie zum Kulturproblem der Ostseeprovinzen Rußlands. Verlag der „Grenzboten“. Berlin. 20 S.
4. Buchholz, A. Die deutschen Ostseeprovinzen. Volksschriften zum großen Krieg. Nr. 61/62. Berlin. 32 S.

5. Cleinow, Geoge. Das russische Problem. In dem Sammelbuch: „Die Vernichtung der englischen Weltmacht und des russischen Zarismus durch den Dreibund und den Islam“. Herausgegeben von Kurt Walter van der Bleck. Verlag Wilhelm Borngräber. Berlin. 235 S.

6. Eiffe, Carl Cesar. Zwei Millionen Deutsche in Rußland. Rettung oder Untergang? J. f. Lehmann's Verlag, München. 72 S.

7. Friedrichsen, Prof. Dr. M. Die Grenzmarken des europäischen Rußlands. Verlag E. Friedrichsen & Co. Hamburg. 148 S.

8. G., J. „Wir ohne Vaterland.“ Beiträge zum Verständnis der baltischen Art. Ostlandverlag. Charlottenburg. 34 S.

9. Gaigalat, Dr. Die litauisch-baltische Frage. Verlag der „Grenzboten.“ Berlin. 24 S.

10. Germanicus. Die Tragödie der Baltischen Provinzen. Verlagsbuchhandlung Schulze & Co. Leipzig. 30 S.

11. Hoetsch, Dr. Otto. Rußland als Gegner Deutschlands. „Zwischen Krieg und Frieden.“ Hest 6 Bei S. Hitzl. Leipzig. 62 S.

12. Hopfen, Dr. Otto. Das Land der Balten und der Krieg. Kriegspolitische Einzelschriften. Hest 2. Bei C. U. Schwetschke & Sohn. Berlin. 44. S.

13. Köhler, Franz. Der neue Dreibund. Lehmann's Verlag. München. 128. S.

14. Ostmann, Etkhard. Rußlands Fremdvölker, seine Stärke und Schwäche. J. f. Lehmanns Verlag. München. 28 S.

15. Paquet, Alfons. Nach Osten! Politische Flugchrift aus der Serie „Der Deutsche Krieg.“ Hest 23. 28 S.

16. Paulukat, August. Litauische Hoffnungen. Dagar-Verlag. Halle a. S.

17. R., H. von. Das Deutschtum in Rußland und seine Zukunft. Verlag Carl Curtius. Berlin 77 S.

18. Reyher, Diet von. Baltische Not. Zeitspiegel. Hest. 7. Herausgeber H. Mühlbrecht & Puttkammer. Berlin. 32 S.

19. Ripke, Urel. Der Kampf um die Ostsee. In dem Sammelbuch „Die Vernichtung der englischen Weltmacht und des russischen Zarismus durch den Dreibund und den Islam.“ Bei Wilhelm Borngräber. Berlin.

20. Rohrbach, Dr. Paul. Weltpolitisches Wanderbuch. Verlag K. R. Langewisch (Blaue Bücher). 303 S.

21. Rohrbach, Dr. Paul. Bismarck und wir. Verlag f. Bruckmann, München. 96 S.

22. Rohrbach, Dr. Paul. Rußland und wir. Verlag von J. Engelhorn's Nachf. Stuttgart 94 S.

23. Rothert, Dr. Hugo. Gen Ostland wollen wy riden. Auch eine Antwort auf die Frage: „Was will Hindenburg in Kur-land?“ Verlag C. Bertelsmann in Gütersloh. 24 S.

24. Tornius, Dr. Valerian. Die Baltischen Provinzen. Aus Natur und Geisteswelt. Nr. 542. Verlag von Teubner. Leipzig. 104 S.

25. Schäfer, Prof. Dietrich. Das deutsche Volk und der Osten. Vorträge der Gehe-Stiftung zu Dresden. Band VII., Heft 3. Verlag von B. G. Teubner. Leipzig. 43.

26. Schiemann, Prof. Dr. Th. Rußland auf dem Wege zur Revolution. Verlag von Georg Reimer. Berlin. 20 S.

27. Vietinghof-Scheel, Leopold von. Sicherheiten der deutschen Zukunft. Dietrichsche Verlagsbuchhandlung. Leipzig. 31 S.

28. Wagner. Ein verlaß'ner Bruderstamm. Ostlandverlag. Berlin-Charlottenburg. 19. S.

29. Wassilewsky, Leon. Die nationalen und kulturellen Verhältnisse im sogenannten Westrußland. Verlag der Wochenschrift „Polen“. Wien. 45. S.

B. Schurnaluraksti.

„Das Größte Deutschland“. Nr. 21. 22 Mai. Schack. Das baltische Deutschtum. Nr. 36. 4. September. P. Kohrbach. Baltische Geschichte.

„Hochland“. Berlin. Februar. Piet von Keyßer. Von baltischer Deutschtreu.

„Preußische Jahrbücher“. September. Prof. Hans Delbrück. Politische Korrespondenz. — Oktober. 1) Bruno Goetz Die Balten und ihre Aufgabe. 2) Prof. Hans Delbrück. Politische Korrespondenz. — November. Karl Friedrich. Aus dem befreiten Kurland. — Dezember. Pastor Fr. Bernewitz. Die lettische Presse und ihr Einfluß auf das Volk.

„Das Neue Deutschland“. Zwanzigstes Kriegsheft. Vom 25. November. Ostsee-Nummer. Artikel von: 1) A. Grabowsky — Die Ostsee. 2) Edgar Worms — Das Baltenland. 3) Dr. Richard Bahr — Die Balten und der deutsche Staat. 4) F. von Haken — Das Baltentum und Rußland. 5) * * * — Die Baltischen Barone. 6) H. van Revelstein — Die Politische Bedeutung des baltischen Adels. 7) Dr. Arendt Buchholz — Das Bürgertum und die baltischen Provinzen. 8) Silvio Broedrich — Die Letten.

„Die Grenzboten“. Nr. Nr. 49. und 50. Dr. K. Stavenhagen — Stärke und Macht des Deutschtums in den baltischen Provinzen.

„Süddeutsche Monatshefte.“ Juli. Rußland von Innen. 1) Prof. Dr. Th. Schiemann — Die Geschichte der Ostseeprovinzen. 2) Prof. Johannes Haller — Die Deutschen in Rußland. — Dezember. 1) Carl Cesar Eiffe — Zwei Millionen deutsche Bauern in Rußland. 2) Gustav von Lützu — Letten und Deutsche in Kurland.

„Der Panther“. Januar. 1) J. Haller — Livland. 2) Valerian Cornius. — Das Gottesländchen. 3) Edgar Worms — Die Schicksalsstunde der Ostseeprovinzen. — Oktober. General der Kavallerie Freiherr von Gebattel — Das Gebot der Stunde.

„Internationale Monatschrift für Wissenschaft, Kunst und Technik“. Oktober. Prof. Dr. J. Haller — Das Schicksal des Deutschtums in den baltischen Provinzen.

„Mitteilungen aus Justus Pertes geographischer Anstalt“.
März. Prof. Wegemann — Die Ostsee als germanisches Meer. —
September. Dr. H. v. Kojen — Die ethnographischen Verhältnisse
in den baltischen Provinzen und Litauen.

„Die Neue Zeit“. Nr. 24 vom 10. September. J. Zinis —
Die sozialökonomischen und nationalen Verhältnisse in den „deutschen“
Ostseeprovinzen. (Dret wahzu „aitwabinaschanu“).

1916. g.

A. Grammatas un brochuras.

1. Anonym. Kennen Sie Rußland? Verfaßt von zwölf russi-
schen Untertanen. Herausgegeben von der „Liga der Fremdvölker
Rußlands.“ Bei Puttkammer und Mühlbrecht. Berlin. 244 S.
(Falsifikacija, itä ari latweeschu autori buhtu peedalijuschees).

2. Anonym. Die deutsch-lettischen Beziehungen in den bal-
tischen Provinzen. Von einem Balten. Mit einem Vorwort vom
Prof. Dr. O. Külpe. „Zwischen Krieg und Frieden.“ Heft. 32.
S. Hirzel in Leipzig. 68 S.

3. Brentano, Hanny. Kurland. In dem Sammelbuch „An
den Grenzen Rußlands“. Herausgegeben vom Sekretariat Sozialen
Studentenarbeit. Volksvereinsverlag. M. Gladbach. 253 S.

4. Broedrich-Kurmahlen, Silvio. Das neue Ostland. Ostland-
verlag. Charlottenburg. Erste Auflage — 46 Seiten (1—20. Taus-
send), zweite Auflage (21—40. Tausend) — 55 S.

5. Dufmeyer, Friedrich. Die Deutschen in Rußland. Zeit-
spiegel — Heft 10. Herausgeber H. Mühlbrecht & Puttkammer.
Berlin. 104 S. (Wehrtigs apzerejums, jo famehrä objektivs).

6. Engelhardt, A. Freiherr von. Die deutschen Ostseeprovinzen
Rußlands. Georg Müller Verlag. München. 278 S.

7. Geiser, Alfred. Die deutschen Ostseeprovinzen Rußlands.
Velhagens & Klafings Volksbücher. Nr. 133. 34 S.

8. Goerde, Elisabeth. Wir Balten. Gedichte.

9. Grautoff, Otto. Ostsee und Ostland. Die Baltischen Pro-
vinzen. Felix Lehmanns Verlag. Berlin — Charlottenburg. Band I:
Stadt und Land. Herausgegeben von Hans von Rosen. Mit über
200 Bildern. M. 3. 85. Band II: Novellen und Dramen. Heraus-
gegeben von Hellmuth Krüger. M. 3. 30. Band III: Bauten und
Bilder. Herausgegeben von Otto Grautoff. Mit über 200 Bildern.
M. 4. Band IV: Die jungen Balten. Baltische Gedichte. Heraus-
gegeben von Bruno Goetz. M. 3. 30. Band V: Märchen und
Sagen. Herausgegeben von Lewis of Menar. M. 3. — Band VI:
Bilder aus baltischer Vergangenheit. Herausgegeben von Arend
Buchholz. M. 3. —

10. Helbing, Hermann. Die baltische Frage. Falken-Verlag
zu Darmstadt. 19 S.

11. Hettner, Prof. Alfred. Rußland. Eine geographische Be-
trachtung von Volk, Staat und Kultur. Verlag B. G. Teubner in
Leipzig. (Dritte erweiterte Auflage des Werkes „Das europäische
Rußland“). 357 S.

12. Haller, Prof. Johannes. Die Baltischen Provinzen. In dem Sammelbuch „Der Kolos auf tönernen Füßen“. Herausgegeben von Arcl Ripke. J. F. Lehmanns Verlag. München. 179 S.

13. Eivonicus. Junker, Arbeiter, Bauer in den Ostseeprovinzen Liv- Est- und Kurland. Sind die Letten deutschfeindlich? Eine Aufklärungs-Schrift über die wirtschaftlichen und politischen Fragen in Liv- Est- und Kurland. Mit einem Rückblick auf die Unruhen von 1905. Verlag der Genossenschaftsdruckerei Freiburg in Br. 52 S. (Aefaaniga falsifikazija — Eivonikus usstahjäs it lä latweitis).

14. Michaelis, Dr. Paul. Aus dem deutschen Osten. Verlag G. Reimer, Berlin. 122 S.

15. Kefler, Otto. Die Baltischen Länder und Litauen. Beiträge zur Geschichte, Kultur und Volkswirtschaft unter der Berücksichtigung der deutschen Besetzung Kurlands und Litauens. Verlag Puttkammer & Mühlbrecht. Berlin. 237 S.

16. Marqart, Benna. Die landwirtschaftlichen Verhältnisse Kurlands. 1 Teil: Klima, Grund und Boden, Bevölkerung. Verlagbuchhandlung Paul Parey. 123 S.

17. Paritsch, Dr. Prof. J. Der östliche Kriegsschauplatz. Verlag Teubner, Leipzig. 120 S.

18. Prutz, Hans. Der Kampf um die Leibeigenschaft in Livland. Verlag der königlichen Bayerischen Akademie der Wissenschaften. In Kommission des französischen Verlages (J. Roth) München. 54 S. (Eoti wehrtigs apzerejums).

19. Revellstein, H. von. Die Not der Fremdvölker unter dem russischen Joche. Verlag von Georg Reimer. Berlin. 100 S.

20. Rohrbach, Dr. Paul. Das Baltische Buch. Die Baltischen Provinzen und ihre deutsche Kultur. Mit Beiträgen hervorragender Baltien und vielen Bildern. Der Gelbe Verlag Walter Blumtritt in Dachau. 62 S.

21. Schiemann, Prof. Dr. Th. Russische Köpfe. „Männer und Völker“. Verlag Ullstein & Co. Berlin. 247 S.

22. Schmidt, Arcl. Das Endziel Rußlands. „Die russische Gefahr“. 2. Heft. Mit einem ökonomisch-politischen Kapitel von G. Hermann. Verlag J. Engelhorns. Nachf. in Stuttgart. 80 S.

23. Schnettler, Dr. Otto. Westfalen und Livland. Verlag Universitäts-Buchhandlung f. Copenrath. München. 95 S.

24. Stadenhagen, Dr. Kurt. Die Kriegsziele des Großrussentums und der Fremdvölker Rußlands. Ostlandverlag. Charlottenburg. 96 S.

25. Stück, Hermann und Eulenberg, Herbert. Skizzen aus Litauen, Weißrußland und Kurland. Druckerei Ob.-Ost.

26. Szelagowski, Prof. Adam. Der Kampf und die Ostsee. Mit einem Vorwort von Prof. Dr. Siegmund Günther. Neue Deutsche Bücherei, Verlagsgesellschaft. München. 292 S.

27. Taube, Otto Freiherr von. Zur Frage deutscher Siedlung auf neuerworbenem Gebiete. Die Brücke zu den baltischen Provinzen. F. Lehmann Verlag. Berlin. 16 S.

28. Vogt, Prof. Dr. Heinrich. Vergesst nicht die deutschen Balten! Verlag von J. F. Bergmaann, Wiesbaden. 73 S.

29. Weibel, Dr. Walter. Rußland. Die ganze Welt im Bilde. Delphin-Verlag. München. XXIX u. 96 S.

30. Wertheimer, Dr. Fritz. Kurland und die Dünafrent. Deutsche Verlagsanstalt. Stuttgart u. Berlin. 141 S.

31. Wolffen, A. von. Die Ostseeprovinzen Est-, Liv- und Kurland. Ihre Vergangenheit, Kultur und politische Bedeutung. 158. Flugchrift des Dürerbundes. Verlag von Georg Callowey in München. 64 S.

P. S. Pehz skaita 1916. gadā ir isnahkusi apm. tikpat daudz rakstu, kā 1915. g., bet pehz apmehra šchee raksti ir leelaki, tā kā lopejais lapas puschu daudsums 1916. g. isnahks trihs reises wairaf.

B. Schurnaluraksti.

„Internationale Monatschrift für Wissenschaft, Kunst und Technik“. Januar. Prof. A. Bezzenberger. Die Kriegsnöte Ostpreußens in frühere Zeit. — September. Hesse. Das Institut für Ostdeutsche Wirtschaft.

„Die Weltwirtschaft“. Februar. Axel Schmidt. Die Bedeutung der baltischen Provinzen für Rußlands Stellung in der Weltwirtschaft.

„Weltwirtschaftlicher Archiv“. Januar. Mendel. Die baltischen Häfen.

„Deutsche Politik“. Heft 16. P. Rohrbach. Klarheit im Osten. — Heft 40. (1. Oktober). * * * Die Letten.

„März“. Heft 27. (8. Juli). Valerian Cornius. Die Bevölkerungsverhältnisse der Baltischen Provinzen.

„Die Glocke“. Hefte 11. u. 12. A. Tosi. Das lettische Volk und der Krieg.

„Internationale Rundschau“, Zürich. Heft 11. u. 12. A. Tosi. Glossen zur baltischen Frage.

„Der Osten“. Heft 24. Prof. Johannes Haller. Was bedeutet die Herrschaft auf der Ostsee? Heft 49. Prof. Joh. Haller. Probleme des Ostens.

(Šcaī Berlīnes nedētas šurnalā ir toti daudz materiala par Baltijas jautājumu, jo fewischi par kolonizācijas plānem).

„Die Neue Zeit“. Heft 21. vom 18. Februar. F. Zinis. „Die Baltischen Provinzen“ von V. Cornius. (Pret anekšju).

1917. g.

A. Gramatas un brošūras.

1. Arldt, Dr. C. Die Völker Mitteleuropas. Dietrichsche Verlagsbuchhandlung. Leipzig. 136 S.

2. Boehm, Dr. Max Hildebert. Die deutschen Balten in Liv-, Est- und Kurland. Schützengrabenbücher für das deutsche Volk. Verlag von Karl Siegismund. 48 S. (Auflage 112.000 Exemplare.)

3. Braeunlich, P. Kurländischer Frühling im Weltkrieg. Verlag der „Täglichen Rundschau“, Berlin. 166 S.

4. Brandenburg, Prof. Dr. Erich. Deutschlands Kriegsziele. Verlag von Quelle & Meyer in Leipzig. 98. S.

5. Feiler, Arthur. Neuland. Eine Fahrt durch Ob. Ost. Im Verlag der Frankfurter Zeitung. 32 S.
6. Girgensohn, Dr. J. Die Ostseeprovinzen. Quellenammlung für den geschichtlichen Unterricht an höheren Schulen. Herausgeber G. Lambeck. II. 140. Verlag B. G. Teubner in Leipzig. 31 S.
7. Gothein, Georg. Das selbständige Polen als Nationalitätenstaat. Deutsche Verlagsanstalt. Stuttgart. 87 S.
8. Grumbach, S. Das annexionistische Deutschland. Eine Sammlung von Dokumenten, die seit dem 4. August 1914. in Deutschland öffentlich oder geheim verbreitet wurden. Verlag Payot & Co, Lausanne.
9. Haller, Prof. Dr. Johannes. Die russische Gefahr im deutschen Hause. „Die russische Gefahr“ Heft 6. Verlag J. Engelhorn's Nachf. Stuttgart. 94 S.
10. Inorodetz, La Russie et les peuples allogènes. Editeur Ferd. Wyss. Berne. (Frantschu tulsojums no grammatas — Kennen Sie Rußland? — kura 1916. gadā tika izdota no tā fauktās Kreemijas zittautibneeku ligas).
11. Joffe, Dr. Alfred. Kriegsziele. Verlag der Europäischen Staats- und Wirtschafts-Zeitung. Berlin. 96 S.
12. Köhne, Dr. Max. Livland, Rußland und wir! Verlag C. Bertelsmann in Gütersloh. 78 S.
13. Marquart, Benno. Die landwirtschaftlichen Verhältnisse Kurlands. II. Teil. Verlagsbuchhandlung Paul Parey. Berlin. 131 S.
14. Meißner, Carl. Das schöne Kurland. Ein deutsches Land. Verlag R. Piper & Co. München. 156 S.
15. Michaelis. Kurland und Litauen. Berlin.
16. Mönckenberg, Carl. Deutsche Truppen an der Düna Herbst 1916. Deutsche Verlagsanstalt Stuttgart u. Berlin. 52 S.
17. Norlander, R. und Sario, S. Die nordische Brücke. „Die russische Gefahr“. Heft 5. Verlag Engelhorn's Nachf. Stuttgart. 79 S.
18. Osolin, Anstra. Befreiung oder Vergewaltigung? Des lettischen Volkes Frage an das deutsche Volk. Schriftenfolge des Latwija Verlages. Kommissionsverlag W. Trösch. Olten, Schweiz. 50 S. (No latweeschu puses, pret anekšju).
19. Rohrbach, Paul. Der Kampf um Livland. Weltkultur und Weltpolitik. Verlag f. Bruckmann. München. 108 S.
20. Rohrbach, Paul Dr. Woher kam der Krieg? Wohin führt er? Verlag Gustav Kiepenheimer. Weimar. 78 S.
21. Rohrbach, Paul Dr. Die russische Revolution. Verlag J. Engelhorn's Nachf. in Stuttgart.
22. Schrader, Landgerichtsrat. Die Ostseeprovinzen deutsch! Ostlandverlag. 36 S.
23. Sering, M. Westrußland in seiner Bedeutung für die Entwicklung Mitteleuropas. Verlag B. G. Teubner. Leipzig u. Berlin. 296 S.
24. Seede, Otto. Russen und Balten. Verlag von Delhagen und Klasing. Bielefeld u. Leipzig. 100 S.

25. Strecker, Karl. Auf den Spuren Hindenburgscher Verwaltung. Erlebnisse und Ergebnisse einer Studienfahrt in Ob. Ost. Verlagsbuchhandlung T. U. Schwetschke & Sohn. Berlin. 42 S.
26. Tschakke, J. Die Letten und ihre Latwija. Tryckerit Progress Stockholm. 66 S. (No latweeschu puses, pret anekšju).
27. Viskont, Antoine, Dr. phil. La Lituanie et la guerre. Edition „Atar“, Genève. 206 P. (No leischu puses, pret anekšju).
28. Weber, Dr. Hans Siegfried. Die deutsch-russische Rückfiedlung. Bibliothek für Volks- und Weltwirtschaft. Herausgeber Prof. Dr. fr. Mammen. Dresden u. Leipzig. 63 S.
29. Weiß, Fritz. Die baltische Frage im Weltkrieg und in der russischen Revolution. Promachos-Verlag. Bern-Belp. 71 S. (No latweeschu puses, pret anekšju).
30. Worms, Carl. Schloß Mitau. Bilder aus Kurlands Vergangenheit. Geschichte der Ostseeprovinzen in darstellenden Einzelbildern. Cotta'sche Buchhandlung. Stuttgart. 249 S.
31. Wronka, Johannes. Kurland und Litauen. Herdersche Verlagsbuchhandlung. Freiburg in Br. 176 S.
32. Wulle, Reinhold. Mehr Land! Grundlagen des neuen Deutschland. Bibliothek für Volks- und Weltwirtschaft. Herausgeber Prof. Dr. Franz v. Mammen. Wissenschaftliche Verlagsanstalt „Globus“. Dresden u. Leipzig. 110 S.
33. Zeelen (Zinis), J. Der Krieg und die baltische Frage. Eine Informationschrift zur Befreiung Kurlands. Verlag Buchdruckerei Jordi. Bern-Belp. 39 S. (Pret anekšju).

B. Škurnalu raksti.

- „Preussische Jahrbücher“. Januar. Prof. Hans Delbrück. Das deutsche Friedensangebot. Politische Korrespondenz.
- „Nord und Süd“. Februar. Freiherr von Rechenberg. Kriegs- und Friedensziele. (Pret anekšju).
- „Süddeutsche Monatshefte“. Februar. Wilhelm Grimm. Die religiöspolitische Lage Livlands unter der russischen Oberhoheit.
- „Deutsche Politik“. Heft 2. (vom 12. Januar). 1) Jäckh. Der englische Friede. 2) Dr. Richard Pohle. Der russische Kriegswille.
- „März“. Heft 8. (vom 24. Februar). Arjel Schmidt. Rußlands Friedensbesorgnisse.
- „Der Osten“. Heft 10., 11. und 12. (vom 11., 18. und 25. März). Schrader, Landgerichtsrat in Lübeck. Die Ostseeprovinzen — deutsch!
- „Deutsche Rundschau“. 1. Februar. * * * Deutschland und die Baltischen Provinzen. — August. Prof. Wilhelm Stieda. Die Engländer in der Ostsee.
- „Die Grenzboten“. Nr. Nr. 36. u. 37. vom 5. u. 12. September. Prof. Wittschewsky. Großbritanniens Ostseepolitik.
- „Deutsche Politik“. Nr. 37. vom 14. September. P. Rohrbach. Livland.

Satura rahditajs:

	Preešchwahrds	3. l. p.
I.	Pagahtnes gaduſimtenoš	5. "
II.	Baltija wahzu imperialisma ſistemā	9. "
III.	Wahzijas waldiſhana Baltijas juhrā	14. "
IV.	Wahzu eſarotaju ſaimneezifſkee noluhki Latwijā	21. "
V.	Germaniſazijas noluhki	27. "
VI.	Kaš draud Latwijai un latwju tautai no wahzu imperialisma uſwaraš	35. "
VII.	Breſt-Litowſkaš meerš un Latwijas likteniš	50. "
VIII.	Latwijas paſchnoteiſſchanāš	55. "
IX.	No pagahtnes uš nahkotni	67. "
	Kara literatura par Baltijas jautajumu	71. "

Drufas kluhdas.

Lapas puše.	Rindina.	Kurā weetā.	Drufatš.]	Salaja.
22.	5.	No augſchaš	fatiga	faitiga
25.	4.	No apaſchaš	$\frac{1}{2}$ ahrsemju	$\frac{1}{2}$ milj. ahrsemju
61.	6.	"	effiſtet	effiſtet
63.	22.	No augſchaš	dimanſija	dimenſija
63.	11.	No apaſchaš	Kreewijaš	Kijewaš

Drihsumā isnahs jauns literarišs, finatnišs un
polititišs, sozjalista wirseena mehneschrafts

„Laika Domas“

Rā lihdsstrahdneeki usaizinati pasihstami latweeschu
rafstneeki un publizisti. Mehneschraftu redigēs:

R. Dšilleja un F. Zinis.

Šchurnals buhs leela formata, 5 druš. lokšn. beesš.
Sagadejo wišpahrejo nenormalo apstahlu dehl,
parakstišchanās teel atklahta ne uš mehnescheem,
bet uš burtnizam: 1 burtniza ar peesuhstišchanu
maksās 3 rubli, 3 burtnizas 8 rubli. Organizacijām
un ziteem wairumā nonehmejeem 25% rabats.
Manuskriptus, pastaojumus un wisus zitus suhtijumus
suhtit uš šchahdu adreši:

Петроградъ, Николаевская ул. 44, Э. И. Дзенись.

Šdeweja: Sabeedriba „Laika Domas“.

F. Zina apzerejumu

Karšč un Latwijas listenis

wairumā war pasuhtit uš šchahdu adreši:

Петроградъ, Николаевская ул. 44, кв. 6.

Контора „СТРАДНЕКУ АВИЗЕ“.

Organizacijām un wairumā nonehmejeem 25% rabats.

Latwijas Soz.-Dem. (masineeku) Zentr. Kom.
grahmatu apgahdneeziba.

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0307093124

2. izd. kop.

20107

Matta 250 fap.
